

మాలతీ చందూర్

బ్రహ్మనెల్లిన జాణ

బ్రతకనేర్చినజాణ

మాలతీచందూర్

ఫోన్ : 2433261

కళ్యాణి పబ్లిషర్స్

రామమందిరం వీధి, విజయవాడ - 520 002.

జగతి డైరీ (1960 - 2010) - యన్నార్ చందూర్

మాలతీచందూర్ రచనలు

నవలా మంజరి
(1నుండి 6 భాగాలు)

భూమిపుత్రి
మనసులోని మనసు
శతాబ్ది సూరీడు
శిశిర వసంతం
హృదయనేత్ర
ఆలోచించు
ఏమిటీ జీవితాలు
మధుర స్మృతులు
వైశాఖి

వంటలు పిండివంటలు

కాంచన మృగం
లావణ్య
ఓ మనిషి కథ
కలల వెలుగు
రెక్కలు - చుక్కలు
గౌతమీ పుత్ర
బ్రతకనేర్చినజాణ
ఎన్నిమెట్లెక్కిన
ఏది గమ్యం ఏది మార్గం?

బ్రతకనేర్చిన జాణ

ఈ గాథని ఎక్కడ మొదలు పెట్టను? ఎలా మొదలు పెట్టను?

ఇది ప్రేమ కథ అయితే యువతీ యువకులు కాలేజీ కాంపస్ లోనో, రైల్వే ప్లాట్ ఫారం మీదనో, సినిమా హాలు వద్దో అని - కథని ముందుకు నడిపించి వుండేదాన్ని. పోనీ, కుటుంబ గాథ అయితే ఒకరిద్దరు పిల్లలుగల మధ్యతరగతి గృహిణి, పిల్లకి పాలడబ్బాలేవనో, యింట్లోకి వెచ్చాలు లేవనో నిట్టూర్పులూ, కన్నీళ్ళూ విడుస్తూవుంటే, క్రితం రోజు వేసుకున్న మాసిపోయిన చినుగులు చొక్కా వేసుకుని భర్త అప్పుల వేటకి బయలుదేరాడు అనో మొదలుపెట్టేదాన్ని. ఇది బాయ్-మీట్-గరల్ కథ కాదు. మధ్య తరగతి సంసారుల కథ అసలే కాదు. కళ్ళారా చూసిన జీవిత గాథ - అందులో ఒక్కోసారి నేను ప్రేక్షకురాలిని, ఒక్కోసారి పాత్రధారిణిని. పాత్ర అంటే నాది ముఖ్యపాత్రకాదు; ఉపపాత్ర. ఈ గాథలో మొదటి నుంచి చివరిదాకా నాకు ఆయా సంఘటనలతో అప్పుడూ అప్పుడూ సంబంధం వుంటూ వచ్చేది. ఎలానంటే కొంత దూరం అల్లుకునిపోయిన పూతీగ ఆగి - పట్టు దొరికితే ఆ పట్టుని ఊతగా చేసుకుని పైకి పాకచూస్తుంది. అలా పాకు తున్నప్పుడు ఆ తీగె కిందపడిపోవడం, పట్టుజారి వేలాడి పోవడం సంభవిస్తే, చూస్తూ వూరుకోలేక ఆ తీగెకి ఆసరా కల్పించడానికి ఉద్దేశ్యపూర్వకంగానో, కాకతాళీయంగానో దోహదం చెయ్యడం జరుగుతూ వుంటుంది. ఇంచు మించు

యీ గాథలో నా పాత్రకూడా అటువంటిదే! అయితే ఆ తీగె ఎలా పాకింది? ఆ లత ఆసరా చూసుకుని పాకిన ఆ చెట్టు ఏమయింది? అసలు ఆ చెట్టుకీ లతకీ ఎలా పొంతన కుదిరింది? చివరికి లత ఏమయింది? చెట్టు ఎలా వుంది? ఈ ప్రశ్నలు నన్ను పదేపదే ఆ గాథని జ్ఞాపకం చేసుకొనడానికి పురిగొల్పుతున్నాయి.

‘మామిడి చెట్టును అల్లుకున్నది మాధవీలత.’ అవును, అల్లుకుంది. కాని ఆ లతని పెనుతుఫాను వూడబెరకలేదు. ఆ లత అలా అలా చెట్టుని పట్టుకుని ఎగబాకింది, కాని మామిడిచెట్టు ఏమయింది? ఇదే నాకు పదేపదే కలిగేటువంటి ప్రశ్న. ఈ ప్రశ్నే నన్ను తిరిగి ఆ గాథవైపు మళ్ళీమళ్ళీ మళ్ళిస్తూ వుంటుంది.

మళ్ళీ ఇది ఎలా మొదలుపెట్టను? ఎక్కడ మొదలుపెట్టను? అన్న ప్రశ్న నన్ను యిబ్బంది పెడుతున్నది.

చదువుకునే రోజుల్లో సాధారణంగా పిల్లల దృష్టికి టీచర్లు ఆదర్శవ్యక్తులుగా కనిపిస్తారు. అందులోనూ పథాలుగేళ్ళ వయసప్పుడు కాస్త చక్కగా, అందంగా డ్రస్ చేసుకున్న టీచర్లంటేనో, లేకపోతే ఏ సబ్జెక్టులో యిష్టంవుంటే ఆ సబ్జెక్టు చెప్పున్న టీచర్లంటేనో యించు మించు ఆరాధనా భావమే కలుగుతుంది. ఆ అవస్థ విచిత్రమయింది. బహుశా తొలిప్రేమలో కూడా అంత ఉద్వేగము వుండదేమో అనిపిస్తుంది. ఆ టీచరు ఏం చీరే కట్టుకుంది? ఎలా నడుస్తారు? రిస్టువాచీ మణికట్టు లోవైపుకు పెట్టుకుందా? పై వైపుకి పెట్టుకుందా? ఆమెకి గులాబీపువ్వులంటే యిష్టమా? మల్లెపువ్వులిష్టమా? లిలాక్ పెర్ఫ్యూమ్ వాడతారా? కస్కస్ సెంటు వాడుతారా? ఇలా యిష్టమైన ఆ టీచరు తాలూకు ప్రతి కదలికను, ప్రతి విషయాన్ని అతి జాగ్రత్తగా పరిశీలించడం అలవాటు అవుతుంది.

ఆ టీచరు లావుగా వుంటే ఆమెలో హుందాతనం, సన్నగా వుంటే నాజూకుతనం, అని యిలా ఆ వ్యక్తిపై గల యిష్టాన్ని చక్కని మాటల్లోకి యిముద్బుకోటం నేర్చుకుంటాం. తల్చుకుంటే అప్పటి మానసికావస్థ చాలా తమాషాగా వుంటుంది. ఇష్టమైన ఆ టీచరుపై వ్యామోహం ఎలా వుంటుందంటే- ఆమెని చూడకుండా ఒక్కరోజుకూడా బతకలేం అనిపిస్తుంది. శలవు రోజులు ఐతే బావుండదు. రోజుకి ఒకటి రెండు పిరియడ్స్ ఆమె క్లాసు తీసుకున్నా సరే ఆ రెండు క్లాసులకోసమే రోజంతా బతుకుతున్నట్లు అనిపిస్తుంది.

నేను చదువుకునే రోజుల్లో సరిగా యిటువంటి చిత్రమైన అవస్థలోనే పడ్డాను. నిజం చెప్పాలంటే అది నా తొలి ప్రేమానుభవం అని ఒప్పుకోవాలి. ఆ

తరువాత అంత ఇమోషనల్ గా నేను ఎవరినీ ఆరాధించలేదు. ఎప్పుడైనా యింట్లో వాళ్ళు మానెయ్ అంటే గయ్ మని లేచేదాన్ని. ఆ టీచరు స్కూలుకి రాకపోతే గిలగిలలాడిపోయేదాన్ని. ఆమె కిష్టమైన గులాబీపూవు సంపాదించి-రోజూ యిచ్చేదాన్ని. ఆమె 'ఎందుకు యిలా రోజూ పూలు తెస్తావ్, నేను పెట్టుకోను' అంటే కుంగి పోయేదాన్ని. ఇచ్చిన పువ్వు సిగల్ పెట్టుకుంటే ఆందలమెక్కినట్లు ఆనందించేదాన్ని.

ఆవిడపేరు రోజ్ మేరి. వాళ్ళ పూర్వీకులు హిందూమతం నుంచి కన్వర్ట్ అయ్యారుట. కాని, ఈవిడ బొట్టు పెట్టుకునేవారు. సిగల్ ఎడంచెంపవైపు వాలుగా గులాబీపువ్వు పెట్టుకునేవారు. అందరూ కుడి చెంపవైపు పెట్టుకుంటే-యీమె ఎడంవైపు సిగల్ గులాబీ పెట్టుకోవడం-ప్రత్యేకంగా గర్వకారణంగా వుండేది నాకు. సన్నగా నాజూకుగా పొడవుగా వుండేవారు; చామనచాయ; పెద్ద కళ్ళు. ఆవిడ మాకు లెక్కలు చెప్పడానికి వస్తుంటే ముందుగానే లిలాక్ పరిమళాలు మా ముక్కులకు సోకేవి. ఆ సన్నని సువాసనల కొరకే నేను పుట్టినట్లు అనిపించేది. ఆవిడ క్లాసులోకి అడుగు పెడుంటే నా గుండె దడదడలాడేది. సహజంగా లెక్కల్లో నేను బ్రయిట్ అవడంవల్ల ఆమె నామీద ఎప్పుడూ కోపగించుకొనేవారు కాదు. ఫస్ట్ రోల్ నాలుగోసీట్లో వున్న నేను బ్లాక్ బోర్డుమీద థీరమ్స్ వేసి ఆమె వివరిస్తూ వుంటే సంగీతం విన్నట్లు తన్మయత్వం పొందేదాన్ని. అసలు రోజీ టీచరంటే మా క్లాసులో అందరికీ యిష్టంగానే వుండేది. చాలా నెమ్మదిగా మాట్లాడేవారు. పొడుగాటి తలకట్టుని తమాషాగా సిగ చుట్టేవారు. ఎప్పుడూ లేతరంగు జార్జెట్ చీరెలు, సిల్కులు కట్టేవారు. ఆవిడ పట్టుచీరెలూ, జరీచీరెలూ కట్టుకోవడం నే నెప్పుడూ చూడలేదు.

ఎప్పుడూ నవ్వుతూ, పరిశుభ్రంగా పువ్వులా వుండే యీ రోజీ టీచరు యింటి దగ్గర ఎలా వుంటారు? ఈమె యిల్లు దేవేంద్ర భవనంవలె వుంటుందా? అసలు మనని రానిస్తారా? అని యిలా మేము కబుర్లు చెప్పుకుంటుండేవారం. మేము చదువుకునే రోజుల్లో యిప్పటిలాగా యిన్ని సినిమాలూ, పత్రికలూ వుండేవి కాదు. అంచేత మా కబుర్లలో సినిమా హీరోలూ, వారపత్రికల్లోని సీరియల్స్ దొర్లేవి కావు. ఎంతకీ హోమ్ వర్క్, టీచర్లూ, పాఠాలూ యివే తప్ప మాకు యితర విషయాలుండేవి కావు.

మా క్లాసు వాళ్ళందరికీ ముఖ్యంగా మా గ్రూప్ లో వున్న అయిదారుగురికీ- యీ లెక్కల టీచరు యింట్లో ఎలా వుంటారు? ఆవిడని యింటిదగ్గర ఎలా చూడాలి?

అని విపరీతమైన కూతూహలంగా వుండేది. నేను సరేసరి. ఈ ఆలోచనా ప్రవంతికి నేను ముఖ్యురాలనని వేరే చెప్పక్కర్లేదు.

ఆవిడకు ఓ చిన్న బంగళా వుంటుందనీ, చుట్టూ తోటా, ముద్దొచ్చే కుక్కపిల్లా - తోటలో కుర్చీ వేసుకుని కూచుని ఏ పుస్తకమో ఆవిడ చదువుకుంటూ వుంటుందని - యిలా వూహించేదాన్ని. చివరికి మా అందరికీ నేను వూహించి వూహించి మాటల్లోకి మార్చిన ఆ వూహాచిత్రం మధ్యలో మా టీచరుని చూడాలనే కోర్కె బలమైపోసాగింది, రోజురోజుకీ! ఎలా వెళ్లాలి? ఏం సాకు కల్పించుకోవాలి?

ఒక రోజున ఆమె రాలేదు స్కూలుకి. స్టాఫ్ రూమ్‌లోకి తొంగి చూసిన మాకు ఆమె ముఖం కన్పించలేదు. లెక్కల పిరియడ్ తరవాత వచ్చిన హిస్టరీ టీచరుని అడిగాము - “మాథ్స్ మిస్ రాలేదే” మని? మా హిస్టరీ టీచరు మహా నిక్కచ్చిమనిషి. ఇలాంటి అధిక ప్రసంగం పిల్లలు చేయకూడదని మందలిస్తూ - “మిస్ రోజీకి వంట్లో బాగాలేదు. వారం రోజులు లీవ్ పెట్టారు” అంది. నాకు గుండె ఆగినంత పని అయింది. రోజీ టీచరు యింటి అడ్రసు మా కెవరికీ తెలీదు. ఆమె ఎక్కడుంటారు? ఇల్లు కనుక్కోడం ఎలా? ఎవరి నడగాలి ఎడ్రసు? హిస్టరీ టీచరు పెట్టిన చివాట్లు తిన్నాక అడ్రసు అడిగేపాటి ధైర్యం ఎవరికీ లేకపోయింది. ఆ వారం రోజులూ నేను పడిన బాధ యింతా అంతా కాదు. అన్నం సరిగా తినేదాన్ని కాదు. ఇంట్లో ఆందరిమీదా చిరాగ్గా వుండేది. అంత క్రితం ఒక్కక్షణం లేటయితే అన్నం కుక్కుకు పరిగెత్తే నాకు స్కూలుకి వెళ్లాలంటేనే బెంగగా వుండేది. నాలోని యీ బాధని గ్రహించలేని మా అమ్మ చీవాట్లు వేసేది. అప్పుడుగాని స్కూలుకి బయలుదేరేదాన్ని కాదు.

వారం రోజులయినాయి-ఆదివారం వెళ్ళిపోయింది. సోమవారం ఉదయం- తెల్లవారినప్పటి నుంచీ నా మనసు ఒకవైపు ఆశాభావంతో, మరోవైపు నిరాశతో వూగిసలాడుతోంది. ఈ రోజు టీచరు వస్తారా? రారా? రాకపోతే ఏం చెయ్యాలి? ఎట్లా?

ఎదురుచూచిన లెక్కల క్లాసు రానే వచ్చింది. నెమ్మదిగా లిలాక్ పరిమళం గాలిలో తేలివస్తోంది. హమ్మయ్యా! అనుకున్నాము. ఒక్కసారి అందరం చప్పట్లు గొట్టాం, ‘గుడ్ మార్నింగ్ మిస్’ అంటూ, ఆమె క్షణం తెల్లపోయారు. మళ్ళీ సర్దుకుని - ‘చిట్టన్ - చిట్టన్ బి క్వయిట్’ అంటూ నవ్వుతూ మమ్మల్ని మందలించారు. క్లాపింగ్ మొదలుపెట్టినదాన్ని నేనే అని ఆమె గమనించారా? - అని ఒక్కక్షణం భయమేసింది. కాని ఆ విషయం ఆమె గమనించినట్లుగా లేదు. రోజీ టీచరు

చిక్కిపోయినట్లుగా నీరసంగా కనిపించారు. “మీ హెల్త్ ఎలావుంది మిస్?” అని క్షేమసమాచారాలు విచారించే ధైర్యం ఆనాడు మాలో ఎవరికీ లేదు.

✱

✱

✱

మేము వూహించుకుని వువ్విళ్లూరుతున్న అవకాశం రానే వచ్చింది. ఆ ఏడు ఎస్.ఎస్.ఎల్.సి. వాళ్ళ ఫేర్వెల్ పార్టీ భారం మా ఫిఫ్త్ ఫారమ్ పిల్లలమీద పడింది ఇదొక గౌరవంగా భావించామనుకోండి. ఈ ఫేర్వెల్ పార్టీకి డబ్బు అన్ని క్లాసులనుంచీ వసూలు చేసినా, నిర్వహణ బాధ్యత మటుకు ఫిఫ్త్ ఫారమ్ మీద వేస్తూంటారు. ఆరోజు టీపార్టీ, నాటకాలు, పాటలు, స్పీచ్‌స్, పిల్లలనీ, స్టాఫ్‌నీ, హెడ్ మిస్ట్రెస్‌నీ ఆహ్వానించడం - ఇవన్నీ ఫిఫ్త్ ఫారమ్ నెత్తిన పడతాయి. డబ్బు వసూళ్ళలో కూడా - ఏ ఏటికా ఏడు పోటీపడి - ముందుకంటే ఘనంగా జరిపించాలని కిందా మీదా పడుతూంటారు. సరిగా ఆ ఏడు మేము కూడా అటువంటి పోటీలోనే పడ్డాం. నెల్లాళ్లపాటు చదువులూ, క్లాసులూ అనేవి మర్చిపోయి తిరుగుతున్నాం. ఈ ప్రయత్నాల్లో పెద్దవాళ్లు, అనగా టీచర్లుగాని హెడ్ మిస్ట్రెస్ గాని కల్పించుకునేవారు కాదు. అలా కల్పించుకుంటే పిల్లల్లో ఆర్గనైజింగ్ కెపాసిటీ, ఆత్మ స్థిరమూ తగ్గిపోతాయని - మా హెడ్ మిస్ట్రెస్ నమ్మిక.

క్లాసులో వున్న నలభై మందిమీ అయిదుగురి చొప్పున కమిటీలుగా ఏర్పడి చందాలూ, డ్రామాలూ, ఆహ్వానాలూ, ఫలహారాలూ, ఉపన్యాసాలూ, వీడ్కోలు పత్రాలూ - యిలా ఒక్కో భాగానికి ఒక కమిటీగా ఏర్పడి, మా చిన్న బుర్రలకి తోచిన విధంగా - మాలోనే మేము కమిటీలు, సబ్ కమిటీలూ అని ఏర్పరచుకున్నాం. నేను ఎలానో అలా నెమ్మదిగా ఆహ్వాన సంఘంలోకి దూరేందుకు ప్రయత్నించి, చిరకాల వాంఛితం నెరవేర్చుకోడానికి ప్రయత్నించాను. ఆహ్వాన సంఘంలో గనక వుంటే క్లాసు క్లాసుకీ వెళ్ళి పిల్లల్ని ఆహ్వానించడం, టీచర్స్ నీ హెడ్ మిస్ట్రెస్ నీ యిళ్ళకెళ్ళి ప్రత్యేకంగా పిలవడం, యస్.యస్.యల్.సి. పిల్లలకి పేరుపేరునా ఆహ్వానాలు చేతికి అందచెయ్యడం-యివన్నీ వుంటాయి. ఇలా పిలిచే సమయంలో రోజీ టీచరింటికి వెళ్ళవచ్చుననీ, ఆమెని మేము వూహించుకున్న మనోహరమైన పరిసరాలలో చూడవచ్చుననీ నా ఆశ.

ఆసలు మొట్టమొదట నన్ను స్పీచ్‌స్, డ్రామా నిర్వహించే కమిటీలో వెయ్యాలని పట్టుబట్టారు మా క్లాసువాళ్ళు. నేను అందులో వుండననీ, కావాలంటే రెండు కమిటీల్లో వుంటాననీ గొడవ చేశాను. రోజీ టీచర్ ని యింటికెళ్ళి చూడాలనే నా యీ కోర్కెవల్ల నేను రెండు కమిటీల్లో బండ చాకిరీ చెయాల్సి వచ్చింది. కాని నే నా బాధ్యతని సంతోషంగా స్వీకరించాను.

ఆహ్వానాలు అచ్చువెయ్యకూడదు; మా చేతుల్తోనే తయారు చెయ్యాలి. అది మా స్కూలు నియమం. వేసిన డిజైను వేయకుండా - లోపలి ఆహ్వానంలోని మాటలు ఒకటైనా-పైన వేసే బొమ్మలూ, లతలూ, వాడే రంగు తేడాగా వుండాలి. ఒక టీచరుకి వేసిన లతలు మరో టీచరుకి వెయ్యకూడదు. ఎస్.ఎస్.ఎల్.సి. పిల్లలకి లతలూ పూలతోపాటు ఏదో ఒక సూక్తో, స్నేహపూరిత వాక్యమో ప్రతివొక్కరి ఆహ్వానంలో విడివిడిగా రాయాలి. ఇప్పుడు తల్చుకుంటే అనిపిస్తుంది-ఇంతటి ప్రయత్నం, ఇంతటి సన్నాహం ఆఖరికి ఆడపిల్ల పెళ్ళికి కూడా చెయ్యరేమోనని.

అందరి ఆహ్వానాలూ పూర్తిచేశాము, ఒక్క ఆహ్వానం తప్ప - అది ఒక్కటి నేను నా యిష్టం వచ్చినట్లు తయారు చేసి, నాకు నచ్చిన ప్రకారం చిత్రం వెయ్య దల్చుకున్నాను. లేత గులాబీరంగు కవరు తయారుచేసి, క్రీమ్ కలర్ పేపరుపై ఒకే ఒక్క గులాబీపువ్వు వేసి, ఆ గులాబీ రేకులపై మంచుబొట్లు పడుతున్నట్లు చిత్రించి, ఆ మంచు బిందువుల్లోంచి మా ఆహ్వానం బయలుదేరినట్లు రాశాను. అన్ని ఆహ్వానాలకంటే యీ కవరు చాలా అందంగా వచ్చింది. అది నేను ఎవరి కోసం తయారు చేశానో అందరికీ తెలుసు. ఆ ఆహ్వానం చూశాక “ఇది హెచ్.ఎమ్. కిస్తే బాగుంటుంది” అన్నారు ఒకరిద్దరు.

కాని నేను ఒప్పుకోలేదు. మా కమిటీకి నేను ముఖ్యురాలిని కాబట్టి, ఆఖరి నిర్ణయం నాదే కాబట్టి ఆ ఆహ్వానం రోజీ టీచరుకని నేను ప్రత్యేకంగా తీసి పెట్టేశాను.

కాని ఆహ్వానం అలా ఊరికే యివ్వడం నాకు తృప్తిగా లేదు. ఆ గులాబీ పూవుకి సన్నని సువాసనుండాలి. రోజీ టీచర్కి మల్లనే అది సన్నని పరిమళాలు వెదజల్లాలి - ఎలా? అమ్మ అప్పుడూ అప్పుడూ యిచ్చిన డబ్బులు, నా పుస్తకాల పెట్టెలో అడుగున దాచుకుంటూ వచ్చినవి, పైకి తీశాను. మొత్తం రెండు రూపాయలు దొరికాయి. ఎవరికీ తెలియకుండా టీచరు వాడే పెర్ఫ్యూమ్ కొనాలి. కాని ఎట్లా? ఆ పెర్ఫ్యూమ్ని ఏమని పిలుస్తారు? దాని పేరు లిలాక్ అని ఈనాడు నాకు తెలుసు. కాని పథ్నాలుగేళ్ళ వయసప్పుడు ఆ పెర్ఫ్యూమ్ పేరు తెలుసుకొనే అవకాశం నా కెలా వుంటుంది? ఎలానైనా ఆ పెర్ఫ్యూమ్ కొని కవరుకి సన్నగా పూయాలి. ఫేర్వెల్ పార్టీకి జరుగుతున్న ప్రయత్నాలన్నిటికంటే యీ సెంటు పేరు తెలుసుకుని కొనడం నా కొక పెద్ద సమస్య అయింది. దీన్ని ఎలా పరిష్కరించడం? రాత్రిళ్లు వదలొండు వన్నెండింటి దాకా ఈ సమస్యని విడగొట్టేందుకు మార్గాలూ-ఉపాయాలూ వెతుకుతుండేదాన్ని.

ఇప్పుడు తల్చుకుంటే నాకే నవ్వుగా వుంటుంది. ఒక మనిషిని అంత తీవ్రంగా ఆరాధించగలగడం ఆ దశలో ఒక అవస్థ కాబోలు అని. నిజానికి ఈనాడు అంత వెర్రి ఆరాధన కలగదు. రోజీ టీచర్ని, “మిస్ - మీరేం పెర్ఫ్యూమ్ వాడుతారు?” అని ధైర్యంగా అడిగి వుండాల్సింది. అంత స్వల్ప విషయానికి ఎందుకంత మథనపడ్డానో. ఆమెని అడగరాదు - అడగలేను. అదే ఆ దశలోని అమాయకత, తొలి ప్రేమ తీవ్రత.

✱

✱

✱

ఆ రోజు లెక్కలక్లాసు అయిపోయాక టీచరు తన పుస్తకాలు తీసుకెడ్డూ రుమ్మాలు మర్చిపోయారు. అది సరిగ్గా నాకోసమే సంభవించినట్లు, నా సమస్యను ఏదో అదృశ్యహస్తం పరిష్కరించినట్లు సంబరపడిపోయాను. ‘ఆ కర్చిఫ్ యింటర్వెల్లో టీచరుకి అందజేస్తాను,’ అంటూ నా బాగ్లో పెట్టుకున్నాను. సన్నని పరిమళాలు వెదజల్లుతున్న ఆ రుమ్మాలు చూడగానే నా మెదడులో ముందు కార్యక్రమం గబగబ ఆకాశంలోని వెండి మబ్బుల్లాగా ఒక ఆకారం దాల్చడం మొదలు పెట్టింది. రాత్రిళ్ళు నిద్ర పోకుండా ఆలోచిస్తున్న నా సమస్యకి ఒకదారి కనిపించింది.

ఆ రోజు నేను అనుకున్న విధంగా స్టాఫ్‌రూంకివెళ్ళి రోజీ టీచరు రుమ్మాలు యిచ్చేయలేదు. అది నా సంచితోనే సువాసనలు వెదజల్లుతోంది. ఆ సాయంత్రం యింటి కెళ్ళాక హోమ్‌వర్క్ చేసుకునేందుకు క్లాస్‌మేట్ యింటికెళ్తానని అమ్మతో అబద్ధం చెప్పి బజారుకెళ్ళాను. ఏనాడూ బజారుకి ఒంటరిగా వెళ్లని నేను, అందులో యిటీవల ఎటూ కదలనివ్వని కట్టుదిట్టంలో వుంచే వయసుకి వచ్చిన నేను, ఆ దీపాలవేళ తెగించి ఒక్కర్తినీ బజారుకి వెళ్ళానూ అంటే ఆనాటి నా తెగువకి నాకే ఆశ్చర్యంగా వుంది. ఎవరన్నా నన్ను చూసి యింట్లో చెప్పివుంటే, మా అమ్మ ఆ రోజే నా భరతం పట్టివుండేది. మరునాటి నుంచీ నా చదువు గుంట పెట్టి గంట వాయించేసేది.

నెమ్మదిగా దొంగలాగా ఆ దీపాలవేళ బజారుకివెళ్ళి, ఓ ఫాన్సీషాపులోకి దూరి టీచరు రుమ్మాలు ఆ షాపువాడి ఎదురుగా పెట్టి యిలాటిది కావాలన్నాను.

ఆ షాపువాడు డజను రుమ్మాళ్ళు గల అట్టపెట్టె నా ముందుకు తోశాడు.

“ఉహూ-రుమ్మాళ్ళు కాదు, సెంటు”

లేతనీలంగా వున్న ఒక చిన్న పెట్టి తీసియిచ్చాడు. దాని లోపల ఒక బుల్లి సీసా వుంది.

“దీని మూత తీసి చూస్తాను” అన్నాను, ఆ సెంటూ యీ సెంటూ ఒకటవునోకాదో అని.

“సీలు తీస్తే - తీసుకుని తీరాలి. ఓపెన్ చేసింది చూపిస్తానుండండి,” అంటూ అదే మాదిరి బాటిల్ తీసి చూపాడు.

నా దగ్గరున్న డబ్బుకి చిన్నసీసా దొరికింది. అప్పుడు తెలిసింది - పెర్ఫ్యూమ్ని ‘లిలాక్’ అంటారనీ, దానినే మనవాళ్లు లీలక్ అని పిలుస్తారనీ. ఆ సీసా తీసుకుని-గబగబా యింటికి చేరుకున్నాను.

దారిలో ఎవరన్నా చూస్తారని భయం ఒక పక్కా, అనుకున్న పని సాధించాననే గర్వం ఒక పక్కా. ఆ మరునాడు రోజీ టీచర్ ఆహ్వాన పత్రికకి లిలాక్ పెర్ఫ్యూమ్ అద్దాను. తర్వాత ఆ బాటిల్ నా పుస్తకాల పెట్టెలో అడుగున దాచేశాను. ఆ పెర్ఫ్యూమ్ వాడేపాటి ధైర్యం నా కానాడు లేదు. అలా దాచిన పెర్ఫ్యూమ్ బాటిల్, ఆ చిన్న బాటిల్ నాతోపాటు, పెళ్ళి అయాక సొంతయింటి కొచ్చింది. ఈనాడు ఆ పెర్ఫ్యూమంటే నాకంత యిష్టంలేదు, కాని ఖాళీ అయిన ఆ సీసాని పారెయ్యలేకుండా వున్నాను. ప్రతిసారీ గాడ్రెజ్ సర్దినపుడు ఎందుకీ ఖాళీ సీసా, అనవసరమైన చెత్త, పారేద్దాం అనుకుంటా, కాని ఒక్కసారి రోజీ టీచరు, బాల్యంలోని ఆరాధన, అప్పుడు నేను పడిన తపన జ్ఞాపకంవచ్చి, ఇరవై ఏళ్ళనాటి బాలిక అవస్థను తలుచుకు జాలిపడి ఆ దశకు స్మృతి చిహ్నంగా వుంచేస్తాను, గృహిణినయిన యినాటి నేను.

*

*

*

ఈ జ్ఞాపకాల దొంతరలో అసలు కథ మర్చిపోయాను. రిసెప్షన్ కమిటీ మెంబర్సు అయిదుగురం ఆహ్వాన పత్రికలు టీచర్సుకి స్వయంగా అందించడానికి బయలుదేరాము. ఆ కమిటీకి నేను ముఖ్యురాలనని ముందే చెప్పాను కదూ! అంచేత పాతికమంది టీచర్సునీ-యిళ్ళకు యిద్దరం ముగ్గురం చొప్పున వెళ్ళి-పిలవడానికి నిశ్చయించుకున్నాము. ముఖ్యురాలిని కాబట్టి, ఏగ్రూప్ ఎలా వెళ్లాలో, ఏ టీచరుని పిలవాలో నా నిర్ణయం ప్రకారం జరిగిపోయింది. హెడ్ మిస్ట్రెస్, ఎస్.ఎస్.ఎల్.సి. కొచ్చే టీచర్సు, రోజీ టీచరూ-వీరిని నేనూ, మరో యిద్దరం స్వయంగా వెళ్ళి పిలవాలని నిశ్చయించుకున్నాము.

సరే! అనుకున్న రోజు రానేవచ్చింది. అందరి టీచర్లు లాగానే ఆమె ఎడ్రెసూ తీసుకున్నాము. ఆరోజు ఆదివారం. మా గ్రూప్ పిలవాల్సిన పన్నెండు యిళ్ళూ

ఆరోజు పూర్తి చేసేయ్యాలని ప్లాను. మొదట హెడ్మిస్ట్రెస్ యిల్లు, ఆ తరువాత ఎవరింటికెళ్లాలనే ప్రశ్నవచ్చింది. నాకు రోజీ టీచరింటికి వుదయం పూటగాని, మధ్యాహ్నం ఎండలోగాని వెళ్ళాలని లేదు. సాయంత్రం వేళ చల్లగాలి వీస్తూంటే నేను ఊహించుకున్న సుందర పరిసరాల్లో, తోట మధ్యలో, కుర్చీలో కూచుని ఆమె పుస్తకం చదువుకుంటున్నప్పుడు ఆహ్వానించాలనివుంది. అది పైకి చెప్పకుండా రోజీ టీచరింటికి సాయంత్రం వెళ్ళేటట్టు కార్యక్రమం ఏర్పాటు చేశాను. ఈ విషయంలో మిగతా యిద్దర్నీ నేను నా యిష్టప్రకారం తిప్పాననే చెప్పాలి.

ఉదయం, మధ్యాహ్నం కోతుల్లాగా ఎండలో తిరిగాం. మూడింటికి ఎవరిళ్ళకు వాళ్ళం వెళ్ళి, స్నానాలు చేసుకుని, మళ్ళీ నాలుగింటికి పిలుపులకి బయలుదేరుదాం-అని నిశ్చయించుకున్నాం. ఇంటికొచ్చి స్నానం చేశాక అమ్మ ముదురు ఆకు పచ్చ పరికిణీ, తెల్లవోణీ వేసుకోమంటే-వొద్దని హోరా హోరి దెబ్బలాడాను. మా రోజీ టీచర్కి ముదురు రంగులంటే యిష్టంలేదు-ఈ విషయం అమ్మ కెలా చెప్పను? నా ఆరాధ్యదైవం-ఆమె యింటి కెళ్తూ ఆమెకి యిష్టంలేని రంగులు ఎలా కట్టుకుంటాను? మూతి ముడుచుకు మొండెత్తు వేసి తెల్ల పరికిణీ, లేత గులాబీ వోణీ వేసుకున్నాను. సరిగా నాలుగున్నర అయేసరికి బయలుదేరాం.

ఎలా వుంటుంది ఆమె యిల్లు? గేటులో కుక్కని కట్టేసి వుంచుతారా? మమ్మల్ని నవ్వుతూ ఆహ్వానించి, ప్రశాంతంగా వున్న హాల్లో కూచోమంటారు. తోటలో పువ్వులు కోసుకోమంటారు. “వద్దు మిస్, చెట్లకుంటేనే బాగుంటాయి” అని నేను వారిస్తాను. ఇలా సాగుతున్నాయి నా వూహలు, నా పక్కనున్న వసూ, జయాకూడా నా వూహలకి తాళం వేస్తున్నారు.

పెద్ద బజారు దాటాము. ఊరికి ఉత్తరంగావున్న అగ్రహారం వైపు తిరిగాము. ఆ ప్రాంతాల యిళ్లు కిక్కిరిసివున్నాయి. ‘అబ్బే, యిలాటిచోట మా రోజీ టీచరు వుండదు. ఇవిదాటాక వున్న బంగళాల్లో వుంటారు.’ అంటూ నడుచుకుంటూ పోతున్నాము. మేము నడుస్తున్న వీధి ఆఖరి యింట్లో-మా క్లాసులోనే వున్న సుభద్ర కన్పించింది.

“ఇదేమిటి నువ్విక్కడున్నావు” అన్నాము, ముగ్గురం ఏకకంఠంతో.

“మా యిల్లు యిదే. మీరు రోజీ టీచర్ కోసం వచ్చారు కదూ!”

“ఊఁ” అన్నాను నీరసంగా.

“రండి, నేను తీసుకెళ్తాను” అంది సుభద్ర.

రోజీ టీచరుకి చిన్న బంగళా వుండాలే! చుట్టూ తోట, ఆ తోటలో పూల చెట్ల మధ్య కుర్చీ వేసుకు కూచుని, తన కిష్టమైన పుస్తకం చదువుకోవలసిన రోజీ మేరీ ఈ సుభద్ర యింటికి దగ్గరగా ఉండడమేమిటి? మా చక్కటి కలలోకి సుభద్ర చొరబడిందేమిటి? ఎవరీ సుభద్ర! ఈ రోజీ టీచరుకీ, యీ అమ్మాయకీ గల బాంధవ్య మేమిటి?

2

నాకు సుభద్రని చూస్తే గిట్టదు. అంటే అదేదో ద్వేషం అని కాదు.

మా క్లాసులో ఎప్పుడూ ప్రతి విషయంలో ఆఖరున వుంటుంది సుభద్ర. వయసులో మా కంటే రెండు మూడేళ్ళు పెద్దది. భారీగా, చామనచాయగా వుంటుంది. ప్రతి క్లాసు విధిగా తప్పుతుంది. దేనిలోనూ ఉత్సాహం చూపించదు. స్తబ్ధంగా తక్కువ మాట్లాడే సుభద్ర, రోజీ టీచర్ యింటిపక్కన వుంది. రోజీ టీచరు యీమెకు తెలుసు అంటే నాకు తలకొట్టేసినట్లయింది. అసలు మొదటి బెంచీ వాళ్ళం యీ సుభద్రనెప్పుడూ లక్ష్యంపెట్టం-మాగ్రూప్ లో కలుపుకోము. అలాంటి సుభద్ర నా ఆరాధ్యదైవం, రోజీ టీచరు ఇంటి పక్క నుండటమా? ఇది జరగటానికి వీలేదు-అనిపించింది నాకు.

నిజానికి మా ముగ్గురిలో ఎవరికీ యీ సుభద్ర సాయంతో రోజీ టీచరు యిల్లు కనుక్కోవాలని లేదు. కాని సుభద్ర “రండి నేను తీసుకెళ్తాను” అంటోంది. అలాటప్పుడు కాదని అనడం ఎలా? అయిష్టంగానే ముగ్గురం బయలుదేరాము.

సుభద్ర మమ్మల్ని తను నిల్చున్న గుమ్మాలో నించి లోనికి పొడుగ్గా, సందులాగా వున్న చోటు దాటించి, సన్నని మేడ మెట్లవైపుకి తీసుకెళ్ళింది. నా కిదేదో మోసంలాగా వుంది. నేను వూహించుకున్న రోజీ టీచరు పరిసరాలు యివి కావు. సుభద్ర కావాలని మమ్మల్ని తప్పుదారి పట్టిస్తోంది. నీళ్ళ పంపు, ఆ చుట్టూ అయిదారు బిందెల్లో ఆడాళ్ళు, పక్కనే అంట్ల గిన్నెలు, అవి దాటాక మెట్లు చీకటి చీకటిగా! యీ సందులో మా టీచరు వుండటమా? కాదు, ఎప్పటికీ కాదు. అనిఅరవాలనిపించింది. కాని నోరెత్తలేక పోయాను. సుభద్ర దారితీయగా ఒక్కడం మాత్రమే పట్టే ఆ యిరుకాటి పాతకాలపు కర్రమెట్లు ఎక్కి దాబాలోకి వచ్చాము. దాబాలోకి వచ్చాక నాకు ప్రాణం వచ్చినట్లయింది. నాలుగైదు క్రోటన్స్ తొట్టెలు నా వూహల చిహ్నంగా నా కళ్ళబడ్డాయి.

ఆ దాబాలోనే ఒకేఒక్క నలుచదరపు గది. పక్క నో సందులాటి గది. ఆ పక్కనే చిన్న రేకుల గది-ఈ మూడు కలిపి రోజీ టీచరు యిల్లు. ఆ సందులాటి గదిలో వండుకుని, యీ గదిలో వుంటారట. మేము వెళ్ళేసరికి టీచర్ కాంప్ కాట్ మీద పడుకుని వున్నారు. మనిషి నీరసంగా, నిద్రపోయి లేచినట్లున్నారు. స్కూల్లో అప్పుడే విచ్చిన పువ్వులా, స్వచ్ఛంగా వుండే రోజీ టీచరుకీ, యీ మంచంమీద పడుకున్న వ్యక్తికీ ఎక్కడా పోలిక లేదు.

“రండి-రండి” అంటూ గుమ్మంలో నిల్చున్న మమ్మల్ని ఆహ్వానించారు. మాకేదో సిగ్గుగా వుంది.” మా వూహలన్నీ నేలబడ్డ గాజు బొమ్మలాగా చితికి పోయాయి. ఆ పగిలిన ముక్కల్ని ఏరుకునే ప్రయత్నంలో వున్నాము.

వణుకుతున్న చేతుల్లో యిన్విటేషన్ అందించాను. ఆ యిన్విటేషన్ తయారు చేస్తున్నప్పుడు, దానికి పెర్ఫ్యూమ్ పూస్తున్నప్పుడు ఉన్న ఉత్సాహం, ఆనందం ఆమెచేతికిస్తున్నపుడు లేవు. కాని నవ్వుతూ నా వంక చూసిన ఆ కళ్ళు నా ఆరాధ్యమూర్తిని జ్ఞాపకం చేస్తున్నాయి.

“ఎల్లుండి మీరు తప్పకుండా రావాలి మిస్. నాలుగింటికే ప్రోగ్రామ్ మొదలు పెడతాము” అన్నాను బొంగురు కంఠంతో.

“రావడానికి ప్రయత్నిస్తాను. నా హెల్తు బాగాలేదు. అసలు రేపు స్కూలికి వస్తానో రానో” అన్నారు రోజీ పాలిపోయిన ముఖంతో నవ్వుతూ.

“ఏం టీచర్, రారా?” అన్నాను ఆదుర్దాగా.

“మళ్ళీ రాత్రినించి జ్వరంగా వుంది. రేపు తగ్గుతుందో లేదో-తగ్గకపోతే సుభద్ర చెపుతుంది మీకు” అంది ఆవిడ.

అప్పుడుగాని నాకు సుభద్ర ఉనికి జ్ఞప్తికి రాలేదు. సుభద్ర అక్కడ తనకి చాలా చనువు వున్నట్లు దాబాలో ఆరబెట్టిన బట్టలు లోపలికి తెచ్చి పడేసింది. ఈ సుభద్రకి యిక్కడ చాలా స్వతంత్రం వున్నట్లుందే అనుకున్నాం.

“సుభద్రా, ప్లేటుతో బిస్కట్లు తీసుకురా” అని కేకవేసారు టీచరు.

“వద్దు, మిస్. మీరు శ్రమపడకండి” అన్నాము అందరం ఏకకంఠంతో.

“ఫరవాలేదు. మా యింటికి ఫస్టు టైము వచ్చారు-తీసుకోండి. సుభద్రా, వీళ్ళకి లెమనేడ్ కలిపియ్యి.” అన్నారు మళ్ళీ. సిగ్గుపడుతున్న మమ్మల్ని బలవంతపెట్టి బిస్కట్లు పెట్టారు. లెమనేడ్ తాగితే గాని వొప్పుకోలేదు. స్కూల్లో అతి ముక్తసరిగా,

నెమ్మదిగా పాఠాలు చెప్పే టీచరు వేరు-మాతో చనువుగా మాట్లాడే యీ రోజీ మేరి వేరు అనిపించింది. అంటే మమ్మల్ని స్నేహమధురిమలో, ఆపేక్షతో కట్టేశారు. మా ఊహలోకంలోని పూలతోట, చిన్న బంగళా, ప్రశాంత వాతావరణం అన్నీ పేకమేడల్లా కూలిపోయినా, ఆ మూర్తి స్థానంలో స్నేహ శీలి అయిన ఒక కొత్త టీచరు వెలిసినట్లు అయింది. ఒక గంటసేపు కూచుని చీకట్లో మెట్లు దిగుతున్న మాకెవ్వరికీ యీ అనుభవం ఆశాభంగం కలిగించలేదు సరిగదా, మాతో నవ్వుతూ కులాసాగా మాట్లాడే ఓ స్నేహమూర్తిని సంపాదించినట్లు అనిపించింది.

ఆవిడ మమ్మల్ని అప్పుడప్పుడు వస్తూ వుండండని ఆహ్వానించినపుడు, అదేదో మేము అతి ఉన్నతమైన పీఠం ఎక్కినట్లు ఫీలయ్యాం.

మిగతావాళ్ళ భావాలు ఎలా వున్నాయోగాని నాకుమటుకు సుభద్రని చూస్తే ఎక్కడో కాస్త జలసీ కలిగింది. ఈ సుభద్ర రోజీ టీచరింట్లో అంత చనువుగా, స్వతంత్రంగా తిరగడం నాకు ఏదో బాధగా వుంది. అది జెలసీ అనీ-ప్రేమా, ఆరాధనా వున్నచోట ఈ భావం దానంతట అదే ఉదయిస్తుందనీ నా కప్పట్లో తెలియదు, తెలుసుకునే పాటి వయసూ కాదు.

కానీ ఆ రోజునుంచీ నాకు సుభద్ర అంటే కాస్త కోపంగా వుండేది. నిజానికి సుభద్ర మా కబుర్లలో చనువుగా కల్పించుకునేది కాదు. ఒకవేళ ఆ పిల్ల మాట్లాడ బోయినా, నేను దూరంగా వెళ్ళిపోయేదాన్ని.

ఆ ఏడు స్కూల్లో ఫేర్వెల్ పార్టీ చాలా బాగా జరిగింది. కాని ఒక్కటే లోపం-రోజీ టీచరు స్కూలుకి రాలేదు. సుభద్రా రాలేదు. నాకు ఆ టీచరు రానందు వల్ల కలిగిన వేదన మాటల్లో చెప్పలేను. ఆవిడ రాని వెల్లివల్ల నాకు అనాటి పార్టీ విశేషాలు కూడా అంతగా గుర్తులేవు.

ఆ వారమంతా రోజీ టీచరు స్కూలుకి రాలేదు, సుభద్రా రాలేదు. నా మనసు ఆదుర్దాతో సతమతమైపోతోంది. ఆవిడ కెల్లా వుంది? ఏం జబ్బు?

ధైర్యం చేసి ఒక సాయంత్రం నేనూ, జయా, లక్ష్మీ గేమ్స్ పీరియడ్ ఎగ్గొట్టి రోజీ టీచరింటికి వెళ్లాము. మేము వెళ్లేసరికి టీచరు జ్వరంతో మంచంమీద పడుకుని వున్నారు. కాళ్ళవైపు కూచుని సుభద్ర ఆమెకాళ్ళు పడుతోంది. పక్కన ఎవరో ఒకాయన కుర్చీలో గంభీరంగా కూచుని వున్నారు. గుమ్మం దగ్గర నిల్చున్న మాకు రూములోపలికెళ్లే సాహసం లేకపోయింది. గుమ్మంలో మమ్మల్ని చూసిన సుభద్ర గబుక్కున లేచింది సిగ్గుపడుతున్నట్లు. ఆ దృశ్యం మాకు కొంత ఆశ్చర్యమే

కలిగించింది. పక్కకుర్చీలో కూచున్నాయన “రండి, రండి-రోజీ, నీ స్టూడెంట్సు కాబోలు చూడు.” అంటూ చాలా చనువుగా ఆహ్వానించారు.

“టీచర్ మీ కెలా వుంది? మిస్ మీ కేంజ్వరం?” అంటూ ఆదుర్దాగా ప్రశ్నించాం.

“ఏం లేదు-మామూలు జ్వరమే. రెండు రోజుల్లో తగ్గిపోతుంది. నాకోసం యింతదూరం వచ్చారా? ఫూర్ కిడ్స్. కూచోండి-సుభద్రా, చాప పట్రా” అన్నా రామె. ఆమెకళ్ళు ఎర్రగా వున్నాయి. చెంపలుగూడా ఎర్రగా మెరుస్తున్నాయి. ‘టీచర్ ఎర్రబడ్డారు’ అనుకున్నా మనసులో. కాని అది జ్వర తీవ్రతకు చిహ్నమని గ్రహించలేక పోయాను.

మేము ఆ సాయంత్రం ఒక అరగంట పాటు కూచున్నాము. మాకు హోర్లిక్సు కలిపి యిప్పించారు. తాగమని బలవంతం చేశారు. సుభద్ర ఆవిడకు మందు పోసివ్వడం, టెంపరేచర్ తీయడం, వంటింట్లో ఏదో చేసుకోవడం - యిలా స్వంత యింట్లో లాగా పనీపాటా చేసుకుపోతోంది.

కుర్చీలో కూర్చున్నాయనని ‘అంకుల్ గారు’ అని పరిచయం చేశారు టీచరు.

ఆయన భలే సరదాగా కబుర్లు చెప్పారు. మా చదువులూ, పేరెంట్సు వివరాలు అడిగారు.

“మాథ్స్ కెవరోస్తున్నారు?” అని ప్రశ్నించారు రోజీ.

“రాణీ మిస్ వస్తున్నారు. ఆవిడ చాలా స్పీడ్ గా చెపుతారండి.”

నవ్వారు టీచరు.

“అదికాదు మిస్. మీరు చెప్పినట్లుగా అర్థం అయేటట్లు చెప్పలేరు.”

“తప్పు-అల్లా అనక్నూడదు.”

“మీ రెప్పుడొస్తారు టీచర్?” అని అడిగాను-నా కేదో బాధగా వుంది. ఏం మాట్లాడాలో తెలియడం లేదు.

“జ్వరం తగ్గగానే వచ్చేస్తాను. మీ రంతా స్పెసిమన్ సమ్స్ చేస్తూండండి. మిగతా పిల్లలంతా ఎట్లా వున్నారు?”

“బావున్నా రండి.”

“కళ్యాణి మిస్ వస్తున్నారా?”

“లేదండి. ఆమెకి ఆడ పాపాయి పుట్టిందిట మొన్న” అని బదులు చెప్పింది జయలక్ష్మి.

మే మింక వెళ్తామని లేచాము. “అప్పుడప్పుడు వస్తావుండండి. ఈ రోజు చాలా సంతోషంగా వున్నారు, మీ రొచ్చారని” అన్నారు, అంకుల్ గారని పరిచయం చేసిన ఆయన-డాబా మెట్లదాకా వొచ్చి మమ్మల్ని పంపిస్తూ. దార్లో జయలక్ష్మి నన్నడిగింది- “అవునే, టీచరుకి అమ్మా నాన్నా ఎవరూ లేరా? జ్వరం వస్తే వాళ్ళ వాళ్లెవరూ రాలేదేం?” అని.

“వాళ్ళ వాళ్ళంతా దూరంగా వున్నారేమో - యీ అంకుల్ గారు ఆవిడకు బంధువేమో!”

“కాదు” అంది జయ ఖండితంగా.

“నీ కెట్లా తెలుసు?”

“ఈయన మా బాబాయి గారింట్లో అద్దెకున్నారు-వాళ్లు బ్రాహ్మలు.” అంది జయ.

అవును మిస్ రోజీ క్రిస్టియన్-ఈయన బ్రాహ్మడు. బంధువులెలా అవుతారు? అవరు.

“ఫ్రెండేమో!” అంది జయ, మళ్ళీ.

“అయుండొచ్చు. కాలేజీలో కలిసి చదువుకున్నారేమో!”

“మరి అయితే యీవిడ అమ్మా నాన్నా ఎక్కడున్నారు?”

“ఏమో, సుభద్ర నడుగు.”

“సుభద్ర అదేమిటి, టీచరు కాళ్ళు పడుతోంది?”

“టీచరు కాబట్టి పడితే తప్పులేదులే” అన్నాను. నా మనసులోని అక్కసు నంతా వెళ్ళగక్కుతూ.

“మా వాళ్ళయితే వూరుకోరు.”

“వాళ్ళ వాళ్ళకు తెలీదేమో!”

“ఎందుకు తెలీదూ? పక్కనేగా వాళ్ళిల్లు. సుభద్ర కూడా బ్రాహ్మలమ్మాయే,” అంది జయ, తన కేదో చాలా విషయాలు తెలిసినట్లు.

“నీ కెట్లా తెలుసు?”

“వాళ్ళమ్మగారు ఎవరింట్లోనన్నా పెళ్ళయితే పసుపులూ అవీ యియ్యడానికి వస్తారు. మా పెదనాన్నగారింట్లో యీవిడను పెట్టారు,” అంది జయ.

జయవాళ్ళకి బాగా డబ్బుంది. వాళ్ళ నాన్నగారు మా వూళ్ళో లీడింగ్ లాయరు. వాళ్లది చాలా పెద్ద బలగం. ఇంచుమించు ఒక వీధంతా జయావాళ్ల మేనత్తలు, బాబాయిలు, పినతల్లులు - యిలా అంతా సొంత యిల్లు కట్టుకొని వున్నారు. జయావాళ్ల నాన్నగారికి పెళ్ళి వూరేగింపులకి వాడే, టాపు మడిచేటటు వంటి టూరర్ కారొకటివుంది. అప్పట్లో మా వూళ్ళో వున్న పాతిక ముప్పై కార్లలో అది ఒకటి. అంచేత, ఆ కారుకి చాలా మందిని గూర్చి తెలుసు. చాలా కుటుంబాలతో పరిచయం వుంది.

“సుభద్రావాళ్ళూ చాలా బీదవాళ్ళా?” అని అడిగాను నేను జయని.

“వాళ్ళ నాన్న పేకాడి అంతా పాడుచేశారట. వాళ్ళమ్మగారు మా అమ్మతో అంటుంటే విన్నాను,” అంది జయ.

“మరి సుభద్ర శ్రద్ధగా చదవదే?” అని అడిగాను-బీదరికానికీ, చదువుకీ పొంతన వుందని ఎవరో నాకు రాసిచ్చినట్లు.

“నువ్వు ఎవరిదగ్గిరా అననంటే నీకో విషయం చెబుతాను.” అంది జయ-ఎదగబోతున్న స్త్రీకి నాందీ ప్రస్తావనైన ‘గాసిప్’ నా చెవుల వేస్తూ.

“నాకేం పట్టిందే. ‘ప్రామిస్’ నే నెవరి దగ్గరా అనను” అన్నాను.

“సుభద్రకి పెళ్లయిందే!” అంది జయ, పెద్ద రహస్యం నా చెవిన వేస్తున్నట్లు.

“ఆ”- అన్నాను నేను - బహుశా నా నోరు కప్పలా తెరుచుకుని పోయి వుండివుంటుంది.

“చిన్నప్పుడే పెళ్లయిందిట. అతను పోయాట్ట.” అంది జయ.

“పాపం! అందుకే యింత లేటుగా చదువుకుంటోంది. నా కీ విషయాలు తెలియవే అసలు! సుభద్ర బొట్టు పెట్టుకుంటుందే-అదెట్లా?” అని అడిగాను-యింకా ప్రపంచం ఏమీ తెలియని అమాయకతతో.

“ఇప్పుడందరూ పెట్టుకుంటున్నారే-మన రోజీ టీచరు లేదూ? ఆవిడ క్రిస్టియను, నిజానికి బొట్టు పెట్టుకోరు వాళ్లు. ఆవిడ పెట్టుకోడం లేదూ?” అంది జయ నా అజ్ఞాన తిమిరాన్ని పారద్రోలి వివేకోదయం కలిగిస్తున్నట్లు.

వీధుల్లోని ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు వెలగడంతో మేము అతి నెమ్మదిగా నడుస్తూ ‘గాసిప్’ చేస్తున్నామని తెలిసొచ్చింది. చీకటి పడింది. యింకా ఆలస్యమయితే పెద్దవాళ్లు వేసే ప్రశ్నలకి తట్టుకోడం మాకు సాధ్యం కాదని తెలుసు. ఆశమ్మ ఖబుర్లు అక్కడికి కట్టిపెట్టి గబగబ నడక సాగించి యిళ్లదారి పట్టాం యిద్దరమూను.

ఆ వారం మరుసటివారం కూడా రోజీ టీచరు స్కూలుకిరాలేదు. మేము ఒకటి రెండు సార్లు ఆమెని చూడటానికి వెళ్లాం. సుభద్ర అయిస్బాగ్ రోజీ టీచర్ తలపై పెడ్తూనో, కాళ్లు పడుతూనో, లేక మందిస్తూనో-యిలా ఆమె సేవలో నిమగ్నమై వుండేది. మేమిద్దరం అంటే నేనూ, జయా సుభద్ర నెప్పుడూ ఓ మనిషిలా చూసేవాళ్లం కాదు, పల్కరించే వాళ్లం కాదు. కాసేపు కూచుని వచ్చేసేవాళ్లం, అంకుల్ గారు మాత్రం మాతో కబుర్లు చెపుతుండేవారు.

టీచరుకి కాస్త జ్వరం తగ్గింది. ఆ క్రిందటి రోజున పథ్యం తిన్నారు. ఆ రోజు శనివారం. జయ స్కూలుకి రాలేదు. మధ్యాహ్నం పూట మాకు రెండు పిరియడ్స్ లెసన్లు లేవు. అంచేత క్లాసు టీచరు పర్మిషన్ అడిగి, రోజీ టీచరింటికి వెళ్లాను. అక్కడి దృశ్యం చూసి నేను అవాక్కు అయాను.

రోజీ టీచరు ఏదో గట్టిగా, అంత నీరసంలోనూ, కోపంగా అరుస్తున్నారు. సుభద్ర బదులు చెప్పకుండా ఏడుస్తోంది. పక్కనున్న అంకుల్ గారు “వూరుకో-బీ కామ్-ఎక్స్ ప్లైట్ అవకు” అంటూ టీచరుని సముదాయిస్తున్నారు.

“దీనికి వొళ్ళు పొగరెక్కింది. అవతలకి పొమ్మనండి. ఇంట్లో పెట్టుకుని మేపినందుకు తగిన శాస్తి చేస్తోంది. ఫో-నా కళ్లదగ్గిర నుంచి పో-ముందు” అంటూ గట్టిగా అరుస్తున్నారు.

నాకు లోపలి కెళ్లడానికి ధైర్యం చాలలేదు. వరండాలోనే నిల్చుండిపోయాను.

“ఊరుకో రోజీ ఏదో చిన్నపిల్ల తెలీక చేసింది.”

“తెలీక చేసిందా? వొళ్లు బలిసి చేసింది. గతిలేనిదాన్ని, దీన్నేదో ఉద్ధరిద్దామని, నేను తాపత్రయపడుతుంటే, నాకు చెప్పకుండా వెళ్తుందా? పొమ్మనండి. వెంటనే పొమ్మనండి.”

“ఊరుకో.”

“నేను వూరుకోను. అసలు మీవల్లే అది యిట్లా చెడిపోయింది. ఈ ఆరు నెలలుగా ఒక్కసారి నామాట ఎదిరించిందా? మీ అలుసు చూసుకు యిట్లా అయింది.”

“డోంట్ బి సిల్లీ!”

“సిల్లీ కాదు, నేను నిజం చెపుతున్నాను. మీ యిద్దరూ కలిసి నన్ను ఏడిపిస్తున్నారు.” అంటూ టీచరు పెద్దపెట్టున ఏడవడం మొదలుపెట్టారు.

దాబా కొసన నిలబడ్డ నాకు లోపలి కెళ్ళే సాహసం కలగలేదు. అదేదో నేను చూడగూడని దృశ్యం లాగా వెనుతిరిగి కింద కొచ్చేశాను. ఆ ముగ్గురిలో ఏ వొక్కరూ నా రాకపోకలని గమనించలేదు.

ఆ రోజున ఏం అవకతవక చేసిందో సుభద్ర అనుకున్నాను. ఇంత సౌమ్యంగా వుండే రోజీ టీచరు, అంత గట్టిగా అరవగలరా అని ఆశ్చర్యపడ్డాను.

సోమవారం సాయంత్రం స్కూలునుంచి యింటి కొస్తున్నప్పుడు జయని అడిగాను.

“ఏమే-సుభద్రకి అమ్మ నాన్నా వున్నారుగా!”

“లేకేం-వున్నారు.”

“మరెందుకు రోజీ టీచరుగారింట్లో వుంటూంటుంది?”

“ఆవిడ సుభద్రకు చదువు చెప్పించి ట్రయినింగ్ పాస్ చేయిస్తానన్నారట! ఇంట్లో తనకి సాయంగా వుంచుకుంటున్నారు.”

“పనంతా అదే చేస్తుందా?”

“అవునట-ఎల్లాగో అల్లా అది చదువుకు ఉద్యోగం చేసుకోవాలని, వాళ్ళ వాళ్ళ అభిలాష.”

“అన్నం యిక్కడే తింటుందా?”

“తినదంటారు వాళ్ళవాళ్లు కాని అది వంటచేసి పెట్టి స్కూలు కొస్తుంది. టీచరుకి జ్వరంగా! అంచేత అది స్కూలుకి రావడానికి వీలవడం లేదనుకుంటా.”

“తను ఏం చేసిందో మరి-అంత శాంతంగా వుండే టీచరు మొన్న సుభద్రని ఎలా కేకలేశారనుకున్నావ్! నాకు ఆశ్చర్యమేసింది.”

“నువ్వు టీచర్ని చూద్దానికి వెళ్ళావా?”

“లోపలికెళ్ళలేదు-బయటనుంచే వచ్చేశాను.”

“ఏం?”

“అది తరవాత చెపుతాగాని-ఆ అంకుల్ గారెవరే?”

“చెప్పాను గదూ, మా బాబాయి గారింట్లో అద్దెకున్నారని. వాళ్ళమ్మాయి మన స్కూల్లో ఫిఫ్త్ క్లాసు కాబోలు చదువుతోంది. ఆయన కొడుకు రోడ్డుమీద నిల్చుని ఆడపిల్లల్ని పేర్లెట్టి ఏడిపిస్తూంటాడు.”

“నువ్వు చూశావా?”

“బాయస్ స్కూల్లో ఫిఫ్త్ ఫారమ్ చదువుతున్నాడు. వుత్త రౌడీ వెధవ-కనిపించిన పిల్లలకంతా పేర్లు పెడతాడు,” అంది జయ కోపంగా.

“ఏం? నిన్నెప్పుడన్నా ఏడిపించాడా?”

“మా వదిన రాజ్యానికి వైట్‌రోజ్ అంటూ పేరు పెట్టి వెంటబడటం మొదలు పెట్టాడు. మా మామయ్య వాడికి దేహశుద్ధి చేశాడు.” అంది జయ విసురుగా.

“నిజంగా కొట్టారా?”

“కొట్టలేదుగాని ఆ అంకుల్‌గారికి చెప్పారు,” అంది జయ.

పై వారంలో టీచరు స్కూలు కొచ్చారు. ఒకటి రెండు నెలలు అంటే యింను మింను యాన్యుయల్ పరీక్షలదాకా ఆమె ఆరోగ్యంగానే వున్నారు. యాన్యుయల్ పరీక్షలముందు మళ్ళీ జ్వరంపడి పరీక్షలప్పుడు లీవు పెట్టారు. సుభద్ర మటుకు పరీక్ష రాసింది. కాని అది పాసవుతుందని ఎవరికీ నమ్మకం లేదు.

స్కూలు మూసేరోజున రోజీ టీచరు అలాగే నీరసంగా వచ్చారు స్కూలుకి. ఆ రోజు మా అందరి రిజల్టూ చెబుతారు. మా క్లాసులో ముగ్గురు తప్ప అంతా పాసయ్యారు. ఆ తప్పిన వాళ్ళలో సుభద్ర ఒకతే.

సాధారణంగా ఆడపిల్లలు స్కూల్లో ఫస్ట్‌రాంకే వస్తే డిస్టిన్క్షన్ రాలేదనీ, సెకండ్ రాంకు వస్తే ఫస్ట్ రాలేదనీ, అన్ని సబ్జెక్ట్‌లలో ఫస్ట్ మార్కులు రాలేదనీ ఏడవడం అనవాయితీ! ఏదో ఓ సాకుతో మేమంతా ఏద్యేవాళ్లం. స్కూలు క్లోసింగ్ రోజున! కాని, తప్పిన సుభద్ర ఏడవలేదు సరిగదా, అదేదో తనకి సంబంధించనట్లు దూరంగా వెళ్ళి ఓ చెట్టుకింద నిల్చుంది.

టీచర్లందరి దగ్గర శలవు తీసుకున్నాము, రోజీ టీచరు దగ్గర కెళ్ళి “టీచర్! సమ్మర్‌కి వెళ్ళిపోతున్నారా? యిక్కడే వుంటారా?” అని అడిగాను ధైర్యం చేసి.

“హెల్తు యిమ్‌ప్రూవ్ అయ్యాక వెళ్తాను, నేను యింట్లోనే వుంటా. అప్పుడప్పుడు రండి,” అన్నారు మా గ్రూప్ నుద్దేశించి.

“ఓ” అన్నాం అందరం ఐక్యకంఠంగా.

శలవల్లో యిల్లు కదలాలంటే, అందులో వ్యక్తురాళ్ళయిన ఆడపిల్లలు యిల్లు కదలాలంటే భగీరథ ప్రయత్నాలు చెయ్యాల్సి వుంటుంది. ఎందుకు? ఎక్కడికి? అని క్రాస్ ఎగ్జామినేషన్‌చేసే పెద్దవాళ్ల ప్రశ్నలకి తట్టుకోగలగడం సామాన్య విషయం కాదు.

నాకూ, జయకీ ఎలానైనా రోజీ టీచరింటికి వెళ్ళాలని వుంది. స్కూలుంటే ఓ పిరియడ్ ఎగ్గొట్టి అటునుంచి వెళ్ళిపోయేవాళ్లం. శలవలు అంటే యింట్లోంచి సరాసరి బయలుదేరాలి. ఆ ప్రయాణానికి ముందు పెద్దలు వేసే ప్రశ్నలు అనంతం.

“అమ్మా! మా టీచరుకి ఒంట్లో బాగాలేదు. జయా, నేను కలిసి చూసివస్తాం,” అన్నాను అమ్మతో.

“ఎవరే-ఆ టీచరు? స్కూళ్ళు మూశాక యీ తిరుగుడేమిటి?”

“అది కాదు. ఆవిడకు ఎవరూ లేరు.”

“అయితే పెద్ద పేరక్కలాగా నువ్వు చూసొస్తావా?”

“అది కాదమ్మా-ఆవిడ చాలా మంచిది. మేము వెళ్ళినపుడల్లా-” అంటూ ఆగిపోయాను-మాట జారినందుకు నన్ను నేను తిట్టుకుంటూ.

మా అమ్మ తోక వేస్తే బొమ్మ పట్టేసుకుంటుంది. “అయితే యిది మొదటిసారి కాదన్నమాట. ఎన్నిసార్లు వెళ్ళావేం?”

“మా ఫేరేవెల్ పార్టీకి పిలవడానికి.” అంటూ నసుగుతున్నాను.

ఇంతలో మా మూడో అన్న-నామీద పత్తేదారీ పని చెయ్యడమే తన జీవిత లక్ష్యం-వాడు దూకాడు రంగంలోకి.

“కొయ్-కొయ్, యిదీ, దీని ఫ్రెండు-ఆ జయలేదూ-వీళ్ళిద్దరూ ఆ అగ్రహారపు సందులన్నీ ఏలేస్తున్నారుట,” అన్నాడు అగ్నిమీద ఆజ్యంపోస్తూ.

“ఏమిటే వాడనేది స్కూలునుంచి పెత్తనాల కెళ్లేంత ఘటికురాలవయ్యావా?” అంది మా అమ్మ భీకరాకారం దాలుస్తూ.

“అమ్మా, వీళ్ల స్కూల్లో ఓ క్రిస్టియన్ టీచరుందిలే - ఆవిడింటికి వీళ్లంతా పోతూంటారు” అన్నాడు మా అన్న, బంకలా యీ వ్యవహారం సాగదీస్తూ.

“మా స్కూల్లో మూడొంతులు క్రిస్టియన్ టీచర్స్ వున్నారు. ఏం? క్రిస్టియన్స్ యింటికి వెళ్ళకూడదా?” అన్నాను. మా అన్నని ఎదుర్కోకపోతే యిక లాభం లేదని. కాని, ఆ పక్కనేవున్న మా అమ్మని మర్చిపోవడంతో కొంప మునిగింది.

“వెళ్ళవే వెళ్లు-నే వద్దన్నానా, వెళ్లమ్మా” అంది అతి నెమ్మదిగా. ఆ కంఠం అతి మృదువుగా వుంది కాని దాని వెనక ఎంత కఠినత్వం వుందో నాకు బాగా తెలుసు.

“అది కాదమ్మా” అన్నాను యిబ్బందిగా.

“అమ్మా, అసలు విషయం నే చెబుతా విను. వాళ్ల మిస్ ఒక గ్రంథ సాంగురాలు. ఆ గోపాల్ రావుగారు లేరూ, ఆయనా యీవిడా చాలా ఫ్రెండ్స్” అన్నాడు, మావాడు కొద్దికొద్దిగా సమాచారం వదుల్తూ.

అంకుల్ గారి పేరు గోపాల్ రావు గారు కాబోలనుకున్నాను మనసులో.

“ఎవర్రా ఆయన?” అంది అమ్మ.

“జయావాళ్ళ బాబాయిగారింట్లో అద్దెకున్నారే-ఆ పల్లెత్తావిడ మొగుడు, కో ఆపరేటివ్ యిన స్పెక్టరు.”

“ఆయనా?” అంది అమ్మ ఆశ్చర్యంగా? ఆ మూడక్షరాల్లో చాలా నిగూఢమైన అర్థం యిమిడి వున్నట్లు.

“ఆయనకు పెళ్లాం పిల్లలున్నారు గదరా!”

“లేకేం-ఆవిడ బాగుండదుగా-ఈ టీచరుతో తిరుగుతూంటాడు. వీళ్ళిద్దర్నీ చాలాసార్లు సినిమాల్లో చూశాం,” అన్నాడు మా అన్న.

మా మూడో అన్న నా కంటే మూడేళ్ళు పెద్ద, కాలేజీలో, చదువుతున్నాడు. వాడికి స్త్రీ జాతిమీద, అందులో చదువుకున్న వాళ్ళ మీద సదభిప్రాయంలేదు. అసలు నా చదువు విషయం వాడి చేతుల్లో వుండివుంటే, నన్నెప్పుడో స్కూలు మానిపించేసి వుండును. ఏ ఆడపిల్ల, ఎన్నింటికి, ఎక్కడికెళ్ళిందీ వీడికి అజలు కావాలి-స్త్రీ జాతిగౌరవ ప్రతిష్ఠలు కాపాడటానికి తను కంకణం కట్టుకున్నట్లు.

ఇంత అయింతరువాత-మా అమ్మ ఇంక నన్ను యిల్లు కదలనిస్తుందా? అందువల్ల నాకూ జయకీ ఎంతో వెళ్ళాలని వున్నా, రోజీ టీచరింటికి వెళ్ల లేకపోయాము.

ఆ తరువాత పదిహేను రోజులకి మా అమ్మా-నేనూ, జయా-వాళ్లమ్మగారూ రెండు కుటుంబాలూ కలిసి భక్తిరసపూరితమైన తెలుగు సినిమాకి బయలుదేరాం. నాకూ, జయకూ కూడా హిందీ సినిమాకి వెళ్ళాలని వుంది. కాని మా అరణ్యరోదనని ఎవరూ వినరు. చచ్చినట్టు పెద్దల్తో కలిసి కిరీటాల సినిమాకి (ఆ రోజుల్లో దేముడు ప్రత్యక్షమయ్యే సినిమాలని మేము అలానే పిల్చేవారం) వెళ్లాం. ఆ సినిమాలోనే యింటర్వెల్ లో, సోఫా క్లాసులో సుభద్రనీ, అంకుల్ గారినీ చూశాం.

ముందు నేనే చూశాను వాళ్ళని! నెమ్మదిగా జయ చెవులో వూదాను. సాధారణంగా మేము కుర్చీ క్లాసుకు అంటే రెండో తరగతికి వెళ్తాండేవారం. మొగవాళ్ళు మటుకే సోఫా క్లాసుకి వెళ్ళేవారు. సుభద్ర-చాలా ఉత్సాహంగా నవ్వుతూ, అంకుల్ గారితో కబుర్లు చెబుతోంది. ఇంటర్వెల్ లో ఆయన చాక్ లెట్స్ కాబోలు కొని యిచ్చారు-తింటోంది. వాళ్ళు మమ్మల్ని చూడలేదు గాని, మేము వాళ్ళని చూశాం.

అయితే రోజీ టీచరు వూళ్ళో లేరా? సుభద్రా, అంకుల్ గారూ సినిమా కొచ్చారేమిటి? మూడో అన్న చెప్పినమాటలలో గల నిజమెంత? నా ఆరాధ్య దైవం చుట్టూ ఈ దుమ్ము, యీ బూజూ ఏమిటి?

3

స్కూళ్ళు తెరిచారు. మాకు లెక్కలకి మరో టీచరు వస్తున్నారు.

రోజీ టీచర్ ని రోజూ చూస్తూ వున్నా మా క్లాసుకు రాకపోవడంతో మాకు ఆమెతో చనువు తగ్గింది. మనుషులు దూరమయే సరికి-తపన, ఆరాధన యివి కూడా పల్చబడతాయనుకుంటా. సుభద్ర ఆ ఏడు తప్పుడంవల్ల మా క్లాసులో వెనక బెంచీలోనన్నా కూచునే అర్హత కోల్పోయింది.

ఒక రోజున రోజీ టీచరు మా గ్రూప్ లో అయిదుగురినీ “రేపు శనివారం మధ్యాహ్నం మా యింటికి రండ్రా” అని పిలిచారు.

“దేనికి” అని మేము ఎలా అడుగుతాం. మధ్యాహ్నం లంచ్ అవర్ లో సుభద్రని అడిగాము. “ఏమిటి విశేషం!” అని.

“రేపు టీచర్ గారి బర్త్ డే” అంది సుభద్ర.

సుభద్ర పూర్వం కంటే ఉత్సాహంగా వుంటోంది. మనిషిలో మొద్దుతనం పోయి అడిగినదానికి జవాబు చెబుతోంది.

మేము అయిదుగురు ఫ్రెండ్స్ కలిసి ఠాగూర్ ‘గీతాంజలి’ కొని తీసుకుని వెళ్లాం. నిజానికి మాలో ఎవరం ‘గీతాంజలి’ చదవలేదు. దాని ఘనత మాకు తెలియదు. మా స్కూలు పుస్తకాలమే పాపు అతన్ని అడిగాము-బర్త్ డే గిఫ్టుగా ఏమిస్తే బాగుంటుందని. పాపతను అది చాలా మంచి పుస్తకమని యిచ్చాడు. మేము పోగేసిన డబ్బులోపలే వచ్చింది.

గులాబీ పువ్వులూ, గీతాంజలీ పుచ్చుకుని నాలుగింటికల్లా వెళ్లాం.

రోజీ టీచరు ఆరోజు స్కూలుకి శలవు పెట్టారు. లేత గులాబీ సిల్కుచీరె కట్టుకున్నారు. తలంటు పోసుకున్నారు. మా కళ్ళకి చాలా అందంగా కనిపించారు. మేము వెళ్ళిన అరగంటకి అంకుల్ గారు వచ్చారు. ఆయన వచ్చేదాకా చాలా సరదాగా కబుర్లు చెబుతున్న టీచరు, ఆయన వచ్చాక ముఖావనగా అయిపోయారు. ఆయన తను తెచ్చిన కేకుని కొయ్యమని రెండుమూడుసార్లు అడిగినా-ఆమె

వినిపించుకోలేదు. మా కేమిటో యిబ్బందిగా వుంది. అంకుల్ గారు నవ్వుతూ కబుర్లు చెబుతున్నారు.

ఈ లోపల ఏం జరిగిందో నా కయితే గుర్తులేదు గాని, సుభద్ర చేతిలోంచి కాఫీకప్పు పడిపోయి బద్దలయింది, చెయ్యిజారి పడిందనుకుంటూ.

ఆ శబ్దం విని “అయ్యో” అన్నాము అందరం. కాని రోజీ టీచరు మటుకు “కావాలని విరగ్గొట్టావ్. నీ కళ్ళు చల్లబడ్డాయా? విరగ్గొట్టు, నన్ను-నా జీవితాన్ని ముక్కలు చెయ్యి పాపిష్టిదానా” అంటూ గట్టిగా అరవడం మొదలుపెట్టారు. అంకుల్ గారు వూరుకోమన్న కొద్దీ ఆవిడ రెచ్చిపోయి, తనకి తాను కోపాన్ని కసినీ పెంచుకోడం మొదలుపెట్టారు. అల్లా అరుస్తూ పక్కమీద పడ్డారు. నోట్లోంచి నురుగు వస్తోంది.

ఫిట్ వచ్చిన మనిషిని దగ్గరనుంచి చూడడం మా అయిదుగురికీ అదే మొదటిసారి. మాకేదో కంగారుగా వుంది. ఉండాలో వెళ్లాలో తెలియలేదు. అంకుల్ గారు ఆవిడ ముక్కుదగ్గర ఏదో పెట్టి వాసన చూపించారు. టీచరుగారు కొంచెం కదిలి “దాన్ని పొమ్మనండి-నన్ను నాశనం చేస్తోంది. నా దగ్గరనుంచి అన్నీ లాక్కుంటోంది - పొమ్మనండి” అంటూ అంకుల్ గారిని పట్టుకుని గట్టిగా ఏడవడం మొదలుపెట్టారు. సుభద్ర వంటగదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. మేము అయిదుగురం నిశ్శబ్దంగా జారుకున్నాం యిళ్లకు.

ఆ తరువాత వారం పదిరోజులదాకా రోజీ టీచరు స్కూలుకి రాలేదు. సుభద్ర మటుకు వస్తూండేది.

“సుభద్రా, టీచరుగారికి ఒంట్లో బాగాలేదా?” అని అడిగాను గేమ్స్ టైములో.

“అవును” అంది సుభద్ర.

“మరినువ్వు స్కూలుకి వస్తున్నావే?”

“ఆవిడ వేరే మనిషిని పెట్టుకున్నారు” అంది సుభద్ర ముక్తసరిగా.

ఆ సంవత్సరం పూర్తి అయేలోగా రోజీ టీచరు - చీటికిమాటికి అనారోగ్యంతో లీవుకి అప్లయి చెయ్యడం అందరికీ అలవాటు అయింది. మేము స్కూల్ ఫైనల్ లో వుండగానే ‘రోజీ టీచరు రిజైన్ చేశారు. శానిటోరియమ్ లో చేరారు’ అన్న కబురు విన్నాము.

“అయితే సుభద్రా! టీచరుగారు ఇంక రారా?” అని అడిగాను.

“రారు. ఆమె బెజవాడలో ఆస్పత్రిలో వున్నారు.”

“నువ్వు వెళ్లవా?”

“దేనికి?”

“పాపం, ఒక్కరై ఎలా?”

“నా చదువు పాడవుతుంది - అంకుల్ గారు వెళ్ళొద్దన్నారు. మొన్న చూచి వచ్చారు. అంత ప్రమాదంగా లేదుట” అంది సుభద్రమ్మ సామాన్యంగా.

ఆ సాయంత్రం జయ చెప్పింది. ప్రస్తుతం సుభద్రని అంకుల్ గారు చదివిస్తున్నారట. అంకుల్ గారి భార్య జయా వాళ్లమ్మదగ్గరకొచ్చి చెప్పుకున్నారట - సుభద్రకోసం డబ్బు తగలేస్తున్నారని!

“సుభద్ర చాలా చెడ్డదిట,” అంది జయ.

“ఎవరన్నారు?”

“అంకుల్ గారి భార్య మా అమ్మతో చెప్పుకు ఏడ్చారు. ఆయనెప్పుడూ ఆడపిల్లలకి ఖర్చు చేస్తాడుట. కొన్నాళ్లు రోజీ టీచరు-యిప్పుడు సుభద్ర.”

“ఛీఛీ, టీచరు అలాంటిది కాదే!”

“ఏమో-మనకేం తెలుసు?” అంది జయ.

“సుభద్ర అలాంటిదంటావా?” అన్నాను.

“ఆ రోజు మనం సినిమాలో చూడలేదూ? అంకుల్ గారి భార్య చెప్పుకు ఏడ్చింది-ఆ పిల్ల చదువుకని, సినిమాలకని తగలపెడ్తారు. యింట్లోకి డబ్బిమ్మంటే తిడతారు అని.”

“ఛీ ఛీ - అదేం పనే?”

“ఆయన సుభద్రకి పెద్దచదువు చెప్పిస్తారుట. దాని చీరెలూ, అవీ ఆయనే కొంటారుట.”

“ఎక్కడ విన్నావే యివన్నీ?”

“ఆయన భార్య-సుభద్రని తిట్టే తిట్లలో” అంది జయ.

ఇది జరిగిన రెండు నెలలకి పబ్లిక్ పరీక్షలకి ముందు హెడ్ మిస్ట్రెస్ ఒక రోజున వుదయం ప్రేయర్ లో రెండునిముషాలు నిశ్శబ్దంగా నిలబడమన్నారు-పిల్లలందరినీ! రోజీ టీచరు ఆత్మశాంతికి మమ్మల్ని ప్రార్థించమన్నారు.

ఆ రోజుల్లా మేము ఎంతో బాధపడ్డాము - ముఖ్యంగా మా గ్రూప్ అయిదుగురు ఆమె సంగతులు ఎన్నో తల్చుకున్నాం. ఆ రోజు కూడా సుభద్ర మామూలుగానే స్కూలుకి వచ్చింది.

చదువుకునే రోజుల్లో ప్రతి ఆడపిల్లా ఓ పెద్ద ప్రముఖురాలైపోవాలని కలలు కంటుంది. డాక్టరవాలనీ, హైకోర్టు జడ్జీ అవాలనీ, కలెక్టరు అవాలనీ యిలా పెళ్ళి తప్ప మిగతా వ్యాపకాలన్నీ వూహించుకుని కలలు కంటుంది. ఉన్నత విద్య, పెద్ద పదవులు ఆ జిలుగులు ఆడపిల్ల కళ్ళెదుట తళుక్కుమంటుంటాయి. మా గ్రూప్ లోని అయిదుగురం యిలానే కలలుగంటూ, ఆకాశానికి నిచ్చెనలు వేస్తూ, ఆదర్శాల మేడలు కడుతూ పబ్లిక్ పరీక్ష రాశాము. కాని మా అయిదుగురిలో జయా, వసూ, తప్ప మిగతా ముగ్గురం కాలేజీ ప్రాంగణానికి బదులు గృహసీమలోకి అడుగు పెట్టాము.

నేను పెళ్లయి మద్రాసు నివాసిని అవడంతో మా వూరితో, అక్కడి కాలేజీ వాతావరణంతో పరిచయం తగ్గిపోయింది. అప్పుడప్పుడు మా వాళ్ళింటికి వెళ్ళినప్పుడు జయనీ, వసునీ చూస్తుండేదాన్ని. నాకు వసుతోకంటే జయతోనే ఎక్కువ పరిచయం. కలుసుకున్నప్పుడల్లా హైస్కూలు జీవితం, టీచర్లూ సంభాషణలో కొచ్చేవారు ముఖ్యంగా రోజు టీచరుగూర్చి మేము చిన్నతనంలో పడిన తపన తల్చుకుంటుండేవాళ్లం. అప్పటికి నా పెళ్లయి మూడేళ్లయింది. జయ సెకండ్ బి.యె. చదువుతోంది. నేను సంక్రాంతికి కాబోలు మా వాళ్ళింటికెళ్ళాను.

“ఓసేవ్! నువ్విప్పుడు సుభద్రనిచూస్తే పోల్చుకోలేవు తెలుసా? ఏం స్టయిల్- ఏం గర్వం!” అంది జయ.

“యస్.యస్.ఎల్.సి. గట్టెక్కించిందా?”

“ఆఁ...బియస్సీలో కొచ్చింది. ఇప్పుడంతా పైలాపచ్చీసనుకో, ఏ రోడ్డుమీద చూసినా యిదీ అంకుల్ గారూను.”

“అంత తెగించిందా?”

“చిన్నప్పుడంత మొద్దులా వుండేదా-యిప్పుడు బలే నాజుకుగా తయారయిందనుకో!”

“నిజంగానా?”

“నిజమే. చూస్తేగాని నమ్మం.”

“అంకుల్ గారెలా వున్నారే? ఎప్పుడన్నా చూశావా?”

“ఉహూఁ-నాకసలు ఆయన్ని చూస్తే మంట.”

“ఏం?”

“పాపం. ఆయన భార్య ఎంత ఏడుస్తుందనుకున్నావ్-సరిగా యింటికి రాడుట, తండ్రి యిట్లావున్నాడని, కొడుకు దెబ్బలాడి వెళ్ళిపోయాట్ట.”

“అదేమిటి, ఆ అబ్బాయి కాలేజీలో జేరలేదూ?”

“ఉహూఁ-లేదు. కాలేజీ గోడలమీద తండ్రిపేరు, యీ సుభద్రపేరు కలిపి రాయడం చూసి - ఆ అబ్బాయి చదువు మానేశాడు.”

“మరి సుభద్ర సిగ్గుపడటం లేదూ?”

సిగ్గు దేనికి? దానికి ఎలానో అలా చదువుకుని బ్రహ్మాండురాలవ్వాలని. మే మెవరం దానితో మాట్లాడం. అసలు రోజీ టీచరు దీని మూలంగా బెంగపెట్టుకు చచ్చిపోయిందట.”

“అది పుకారై వుంటుంది. సుభద్ర అంటే ఆవిడకు పడేది కాదు. నీకు జ్ఞాపకం లేదూ?”

“ఈ సుభద్రా-ఆ అంకుల్ గారూ ఒకటయ్యారని కోపంట.”

ఈలోగా మా అమ్మ ఆ వైపుకి రావడంతో మా సంభాషణ ఆగిపోయింది. ఉద్యోగాలు చేసి వూళ్ళేల్తామనుకున్న మేమంతా పెళ్ళిళ్ళు చేసుకున్నాం. మొద్దనీ, ఎందుకూ పనికిరాదనీ అనుకున్న సుభద్ర కాలేజీలో చదువుతోంది.

ఆ తరువాత ఎన్నాళ్ళకో నాకు సరిగా జ్ఞాపకం లేదుగాని, ఒకమాటు క్రిస్మస్ హాలీడేస్ లో మా మూడో అన్న-వాడి ఫ్రెండా క్రికెట్ మాచెస్ కని-మాయెంట్లో మకాం వేశారు. మా అన్న ఫ్రెండు క్రిష్టియన్. అతనూ, వీడూ ఒకే ఆఫీసులో పనిచేస్తున్నారు.

ఒక రోజు రాత్రి భోజనాలప్పుడు-డైనింగ్ టేబుల్ దగ్గర మా చిన్ననాటి కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నాము-మా అన్నా, నేనూ, అతను-అంటే ఆ క్రిష్టియన్ అతను-అన్నాడు “మీరు చదివిన స్కూల్లో మా ‘ఆంటీ’ పని చేస్తుండేది.”

“పేరు?”

“రోజ్ మేరీ.”

“సరిపోయింది. ఆవిడంటే మేమంతా పడి చచ్చిపోయేవాళ్లం. చాలా అందంగా, నాజుగ్గా వుండేవారు. హాస్పిటల్లో పోయారని విన్నప్పుడు చాలా బాధ పడ్డాం.”

‘ఆవిడ ఏ పరిస్థితుల్లో పోయిందో మీకు తెలీదా?’

“ఉహూఁ.”

“మా ఆంటీ చాలా సెన్సిటివ్! తను చాలా గారాబంగా పెరిగింది. ఆవిడ బి.ఎ.లో వుండగా మా గ్రాండ్ ఫాదరు పోయారు.”

“మేము చాలాసార్లు ఆవిడ యింటికి వెళ్లాము. కాని తమ కుటుంబ విషయాలు ఎవరికీ చెప్పలేదు. బంధువులెవరూ లేరనుకున్నాం,”

“మా ‘గ్రాండ్ పా’ సడన్ గా పోయాడు. అతి గారాబంగా పెరిగిన మా ఆంటీకి బి.ఎ. చదవడానికి కూడా యిబ్బంది అయింది. డబ్బు విషయంలో మా అంకుల్స్ కొంత ‘షాబీ’గా ‘బిహేవ్’ చేశారు. తను చాలా పట్టుదల, ‘సెల్ఫ్ రెస్పెక్ట్’ వున్న మనిషి.”

నేను నిశ్శబ్దంగా వింటున్నాను. ఆ రోజు టీచరు గురించి మాకు తెలియని అధ్యాయం.

“ఎవరెన్ని చెప్పినా పెళ్ళి చేసుకోక బి.ఎ. పూర్తిచేసి వుద్యోగంలో చేరింది. ఎవరిళ్ళకూ వచ్చేది కాదు. ఎప్పుడయినా క్రిస్మస్ కి మా యింటికి వచ్చేది-అంతే! అసలు తనకి టి.బి. అని కూడా మాకు తెలియబరచలేదు.”

“నిజమా?”

“లాస్ట్ లో మాకు తెలిసింది. మా అమ్మ ఎంత చెప్పినా యింటికి రావడానికి వొప్పుకోలేదు. శానిటోరియంలో జేరింది. మీకు సుభద్ర అనే పిల్ల తెలుసా?” అన్నాడతను గభాలున.

“తెలుసు. మాతో చదువుకుంది.”

“చివరిలో ఆ పిల్లని తల్చుకుని ఏడ్చేది, తిట్టేది, ఫిట్స్ లా వచ్చేవి. ఆ పిల్లకీ, యీమెకీ మధ్యనేదో నడిచివుండాలి.”

“ఆ సుభద్ర రాలేదూ?”

“ఉహూఁ. మేము రెండు మూడు ఉత్తరాలు రాసాము. ఆ అమ్మాయి అంకుల్ ట-ఆయన వచ్చారు చూట్టానికి.”

“ఎందుకు రాలేదు? కారణం ఏం చెప్పారు?”

“చదువుకుంటోంది-పరీక్ష లన్నారు.”

“ఆయన్ని చూసి-మీ ఆంటీ ఏమంది?”

“మీకు ఆయన తెలుసా?” అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా.

నేను మాట్లాడలేదు.

“ఆ సుభద్ర, మా ఆంటీ, యీ అంకుల్ గారు-వీరి ముగ్గురిమధ్య ఏదో నడిచింది. మా ఆంటీ ఆ సుభద్రని నిజంగానే ప్రేమించింది. ఈ అంకుల్ గారు, చదువు చెప్పిస్తానని తీసుకొచ్చి పనిపిల్లలా చాకిరీ చేయించుకు హింసించింది అంటారు. మా ఆంటీ యేమో-తను ఆ పిల్లకి చదువు చెప్పించి పెద్దదాన్ని చేద్దామను కుంటే యీయన వచ్చి లాక్కుపోయాడని ఏడ్చేవారు. ఏమయినా మా ఆంటీ ఆఖరిరోజుల్లో సుభద్రని చాలాసార్లు తల్చుకునేది. ఒక్కసారి ఆ అమ్మాయి వచ్చి వుంటే, ఆవిడకు తృప్తిగా వుండేది.”

“మీరు చెప్పలేకపోయారా?”

మా డాడీ మీ వూరొచ్చి సుభద్రా వాళ్ళ పెద్దవాళ్ళతో చెప్పారుట. వాళ్ళు అంకుల్ గారి మాట విన్నారుటగాని-మా డాడీమాట వినలేదు. పైగా మా ఆంటీవల్ల ఆ అమ్మాయి చదువు చెడింది అన్నారుట.”

నాకెందుకో సుభద్రమీద పట్టరాని కోపం వచ్చింది. ఏమీ తెలియని అమ్మాయికురాలిలా వుండే యీ సుభద్రలో యింత కఠిన్యం వుందా అనిపించింది. పాపం, రోజీ టీచరు ఎంత బాధపడిందో-అని సానుభూతి కలిగింది.

నేను మొదట్లో చెప్పానుగదూ - ఈ గాథలో నేను ఒక్కోసారి ప్రేక్షకురాలినని, ఒక్కోసారి ఉపపాత్రధారిణిననీను. మద్రాసులో రోజులు సామాన్యంగా గడిచి పోతున్నాయి. పెద్ద భోగాలూలేవు-కష్టాలూ లేవు. మధ్యతరగతి కుటుంబాలన్నీ ఎల్లా వుంటాయో మా కుటుంబమూ అల్లానే వుండేది. ఏటాచ్చీ పిల్లా-పీచూ లేదు కాబట్టి పుస్తకాలూ, సినిమాలూ, పాటకచేరీలు, ఫ్రెండ్స్-యిలా సాయిత్రాలు బిజీగా వుంటుండేవారం.

ఒకసారి కాంగ్రెస్ ఎగ్జిబిషన్ లో అనుకుంటా - సుభద్రా, అంకుల్ గారూ కన్పించారు. నిజానికి నేను సుభద్రని గుర్తించలేకపోయాను. అంకుల్ గారు మటుకు ఏం మారలేదు. కాస్త చెంపలదగ్గర జుట్టు నెరిసింది. ఆయనే మొదట్లో గుర్తించి పల్కరించారు, నవ్వుతూ “గుర్తున్నానా?” అంటూ.

“భలేవారు-అంత మర్చిపోయాననుకున్నారా?”

“ఎలా నమ్మడం? పక్కన వున్న నన్ను రికగ్నైజ్ చెయ్యందే,” అంది సన్నగా, నాజుగ్గా-పొడవుగా చాలా స్మార్టుగా డ్రస్ చేసుకు అజంతా స్టయిల్ సిగచుట్టినావిడ.

ఒక్కక్షణం తబ్బిబ్బు అయాను. పరకాయించి చూసిన మీదటగాని పోల్చు కోలేకపోయాను.

“అరె-నువ్వు సుభద్రవి కాదూ! ఎంత మారిపోయావ్?”

“మారింది నువ్వా, నేనా? చిన్నప్పటి స్నేహితురాలిని గుర్తించలేదంటే - ఆ మార్పు నీలోనే వచ్చి వుండాలి,” అంది నవ్వుతూ సుభద్ర.

మాటకారినీ, మాటకిమాట అప్పజెప్పేదాన్నీ అయిన నేను సుభద్ర వాక్ ధోరణి అరికట్టడానికి మాటలు వెతుక్కోవలసి వచ్చింది.

మావారికి పరిచయం చేశాను, అంకుల్ గారినీ-సుభద్రనీ.

వాళ్ళిద్దరూ మాతోపాటు స్టాల్స్ చూడటం మొదలుపెట్టారు. సుభద్ర చాలా మాటలు నేర్చుకుంది. జయా, తనూ, చాలా క్లోజ్ గా వుంటున్నట్లు మాట్లాడింది. మావారూ, అంకుల్ గారూ రాజకీయాల్లోపడి మా యిద్దరి వునికినీ మర్చిపోయారనే చెప్పవచ్చు.

“ఎన్నాళ్ళయింది మీ రీ వూరొచ్చి?”

“మూడు రోజులయింది. అంకుల్ గారికి పాటకచ్చేరీలంటే యిష్టం. మ్యూజిక్ ఎకాడమీ కచ్చేరీల కొచ్చాం.”

“ఎవరెవరివి విన్నారు?”

“మొన్న ఎమ్.ఎస్. పాడింది. నిన్న రామనాథపురంట్, వినలేకపోయాను. ఆయన చాలా శాస్త్రకట్టుగా పాడతారుట. ఈ సాయింత్రం అలాటిదే మరో కచేరి వుంది. నేను ఎగ్జిబిషన్ కి వెళ్దామని పోరుపెట్టి లాక్కొచ్చాను.”

“అల్లాగా?” అన్నాను.

నాకు సుభద్రతో ఆట్టే పరిచయం పెంచుకోడం యిష్టంలేదు. జయ చెప్పిన మాటలు, రోజీ టీచరు అక్కకొడుకు చెప్పిన విషయాలు పదేపదే జ్ఞాపకాని కొస్తున్నాయి. కాని చిన్నప్పటినుంచీ తెలిసిన మనిషిని ఎలా నిర్మోహమాటంగా తప్పించుకోడం?

బతకనేర్చిన జాణ

“పట్టుబట్టి ఎగ్జిబిషన్‌కి రావడం చాలా మంచిదయింది. చిన్ననాటి ఫ్రెండుని కలుసుకోడం నా కెంతో సంతోషంగా వుంది. రియల్లీ...వాట్ ఏ ప్లజంట్ సర్ప్రైజ్!” అంది సుభద్ర.

అలాంటప్పుడు నే నెలా బిగుసుకు పోను?

“అవును, అనుకోకుండా కలుసుకున్నాం,” అన్నాను ఏదో అనాలని.

“నీకు తెలుసా? జయకి ఎలైయన్స్ చూస్తున్నారు,” అంది సుభద్ర.

సుభద్ర తన సంభాషణలో ఆంగ్ల పదాలను ఎక్కువ వాడుతూండటం గమనించాను. మేమయితే జయకి సంబంధాలు వెతుకుతున్నారుటగా? అని అడుగుతాం. కాని సుభద్ర ‘ఎలైయన్స్’ అంటోంది. అంటే చాలా మోడరన్ అయింది కాబోలు అనుకున్నా.

“అది ఎమ్.ఏ. చేస్తుందనుకున్నా?” అని అడిగాను.

“కాని-వాళ్ళ డాడీకి యిష్టం లేదుట, ఇంట్లో వుంచేశారు, అప్పుడప్పుడు నేను వెళ్ళి చూస్తూంటాను.”

నాకు వొళ్ళు మండుతోంది - ఈ పాట్రనైజింగ్ టోన్ చూస్తే! అక్కడికి తనేదో పెద్ద నాగరికురాలయినట్లు-వెధవఘోజు.

“నువ్వు ఫైనల్ బి.ఎస్సీకి వచ్చావా?” అని అడిగాను-దాని బండతనం జ్ఞాపకం చెయ్యాలని.

“ఆ-నెక్స్టియర్ వార్తేరులో ఎమ్.ఎస్సీ. చేస్తాను,” అంది సుభద్ర దృఢంగా.

ఎవరు... అంకుల్‌గారు చెప్పిస్తారా? అని అడగాలని నోటిదాకా వచ్చింది. కాని, సభ్యత నా నాలికను కట్టేసింది.

“అంకుల్‌గారి అబ్బాయి ఏం చదువుతున్నాడు” అన్నాను. ఈ ప్రశ్న సుభద్రని కాస్త కంగారు పెట్టుందని.

కాని, సుభద్ర చాలా సామాన్యంగా “నీకు తెలియదా? అతను ఎవరో అమ్మాయిని ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. చిత్తూరులో వుద్యోగం చేస్తున్నాడు” అంది.

“ఆయన కూతురు?”

“ఎవరూ-సుందరేనా?”

“ఆ పిల్ల పేరు సుందరా?”

“అవును-ఫిఫ్త్ ఫారమ్ చదువుతోంది-మన స్కూల్లోనే” అంది సుభద్ర.

“మీ రెక్కడ దిగారు?” అని అడిగాను సుభద్రని - ఏదో అడగాలని.

“వుడ్లాండ్స్లో” అంది సుభద్ర.

నా నోరు రక్కున మూసుకుపోయింది, ఆ జవాబుతో.

మేము గేటు దగ్గర విడిపోయే ముందు మావారు అంకుల్ గార్ని “ఉదయం ఎనిమిదింటికి రండి” అంటున్నారు. ఆయన ‘సరే’ అన్నారు.

“రేపు కలుస్తాంగా” అన్నాను నేను, ఎలానూ వస్తున్నారు గదా అని సుభద్రతో.

ఆ తరువాత వాళ్ళు అయిదురోజులున్నారు మద్రాసులో. ఆ అయిదు రోజులూ రోజూ ఉదయమో, మధ్యాహ్నమో మా యింటి కొచ్చేవారు. వాళ్ళకి మద్రాసులో మేము తప్ప పరిచయస్తులు లేరన్నది తేటతెల్లమయింది. ఒక రోజు వాళ్ళు మమ్మల్ని తమ హోటల్ కి డిన్నరుకి పిల్చారు. మేము వాళ్ళని ఓ సినిమాకి తీసుకెళ్ళి భోజనం పెట్టాము. సుభద్ర ఆయన్ని ‘అంకుల్’ అని పిల్చేది-నేను అంకుల్ గారనే పిల్చేదాన్ని. వివాహమైన ఒక మొగవాడితో హోటల్లో వుండటం విచ్చల విడిగా తిరగడం-అందుకు సిగ్గుపడుతున్నట్లు ఎక్కడా కనిపించేది కాదు సుభద్ర ప్రవర్తన. తాను ఆయనకి నిజంగా మేనకోడలన్నట్లుగా చదువుకుంటున్న మేనకోడలిని ఆయన మద్రాసు తీసుకొచ్చినట్లుగా మసిలేది. వీరిద్దరి మధ్యా-నిజంగా సిగ్గుపడాల్సిన సంబంధం వుండి వుంటుందా? అని నాకు సందేహంగా వుండేది.

వారిద్దరూ వున్నప్పుడు మాయింటి కెవరయినా వస్తే, అంకుల్ గారిని పేరుతో గోపాల్ రావుగారనీ, సుభద్రని ఆయన నీస్ అనీ పరిచయం చేసేవాళ్ళం. సుభద్ర చాలా సరదాగా వుండేది. తన పరిధిని దాటి చనువు చూపేది కాదు. ముఖ్యంగా మా ఆయన వద్ద చాలా నమ్రంగా మసిలేది, ఆయనకి అంకుల్ గారంటే మొదట్లోనే సదభిప్రాయం ఏర్పడింది.

సుభద్ర వెళ్ళేరోజున మాయింటి కొచ్చింది. వస్తూ ఒక అరడజను యాపిల్స్ తెచ్చి టేబుల్ మీద పెడుతూ “నీ దృష్టిలో మీ జయఅంత క్లోజ్ ఫ్రెండుని కాకపోయినా, చిన్నప్పుడు ఫ్రెండునని అయినా జ్ఞాపకముంచుకుంటావా?” అంది ఏదో అర్థిస్తున్నట్లు.

“ఛీ-అవేం మాటలు?” అన్నాను.

“అయితే ఉత్తరం రాస్తే, బదులు రాస్తావా?”

“ఎందుకు రాయను?”

“చూస్తాగా?”

“నీకు తెలుసుగా-నే నుత్త బద్దకస్తురాలినని.”

“నాకు తెలిసినంత వరకూ, చూసినంతవరకూ నీ యాక్టివ్‌నెస్‌లో నాకు టెన్‌పర్‌సెంట్ వున్నా యీ పాటికి యమ్. యస్సీ అయిందును. నువ్వు రాయాలని మనస్ఫూర్తిగా అనుకుంటే రాస్తావు.” అంది సుభద్ర.

“ప్రయత్నిస్తా.”

“అలా జయ విషయంలో అనగలవా చెప్పు? ఇంకా నేను చిన్నప్పటి మొద్దులాగానే వున్నా నీ దృష్టిలో - అవునా?” అంది సుభద్ర.

“ఛా ఛా” అన్నాను ఏమనాలో తెలీక.

“నీకు చెప్పకూడదనుకున్నా, చెప్పేస్తున్నాను. చిన్నప్పుడు నువ్వంటే పడి చచ్చేదాన్ని, నువ్వెంతకీ జయా-వసూ అని వాళ్ళనే పూసుకు తిరిగే దానివి. సుభద్ర అంటూ ఒక మనిషి వుందనే విషయం నీ కంటికి ఆనేదేకాదు. ఇప్పుడు యిన్నాళ్ళకి అవకాశం వచ్చింది- నేనది జారవిడుచుకోను. నువ్వు వద్దన్నా నీతో స్నేహం చేసుకు తీరతాను” అంది సుభద్ర శపథం చేస్తున్నట్లు.

అట్లా మాట్లాడుతూంటే - ఏమనటానికీ నోరు ఎలా వస్తుంది? సుభద్ర మా ఎడ్రెసు తీసుకుంది.

నాతో స్నేహం చేయాలని సుభద్ర కెందుకా తపన? మా అందరినీ అదృశ్య బంధంతో కట్టివేసిన రోజీ మేరీ ఈ లోకంలో లేనేలేదు. సంప్రదాయ వాతావరణంలో పెరగడంవల్ల జయకు సుభద్రపట్ల చిన్నచూపు ఏర్పడిందా? లేక యీ సుభద్ర ఒక పంజరంలోని పక్షా?

4

ఆ వేసంగిలో మా జయకి పెళ్ళి అయింది. సరిగా లగ్నం వేళకి అందుకొని, పెళ్ళయిన మరునాటికి మద్రాసు వచ్చేశాను. జయ భర్త యూనివర్సిటీలో రిసెర్చ్ చేస్తున్నాడు. అది వాల్తేరు వెళ్ళిపోయింది వెంటనే. జయ పెళ్ళికి సుభద్ర వచ్చింది. ఆ వచ్చిన కాసేపూ నాతో ప్రాణస్నేహం అన్నట్లు పూసుకు తిరిగింది. జయా, వసూ అంత హడావుడిలోనూ యిది గమనించారు.

మధుపర్కాలు మార్పించి పట్టుచీరె కడ్తున్నప్పుడు ఆ గదిలోనే వున్న నాతో జయ - “ఏమిటే సుభద్రతో అంత జోస్తీగా వున్నావ్?” అంది నవ్వుతూ.

“నేను జోస్తీగా ఉన్నానా? తను నాతో పూసుకు తిరుగుతోందా? నీ తెలివి ఏమయింది?”

“అదే అనుకో?”

“రేపు వాల్తేరొచ్చి నీతోనూ యిలాగే తిరుగుతుందిలే” అన్నాను.

“దాని మొహం-అది బి.యస్సీ. అయిన తరువాత గదా చూద్దాంలే” అంది జయ నవ్వుతూ.

కాని, సుభద్ర బి.యస్సీ. ఫస్టు ఛాన్సులో పాసయింది. వాల్తేరులో యమ్.యస్సీ.లో జేరిందట. చిత్రమేమిటంటే - సుభద్ర ఉన్న లేడీస్ హాస్టలు జయా వాళ్ళింటికి దగ్గర్లోనే ఉన్న ఒక్కసారి కూడా జయ యింటికి రాలేదు సుభద్ర. బయట ఎక్కడన్నా కనబడితే ఏదో తెలిసినట్లు నవ్వేదిటగాని, పల్కరించేది కాదుట. ఇక యూనివర్సిటీ కాంపస్లో యీ సుభద్ర పేరు మారుమ్రోగేదిట. ఎక్కడ చూసినా సుభద్రేనట. ఈ విషయాలు జయ రాసింది, దాని కొత్త కాపురం ఖబుర్లతో పాటు.

మా జయ ఏడాది తిరిగేటప్పటికి బాబుని ఎత్తుకుంది. బారసాలకు రమ్మని రాసింది. కాని నేను దూరం అని వెళ్లలేదు. ఆ ఏడే అనుకుంటూ దసరా వెళ్ళాక ఒక రోజున అంకుల్ గారొచ్చారు మా యింటికి.

మనిషి చాలా మారిపోయారు. రెండేళ్ళలో ఆయనమీదికి వార్ధక్యం దూకినట్లు అయింది. ఒక మనిషిలో యింత త్వరగా మార్పు వస్తుందా-అనిపించింది నాకు.

“రండి-రండి ఎప్పుడొచ్చారు?” అన్నాను లోపలికి ఆహ్వానిస్తూ.

“వచ్చి వారం రోజులయింది. పనుల తొందరవల్ల వెంటనే రాలేక పోయాను. కులాసాయేనా? ఆయ నెక్కడ?” అంటూ ప్రశ్నించారు.

“ఊరికెళ్లారు. ఎల్లుండి వస్తారు. వారం రోజులై వచ్చి యిప్పుడు వచ్చారా?” అన్నాను నిష్కారంగా.

“ఏదో ఆఫీసు చికాకులమీద ఉన్నాను. లేకుంటే వెంటనే వచ్చి ఉండేవాడిని.”

“సుభద్ర రాలేదా?” అన్నాను ఏదో అడగాలని.

“రాలేదు” అన్నారు ముక్తసరిగా.

“ఏం తీసుకుంటారు? కాఫీయా - మజ్జిగా?”

“ఎవరు మారినా నువ్వుమటుకు మారలేదు. అది నాకు చాలా సంతోషంగా వుంది.”

అంటే? ఏదో నిగూఢంగా మాట్లాడుతున్నారు?”

“నిగూఢం కాదు. చిన్నప్పుడు రోజీ యింట్లో మొదటిసారి చూసినపుడు ఎలా వున్నావో యీనాడూ అలాగే వున్నావు. ఏ మార్పు లేదు.”

“అదేమిటండీ నేను లావెక్కుతేను” అన్నాను నవ్వుతూ.

“నేను చెప్పేది దైహికమైన మార్పు కాదమ్మా. నీ మనసు మారలేదని అంటున్నాను. ఆనాడు ఎంత ఆప్యాయంగా పలకరించేదానివో-యీనాడూ అలాగే వున్నావు. అదే నాకు సంతోషంగా వుంది” అన్నాడు.

“మీరేదో చికాకులో వున్నట్లున్నారు.” అన్నాను కాఫీ కప్పులో పోస్తూ.

“నీ దగ్గర యీ ప్రస్తావన తేకూడదనుకున్నాను. కాని దాచుకోలేకుండా వున్నాను” అన్నారాయన.

“ఏమిటయిందండీ?” అని అడిగాను కుతూహలం కొద్దీ.

“ఏమీ అవలేదు. కాని సుభద్ర చాలా మారిపోయింది. యిప్పుడు పూర్వపు సుభద్రకాదు - పోస్టు గ్రాడ్యుయేట్ కోర్స్ చదువుతోందామె-నా అవసరం అంతలేదుగా” - అన్నారు బాధగా, నవ్వుతూ.

నాకు ఏం చెప్పాలో అర్థం అవడంలేదు. ఇబ్బందిగా వుంది సంభాషణ.

“మా ఆవిడకు చాలా సుస్తీగావుంది. మూడు నెలలయింది, మంచమెక్కి మా అబ్బాయి నాతో తగువులాడి వెళ్ళిపోయాడు.

“విన్నాను.”

“డిపార్ట్మెంటల్గా నామీద ఎంక్వయిరీ వచ్చింది. అందుకోసమే యీ వూరు వచ్చింది. ఈ చిక్కులన్నీ ఎలానో భరించేవాడిని. కాని, సుభద్ర ఏం చేసిందో తెలుసా? రెండు నెలలుగా హాస్టలుకి పంపిన డబ్బు తిప్పి పంపేసింది.”

“ఎందుకని?”

“వాళ్ళవాళ్ళు పంపే స్థితిలో వున్నారట - అలాంటప్పుడు పరాయి వాళ్ళ దగ్గర తీసుకోడం భావ్యం కాదుట.”

“మీరు పరాయి వారా?”

“అనే మీ స్నేహితురాలు రాసింది” అన్నారాయన.

“మీరు పెద్దలు-నేను అల్లా అన్నందుకు బాధపడకండి. సుభద్ర నాకెప్పుడూ స్నేహితురాలు కాదు - అసలు క్రిందటిసారి మీరు సభలకొచ్చారే, అప్పుడు చనువయింది మాకు.”

“నిజమే అనుకో, నువ్వు తన స్నేహితురాలివని చెప్పుకుంటుంది.”

“ఇంకా సుభద్ర చెప్పేవాటిని మీరు సీరియస్ గా తీసుకుంటున్నారా? ఈనాడు మిమ్మల్ని పరాయి వారన్నది రేపు నన్ను అంటుంది.”

“మీ లాంటి వాళ్ళని యిప్పుడప్పుడే కాదనదు. నేను పెద్దవాడినయ్యాను, డబ్బు చిక్కుల్లో వున్నాను కదూ - అందుకని ముందుగానే జాగ్రత్త పడుతోంది. సుభద్రకి ముందు చూపు చాలావుంది. జీవితంలో చాలా పైకి వస్తుంది.” అన్నారు నెమ్మదిగా.

నాకాయన్ను చూస్తే జాలేసింది. “మీ ఆవిడకు ఏం జబ్బు?” అని అడిగాను సంభాషణ మార్చాలని.

“గర్భసంచీ కాన్సరు.”

“ట్రీట్ మెంటు చేయించారా?”

“రాయవెల్లూరు తీసుకెళ్ళాను. కాని లాభం లేకపోయింది. అదీ, నేనూ అందరం యీ బాధనుంచి విముక్తి కోసం ఎదురు చూస్తున్నాము.”

“మీ అబ్బాయి వచ్చాడా?”

“వచ్చి తల్లిని చూస్తాడు. నాతో మాట్లాడడు. ఎవరో ఫ్రెండింట్లో దిగుతాడు.”

“ఇంట్లో ఎవరున్నారు?”

“మా అక్కయ్యా - సుందరీను.”

“సుందరి ఏం చదువుతోంది?”

“స్కూలు ఫైనలు పాసయింది. కాలేజీలో చేరమంటే వొప్పుకోలేదు. తల్లికి సేవజేస్తూ యింట్లో వుంది.” అన్నారు బొంగరుగా.

ఆయనకి ఎలా ధైర్యం చెప్పాలి? మొదటిసారి రోజీ టీచరింట్లో చూసిన అంకుల్ గారు ఎంత సరదాగా వున్నారు! ఈనాటి యాయనకీ, ఆయనకీ ఎక్కడా పోలికలేదు.

“రాత్రి మెయిల్ కి వెళ్ళిపోతున్నాను. నిన్ను చూసి వెళ్ళామని వచ్చాను. నా పనింకా పూర్తికాలేదు. మళ్ళీ రావాల్సి వుంటుంది” అన్నారు అంకుల్ గారు.

“ఈసారి వచ్చినపుడు తప్పకుండా రండి. ఈ లోపల అన్నీ చక్కబడతాయి. మీరు దిగులు పెట్టుకోకండి.” అన్నాను గేట్లో నిల్చుని.

“ఈ మాత్రం ధైర్యం సుభద్ర యిచ్చివుంటే నేనిలా కుంగిపోయే వాడినికాదు. వస్తా... మీ ఆయన్ని అడిగానని చెప్పు.” అన్నారు వెళ్తూ. ఆయన కనుమరుగు అయేదాకా చూస్తూ నిల్చున్నాను.

ఆ మూడో రోజు ఉదయం మా ఆయనా, వారితోపాటు మబ్బుల్లేని వర్షంలాగా మా మూడో అన్న దిగబడ్డారు టాక్సీలోంచి.

“నువ్వెక్కడినుంచి వూడిపడ్డావ్ నాయనా?” అన్నాను వాడిని చూసి.

“గూడూరులో కలిశాడు. తలజూస్తే తెలియడంలా?” అన్నారు నవ్వుతూ మా వారు.

వాడు ఏడాదికీ రెండేళ్ళకీ చెప్పకుండా చెయ్యకుండా తల పొన్నకాయలా చేసేసుకుంటూంటాడు. క్రికెట్ మాచ్ లూ, గిండీ రేసులూ, ఫిలిమ్ పెస్టివల్స్ లూ, తిరుపతి యాత్రలూ వాడి దృష్టిలో అన్నీ ఒకటే.

స్నాన పానాదులయాక టిఫిన్ తింటూ మా ఆయన నాలుగు రోజుల ఉత్తరాలూ చూసుకున్నారు.

“ఏమిటి విశేషాలు? ఎవరన్నా వచ్చారా?”

“ఊళ్ళో ఫ్రెండ్స్ సరే అనుకోండి. కాని పొరుగుూరునుంచి అంకుల్ గారు వచ్చారు” అన్నాను.

మా ఆయన ఒక్క క్షణం ఆలోచించారు.

“సుభద్రా, అంకుల్ గారూ-జ్ఞాపకం లేదూ?”

“ఓహో, ఆయనా? ఆ అమ్మాయికూడా వచ్చిందా?” అని అడిగారు. “నీకింకా పాత వాసనలు పోలేదన్నమాట!” అన్నాడు మా అన్న.

“అది కాదురా, ఆయన వెతుక్కుంటూ వచ్చారు. పాపం వర్రీస్ లో వున్నారు. చాలా మారిపోయారు.”

“ఏం సుభద్ర వదిలేసిందా?” అన్నాడు మావాడు హేళనగా.

“నీకు తెలుసా సుభద్ర విషయం?” అని అడిగాను వాడిని.

“తెలియక పోవడమేటి? వాల్తేరంతా ఆ పేరు మారుమోగుతుంటే!... వైజాగ్ని రెండు పైసలకి బేరం పెట్టేసింది.”

“ఛీ-పో, నువ్వెప్పుడూ యిలాగే మాట్లాడుతావ్!”

“ఇది నా భాష కాదే. అసలు నేను విన్న భాషలో చెప్పమన్నావా? ‘గుంట వాల్తేరంతటినీ బేరమెట్టేసింది, రెండు పైసలకి’ అది సినలైన ప్రయోగం.”

“ఎవరన్నారు?”

“ఎవరో ఒకరు ఇంతకీ ఆ వోల్డ్ ఫూల్ గొడవ చెబుదూ.”

“ఒరేయ్ నువ్వు మర్యాదగా మాట్లాడటం యీ జన్మలో నేర్చుకునేట్టు లేవేం?”

“అమ్మాయ్, ఎవరిని మర్యాదగా సంబోధించాలో, ఎవరిని ఫూల్ అనాలో నాకు బాగా తెలుసు కాని-అసలు విషయం బయటకురానీ.” అన్నాడు మావాడు.

“ఆయనమీద డిపార్ట్ మెంటల్ ఎంక్వయిరీ వచ్చిందిట.”

“ఓస్... యింతేనా! ఈ రోజుల్లో అది మామూలేగా. అందులో యూనివర్సిటీ హాస్టల్లో ఒక పిల్లనిపెట్టి చదివించాలంటే మాటలా?”

“అది కాదురా. భార్యకి కాన్సురుట.”

“ఫరవాలేదు. అడ్డు తొలిగిపోతే సంపాదించిపెట్టే పాత ప్రియురాలిని పెళ్ళి చేసుకోవచ్చు.”

“అదే జరిగేటట్టు లేదు.”

“ఏం? నీవు నేర్పిన విద్యయే నీరజాక్షా అందా?”

“అదేమిటిరా, ఆ సామెతకూ దీనికి సంబంధమేముంది?”

“నీ బుర్ర యిటువంటి విషయాల్లో కాస్త మందకొడిగా పనిచేస్తుందిలే. బావగారూ, అసలు విషయం నేను చెబుతా వినండి. పాపం, ఆ క్రిస్టియన్ పంతులమ్మ తనకి సాయంగా వుంటుందని యీ పిల్లని చేరతీసింది. ఈయనేమో యీ టీచరమ్మ ఎలానూ జబ్బుమనిషి, వయసులోవున్న పిల్ల అయితే మరీ మంచిదని ఆ సుభద్రకి ‘నీ చదువు, నీ భవిష్యత్’ అంటూ పెద్ద ఖబుర్లు చెప్పి వుభయ తారకంగా వుంటుందని అక్కడినుంచి తప్పించేశాడు. ఈయన ఏ మాటైతే ఏడెనిమిదేళ్ళ క్రితం ఆ రోజీ విషయంలో చెప్పాడో, అదే మాటలు ఆ పిల్ల పనుల్లో చూపింది. అంతే తేడా. హాట్స్ ఆఫ్ టు యువర్ సుభద్ర!” అన్నాడు వాడు తేలిగ్గా.

“ఒరే, ఆయన గోడు చాలా జాలికొలిపేదిగా వుందిరా. కొడుకు యింటికి రాడట, భార్యకి జబ్బు, వుద్యోగం గొడవలు, యీ సుభద్ర ఏమో దూరమయి పోతోంది. మనిషి వార్ధక్యం అమాంతం ముంచు కొచ్చినట్లున్నారు. చాలా బాధపడు తున్నాడురా” అన్నాను మా వాడితో.

“నో ఫూల్ యీజ్ ఎ గ్రేటర్ ఫూల్ దాన్ ఎన్ వోల్డ్ ఫూల్ యిన్ లవ్ (No fool is a greater fool than an old fool in love) అనే మాట వూరికే రాలేదు. ఆ వయసులో ఆయన ప్రేమలో పడటమంత తెలివితక్కువ అదేగాని మరొకటి లేదు” అన్నారు మా ఆయన.

“సుభద్రకీ, యాయనకీ చెడిందంటారా?”

“చెడితే ఆశ్చర్యంలేదు-రాజీ బడితే ఆశ్చర్యంగాని.” అన్నాడు మా అన్న.

5

రోజులు సాఫీగా జరిగిపోతున్నాయి. బాదర బందీలేదు.

కాబట్టి విదేశయానం చెయ్యాలనీ, కనీసం సిలోన్ అన్నా వెళ్లాలనీ అనుకుంటుండే వాళ్ళం. ఇంతలో ఓ ఫ్రెండు, “ఓడ ప్రయాణాలు కాలగర్భంలో కలిసిపోయే రోజులొస్తున్నాయి. ఈనాడు మన పిల్లలు మేనా సవారీ అంటే ఏమిటని అడుగుతున్నారు. మరో పదేళ్లుపోతే సముద్రయానానికీ అదేగతి పట్టవచ్చు. కనీసం అండమాన్సు కన్నా వెళ్ళొద్దాం మన రెండు కుటుంబాలు కలిసి” అన్నారు.

“అండమాన్ నికోబార్లే ఎందుకు? లక్కడీవులకెడితేసరి?” అన్నారు మావారు.

“కనీసం మారిషస్కన్నా వెళ్లకపోతే సముద్రయాన మేమిటి?” అన్నది మా ఫ్రెండు భార్య.

మేము ఎక్కడికీ వెళ్ళలేమనీ - ఒక్క హౌరా మెయిలు మీద తప్పించి మరో వైపుకి కదలలేమనీ ఎప్పుడో తెలుసు. కాని సాయంత్రాల వేళ సముద్రపు అలల్లో దూరాన దీపాలు ప్రతిఫలిస్తుంటే యిలాటి కలలు గనడం బావుంటుంది. ఆ సమయాల్లో అనంత జలరాశి మనని వెక్కిరించి - భయపెడుతుంది. మేము సముద్రాలు దాటలేదు. పర్వతాలు ఎక్కనూలేదు, చచ్చి చెడి ఢిల్లీలో జరుగుతున్న

అగ్రికల్చరల్ ఫెయిర్కి వెళ్ళాం. పది రోజులు ఢిల్లీలో వుండి యింటి కొచ్చేసరికి మా కోసం ఎదురు చూస్తున్న ఉత్తరాల దొంతరలో అంకుల్గారి వద్ద నుంచి వచ్చిన కార్డు కనిపించింది. 'ఫలానా రోజున రాత్రి పదిన్నరకి నా భార్య మరణించింది' అంటూ. పాపం ఆవిడకు యీ బాధలనుండి విముక్తి కలిగింది అనుకున్నాను.

ఆ తరువాత అయిదారు నెలలకు కాబోలు అంకుల్గారు ఓ ఉదయం వేళ మా యింటికొచ్చారు. ఎక్కడో హోటల్లో దిగారుట. మనిషి చాలా చిక్కిపోయారు. కుంగిపోయినట్టయారు.

"మీ కార్డు అందింది. మీకెలా సానుభూతి తెల్పాలో తెలీడంలేదు." అన్నాను మాటలకు తడుముకుంటూ.

"నాకు అర్థం అవుతోందమ్మా. నువ్వు పరామర్శ వుత్తరం రాయలేదని బాధపడుతున్నాననుకుంటున్నావు. కొన్ని కొన్ని సమయాల్లో, ఉత్తరాలకంటే నిశ్శబ్దమే ఎక్కువ అర్థాన్నిస్తుంది." అన్నారు చాలా నిదానంగా.

"మీ ఆరోగ్యం ఎలా వుంది?"

"చూస్తున్నావుగా? ఇప్పుడు ఆరోగ్యం గూర్చి ఆలోచించే వ్యవధి లేదు. సుందరి బి.ఎ.పూర్తి చెయ్యాలి - అదొక్కటే నా తాపత్రయం." అన్నారు.

ఆయనలో క్రిందటిసారికిమల్లే కోపం, నిరాశాలేవు. అదేదో వేదాంత ధోరణి అంటారే, అలా పరిస్థితులతో రాజీపడటం నేర్చుకున్నట్లున్నారు. చాలా కామ్గా వున్నారు.

ఆ రోజు మధ్యాహ్నం ఆయన్ని భోజనం చెయ్యమని బలవంతం చేసిన మీదట భోజనానికి వుండిపోయారు, అప్పటికే మా ఆయన భోంచేసి ఆఫీసు కెళ్ళిపోయారు.

"ఎదుటివారి మనసుని పసిగట్టగల సున్నిత హృదయం నీ కెవరిచ్చారమ్మా?" అన్నారు భోజనంచేసి వక్కపలుకేసుకుంటూ.

నేను ప్రశ్నార్థకంగా చూశాను.

"ఈసారి మీ యింట్లో భోంచేసి ఒక రోజుల్లా ఇక్కడ వుండాలనుకున్నాను. క్రిందటిసారి నేను నీకు చాలా విషయాలు చెప్పాలని - చెప్పలేక పోయాను. నేను ఏ అవకాశంకోసం చూస్తున్నానో అది నువ్వు సులభంగా కల్పించావు. ఈ గ్రహణశక్తి అందరికీ వుండదు" అన్నారు.

నిజానికి నాకు, ఆయన అన్నటువంటి గ్రహణశక్తి, అవీ ఏమీ లేవు. పాపం భార్య పోయింది. చిన్నతనంలో మేము రోజీ టీచరింటికి ఎప్పుడెళ్ళినా సరదాగా, దయగా వుండేవారు. కొందరికి చిన్నపిల్లల్లో చనువుగా ఖబుర్లు చెప్పడం జన్మతః వస్తుంది. అది వారి స్వభావం, లక్షణం అయినప్పటికీ, ఆ ప్రభావం లేత వయసులో ఉన్న పిల్లలకి చిరకాలజ్ఞాపకంగా వుండిపోతుంది. ఆనాటి ఆయన ఆదరణే నన్ను యీనాడు ఆయన వచ్చినపుడు కాఫీ తాగమనీ, భోంచెయ్యమనీ బలవంతపెట్టేట్లు చేస్తోంది. ఆయన తన బాధలో, ఒంటరితనంలో నాలో లేని సుగుణాలను వెదక జూస్తున్నారు.

“నీతో చాలా విషయాలు చెప్పాలనుకున్నాను. మళ్ళీ యిటువంటి అవకాశం వస్తుందో రాదో.”

“అదేమిటి అలా అంటారు? అన్నట్లు మీరు క్రిందటిసారి వచ్చినపుడు పని పూర్తికాలేదన్నారు - ఏమయింది?”

“నా అప్పీలు కొట్టేశారమ్మా! మూడు నెలలుగా ఒక ప్రయివేటు కంపెనీలో పనిజేస్తున్నాను” అన్నారాయన చాలా సామాన్యంగా.

అయితే యీయనని డిస్మిస్ చేశారు కాబోలు. నాకు ఆయనవంక సూటిగా చూసే ధైర్యం లేకపోయింది. నేరం పూర్తిగా రుజువయితే తప్ప ఉద్యోగం పోదు కదా! ఈయన లంచం పుచ్చుకున్నారా? అవినీతిగా డబ్బు తీసుకున్నారా? అలాటి పని ఎలా చేశారు? అలా చేసి ఎలా నిబ్బరంగా తిరగ గలుగుతున్నారు? నాకు ఎటు చూడటానికీ ధైర్యంలేక టేబుల్ మీద నున్న పత్రిక చేత పుచ్చుకున్నాను.

“మొదట్లో నాకు చాలా సిగ్గుగా వుండేది. ఇప్పుడు అలవాటయిపోయింది. మా డిపార్టుమెంటులో యీ మామూళ్ళు సర్వసామాన్యం. అది బయటబడి కేసయింది. బయటపడకపోతే నాకు ప్రమోషన్ వచ్చివుండేది.”

నేను మాట్లాడలేదు.

“నన్ను నే నేదో సమర్థించు కుంటున్నానని కాదు. మామూళ్ళనేవి అన్ని డిపార్టుమెంటుల్లో వుంటాయి. నాలాటి తెలివితక్కువ వాడిని అవి అడకత్తెరలో యిరికిస్తాయి. నువ్వు అడపిల్లవి. యీ చికాకులన్నీ చెప్పడం ఎందుకుగాని, సుభద్ర పెళ్ళి చేసుకుంది తెలుసా?”

‘ఆ’ అన్నాను ఆశ్చర్యపోయి.

“అవును-అతను టౌబాకో కంపెనీలో లేబరాఫీసరు-రాజమండ్రిలో అనుకుంటా.”

“నాకు తెలియదే... శుభలేఖ పంపలేదు.”

“సుభద్ర శుభలేఖలు అచ్చువేయించి పెళ్ళి చేసుకునే పూర్వ కాలపుపిల్ల అనుకున్నావా? అదంతా అమాయకులు చేసే పని. తను సివిల్ మారేజ్ చేసుకుంది” అన్నారాయన చిరునవ్వుతో. పెదిమలు నవ్వుతున్నా, కళ్లు నల్లమబ్బుల్లా వున్నాయి. మొగవాడు కాబట్టి నవ్వుప్రయత్నిస్తున్నాడు. స్త్రీ అయితే ఏద్యేసును.

“సంబంధం మీకు తెలిసిందేనా?”

“నీ అమాయకత చూస్తే నవ్వాస్తోంది. పెళ్ళి కొడుకు నాకు తెలియడం మాట అటుంచి, అసలు నే నింతవరకూ అతన్ని చూడందే. తను పెళ్ళి చేసుకుంటున్నానని సుభద్ర నాకు రాయలేదు. పెళ్ళి అయ్యాక నెల్లాళ్ళకి ఒక కార్డుముక్క రాసిపడేసింది.”

“అదేమిటి?” అన్నాను, ఏమనాలో తెలీక.

“సుభద్ర పెళ్ళి ఏ రోజున చేసుకుందో తెలుసా? సరిగ్గా నా భార్య పోయిన నెల్లాళ్ళకు - మొదటి మాసికంరోజున. ముహూర్తం చాలా పకడ్ బందీగా కుదుర్చు కుంది,” అన్నారాయన. నవ్వేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఆ నవ్వు రోదనలోకి మారిపోయింది. ఆ నవ్వు మధ్యలో విరిగిపోయింది-విషాదంలాగా.

“అవేవో ఫారెన్ నవల్స్ లో లాగా ప్రవర్తించిందేగాని ఆడదానిలా కాదు” అన్నాను.

“అందుకే లైఫ్ యీజ్ స్ట్రేంజర్ దేన్ ఫిక్షన్ అన్నారు. నిజానికి సాహిత్యంలోని పాత్రలు కూడా యింత దారుణంగా ప్రవర్తిస్తాయనుకోను”

“తనిప్పుడెక్కడుంది?”

“రాజమండ్రియో, నిడదవోలో జ్ఞాపకంలేదు.”

“మీ ఆవిడ పోయినపుడు తాను రాలేదా?”

“సరిపోయింది. అసలు మా యింటి నీడ తన జీవితం మీద పడితే ఏమయిపోతానో అని సుభద్ర భయం. అదీగాక అప్పటికి ఆమె రొమాన్స్ క్లయిమాక్సు కొస్తోంది. పెళ్ళి కావలసినపిల్ల-ఒంటరిగా ప్రయాణం చెయ్యొచ్చా? అందుకని వాళ్ళ బావ వచ్చాడు. ఈ రైలు కొచ్చి, ఆ రైలుకి వెళ్ళిపోయాడు.”

“సుభద్ర ఒంటరిగా రాలేదా?”

“ఊహుఁ-రాలేదుట? వాళ్ళవాళ్ళ కబుర్లు వింటే నిజంగా నాకే మతి పోయిందనుకో-వారైరు ప్రతిసారీ తామే దగ్గిరుండి తీసుకెళ్తున్నారట. చిన్నప్పటి నుంచి కడుపు కట్టుకు చదివించినట్టు మాట్లాడారు. సుభద్ర ఒంటరిగా రాలేదు. పెళ్ళి కావల్సిన పిల్ల అంటూ వాళ్ళబావ అనేసరికి నాకు ఫకాలన నవ్వొచ్చింది. కాని నవ్వలేకపోయాను, ఏడ్వలేకనూ పోయాను.”

“ఉద్యోగం చేస్తోందా?”

“ఆ-ఇటు రిజల్టు రావడమేమిటి, అటు జాబ్ దొరకడమేమిటి - బతక నేర్చిన వాళ్ళు ఎక్కడయినా బతుకుతారు. నాలాటి వాళ్ళే ఎందుకూ కాకుండా పోతారు.”

ఆమె పోయారు. మీ అవసరంలో ఆదుకుంటుంది అనుకున్నాను.”

“అవసరంలో ఆదుకునేది యిలాటి అవకాశవాదులు కాదు. ఆ విషయం నాకు చాలా ఆలస్యంగా తెలిసివచ్చింది. అదే ట్రాజెడీ. వాళ్ళమ్మ పోయాక మా అబ్బాయి, నా దగ్గర కొచ్చి మాతో వుండండి నాన్నా ఎక్కడికెళ్తారు? అన్నాడు. కాని ఏ మొహంపెట్టుకు వెళ్ళను?”

“అతను చిత్తూరులో కాదూ వుంటా?”

“అవును-వాడి భార్యకూడా అక్కడే పనిచేస్తోంది. ఇద్దరు పిల్లలు. ఇద్దరికీ కలిపి అయిదొందలొస్తాయి.”

“ఎంతయినా కొడుకు కదా, ప్రేమ ఎక్కడికి పోతుంది?”

“సుభద్ర కోసం నేను అయినవాళ్ళందరినీ వదులుకున్నా. ఆ అమ్మాయికి చదువు చెప్పిస్తున్నానని - డబ్బు ఆ పిల్లమీద ఖర్చు చేస్తానని కోపం వచ్చి వెళ్ళిపోయాడు.”

“అవును - విన్నాను.”

“వాడి వుద్యోగం వాడు సంపాదించుకున్నాడు. ఇష్టమయిన పిల్లను పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. యిప్పుడు నేను ఎలా వెళ్తాను?”

“అదీ నిజమే-పోనీ సుందరిని పంపించలేక పోయారా?”

“నాకు అన్ని బంధాలూ తెగిపోయాయి. ఒక్క సుందరొక్కతే. అదికూడా తెంచుకోమన్నావా? సుభద్రకి చేసిన దాంట్లో నూరోవంతన్నా నా పిల్లకి చేసి, తండ్రిగా నా బాధ్యత నెరవేర్చాలనుకుంటున్నాను.”

“తప్పకుండా చెయ్యగలరు. సుభద్రని యింతదాన్ని చేసినవారు మీ అమ్మాయిని వృద్ధిలోకి తీసుకుని రాలేరా?”

“కాని అది కూడా సుభద్రవంటి కృతఘ్నురాలు కాకూడదని నా తాపత్రయం. నా ప్రయత్నాల్లో, నా డబ్బులో ఏదో కల్మషం వుంది. లేకుంటే సుభద్ర యిలా తయారై వుంటుందా?”

“మీలో లేదు. అది సుభద్ర స్వభావ లక్షణం. రోజీ టీచర్ ని అంత జబ్బులో వదలి వచ్చెయ్యలేదూ? అది ఏరు దాటాక తెప్ప తగలేసే రకం.”

“ఆ చర్యలో నాకూ కొంత పాలున్నదనిపిస్తుంది.” అన్నారు చాలా నెమ్మదిగా.

“మీరు మనసు విప్పి చెబుతున్నారు కాబట్టి అడుగుతున్నాను, సుభద్ర మీకు బంధువా?” అని అడిగాను.

“ఊహా! అసలీ సుభద్ర రోజీ టీచర్ ద్వారానే పరిచయమైంది.”

“అంటే రోజీ టీచర్ మీకు ముందే తెలుసుననుకుంటా?”

“అదికూడా చాలా కాకతాళీయంగా జరిగింది. ఈనాడు నేను యీ మాటలన్నీ నా మీద నేరంలేకుండా చేసుకునేందుకు చెపుతున్నట్లు అనిపించవచ్చు. కాని చిన్నప్పటినుంచీ నాకు చదువుకున్న ఆడవాళ్లంటే యిష్టం. ఆడపిల్లలు చదువుకోవాలనీ, మొగవాళ్ళతో సమంగా ఉద్యోగాలు చెయ్యాలనీ వుండేది. అసలు మా ఆవిడకు చదువు చెప్పించాలనీ, నాతోపాటు నలుగురిలోకీ తీసుకురావాలనీ చాలా ప్రయత్నించాను” అన్నారు నవ్వుతూ. అంకుల్ గారిలో ఒక సుగుణం వుంది. ఆయన తన బలహీనతలని చూసి, తనే నవ్వుకోగలరు.

“అయితే ఆవిడ చదవనన్నారా?” అన్నాను నేను నవ్వుతూ, బరువైన వాతావరణం కొంచెం మారింది.

“కాపరానికి రాగానే మాస్టర్లని పెట్టాను. ఏడాది తిరిగేటప్పటికి మా అబ్బాయి పుట్టాడు” అన్నారు నవ్వుతూ.

“ఇంతకీ మీకూ రోజీ టీచరుకీ ఎలా పరిచయం అయిందో చెప్పారు కాదు.”

“ఆ రోజు బెజవాడ వెళ్లాల్సి వచ్చి వెయిటింగ్ రూములో కూచుని వున్నాను. రైలు గంటన్నర లేటు. ఇంటికెళ్ళడం యెందుకులే అని పేపరు చదువుతూ కూచున్నాను. అదే రైలుకి రోజీ కూడా వెయిట్ చేస్తోంది.”

“ఆవిడ సహజంగా మాట్లాడరే?”

నేను చెప్పానుగదూ చదువుకున్న స్త్రీలంటే నాకు గౌరవమని. నేను మొదట పల్కరించాను. ఆ తరువాత ఒకటి రెండు సార్లు బయట కనిపించి నవ్వుకోడం. క్షేమసమాచారాలతో, పరిచయం స్నేహంగా మారింది.”

“అంటే మీకు ఏళ్ళ తరబడి తెలుసు నన్న మాట.”

“నాలుగేళ్ళ పరిచయం. అంటే అప్పటికి నువ్వు థర్డ్ ఫోరములో వుండి వుంటావు.”

“అయుండవచ్చు.”

“మీ రోజీ చాలా పెంకి మనిషి, కోపిషి. ఇంట్లో చాలా స్నేహంగా, చనువుగా వుండేది. బయటికి రమ్మంటే ఎవరన్నా చూస్తారనేది.”

నా కెందుకో చిన్నప్పుడు మా మూడో అన్న చెప్పిన మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి.

“ఏమిటమ్మా అలా-నిశ్శబ్దంగా అయిపోయావ్?” అని ప్రశ్నించారు అంకుల్ గారు.

“పోయిన ఆవిడనుగూర్చి అనుకోకూడదు. కాని మీ యిద్దరిని గూర్చి తమాషాగా చెప్పుకునేవారు. సినిమాలకి దానికీ వెళ్లేవారనుకుంటా.”

“ఎప్పుడో అడగ్గా అడగ్గా బ్రతిమాలించుకొని రెండో ఆట సినిమాకి వచ్చేది. రోజీకి గ్రేస్ ఫుల్ గా ప్రవర్తించడం చేతకాదు.”

“వాళ్ళ వాళ్ళెవరూ మీకు తెలియదా?” అని అడిగాను. యాయన ఎంత వరకూ నిజాలు చెపుతున్నారో తెలుసుకుందామని.

“మొదట్లో వాళ్ళవాళ్ళ గురించి మాట్లాడేదికాదు. పరిచయం అయాక చెప్పింది అన్నగార్లు చాలా ‘మీన్’గా ప్రవర్తించారని.”

“అంటే?”

“వాళ్ళ ఫాదర్ సడన్ గా పోయారుట. ఆయన రాతకోతలేమీ చెయ్యకుండా పోవడంతో అన్నలిద్దరూ పాత్ర సామగ్రినించి తమదని పట్టుకుపోయారు.”

“నిజమా?”

“అవును-అసలు రోజీ, ఆవిడ అక్కగారూ, రెండోసంబంధం పిల్లలుట. ఈ ఆడపిల్లల చదువుకి ఖర్చు చేస్తున్నారని అన్నలకి కోపం. అన్నిటికంటే తండ్రి

పోయేదాకా రోజీ మాటంటే తిరుగులేదుట. అంత గారాబంగా పెరిగి చివరికి బి.టి. చదవడానికి చాలా కష్టపడాల్సి వచ్చిందట.”

“అవునట.”

“నీ కెళ్లా తెలుసు?”

“వాళ్ల అన్నగారి కొడుకు ఓసారి మాయింటికొచ్చాడు. అప్పుడు చెప్పాడు- రోజీ టీచరు ఆఖరి రోజుల్లో చాలా బాధపడ్డారట.”

“అప్పుడు నాకు అనిపించలేదు గాని యిప్పుడనిపిస్తోంది. నిజంగా నేను తప్పు చేశానేమో-అని” అన్నారాయన నిదానంగా.

మెట్ల తలుపు శబ్దం అవడంతో లేచి వెళ్లాను. పోస్టుమాన్ ఎలక్ట్రిసిటీ బిల్ అందించాడు. గుమ్మం ముందు పడెయ్యకూడదూ? ఊహించి, తలుపు కొట్టి మరీ పడేస్తాడు-గుంజీలు తీయించేందుకు.

వచ్చి కూచున్నాను. ఆయన మళ్ళీ మొదలుపెట్టారు, మధ్యలో ఆగిపోయిన సంభాషణని.

“ఒకోసారి మనం మంచి చెయ్యబోతే - ఎదుటివారికి చెడుగా పరిణమిస్తుంది. నువ్వు అప్పటికి చిన్నపిల్లవు. ఇప్పుడు యిల్లా, సంసారం అంటూ ఏర్పడింది. నీకూ లోకంతీరూ, మనిషి బలహీనతలూ అర్థం చేసుకునే పరిణతి ఏర్పడింది. అందుకని నిర్మోహమాటంగా చెపుతున్నాను. నేను మీ రోజీని పెళ్ళి చేసుకుందామనుకున్నాను.”

“మీరా?”

“అవును. సంఘాన్ని, సమాజాన్ని, అందరినీ ఏకమంచి పెళ్ళిచేసుకునేందుకు సిద్ధపడ్డాను. ఆఖరికి నా భార్యనికూడా వొప్పించి వుండేవాణ్ణి.”

“ఏమయింది?”

“నేను ఆర్యసమాజమతం తీసుకునేందుకు వొప్పుకున్నాను-కానీ రోజీ తమాషా మనిషి. నాతో స్నేహానికి వొప్పుకుంది గాని, పెళ్ళికి కాదు.”

“మీ ఆవిడా, పిల్లలూ?”

“అదే రోజీ అభ్యంతరం. తను కాథలిక్ ననీ, యిటువంటి పనిచెయ్యలేననీ వొప్పుకోలేదు.”

“అది అన్యాయమే కాదు. నేరంకూడాను.”

“అన్యాయం అనే దానికి నిర్వచనం మనం చెప్పుకోడంలో వుంటుంది. నేరమంటావా? అప్పటికి బహుభార్యాత్వ నిషేధం అమలులోకి రాలేదు.”

“ఏమయినా రోజీ టీచర్లు నిర్ణయం అందరూ హర్షించతగ్గది.”

“అని బయటనుంచి నువ్వు అనుకుంటున్నావు. రోజీ నన్ను చేసుకునివుంటే ఏమైనాసరే చనిపోనిచ్చేవాణ్ణి కాదు.”

“అదేమిటి? చావుబతుకులు మీ చేతుల్లో వున్నట్లు మాట్లాడుతున్నారు. మానవ ప్రయత్నానికి మించింది లేదంటారా?”

“ఉంది, అదికాదు యిక్కడ ముఖ్యం. అప్పటికి మానసికంగా రోజీ చాలా బెదిరిపోయి ఉంది. పైకి బింకంగా డబ్బు వద్దని, బంధువులని కాదని ఒంటరిగా బతుకుతోంది. కాని నిజానికి రోజీలో టీనేజర్ కుండే ప్రేమా, క్లింగింగూ పోలేదు. తల్లి చిన్నప్పుడే పోవడం, కష్టంతెలీకండా, కాలు కింద పెట్టనీకుండా గారాంగా పెంచినటువంటి తండ్రిని అకస్మాత్తుగా కోలుపోవడంతో రోజీకి కాళ్ళ క్రింద భూమి కుంగినట్లయింది. అలాంటివాళ్ళు ఎవరినో ఒకరిని ఆధారంగా చేసుకు బతకగలరు గాని ఒంటరిగా ఏ ఆలంబనా లేక బతకలేరు. అలా బతకనేర్చింది సుభద్ర.”

“ఇన్నీ తెలిసి మీరు సుభద్రని అక్కడినుంచి తప్పించేశారు. అది అన్యాయం కదా?”

“ఒక రకంగా అన్యాయం, మరొక రకంగా న్యాయం.”

“మీ ఆర్గ్యుమెంట్ నాకు బోధపడటంలేదు.”

“రోజీటీచర్ మీద నీకు భక్తి, అభిమానం, జాలీ వున్నాయని తెలుసు. నాకూ ఆ రోజుల్లో రోజీకంటే ప్రపంచం వుండేది కాదు.”

“మరి?”

“అదే చెపుతున్నది. ఒకరకంగా నేను పరిస్థితులతో రాజీపడలేకుండా వున్నాను. ఒక అబ్బాయి, అమ్మాయి పుట్టారు. కాని నా భర్తకీ, నాకూ ఎక్కడా పొంతన వుండేదికాదు. నాకు ఆదర్శాలూ, ఆరాటమూను; ఆవిడకు యివేమీ అర్థం అయేవీకావు. చదువుకుని, నన్ను అర్థం చేసుకోగల స్త్రీ నాకు దొరికివుంటే నా జీవితం యిలా అయివుండేది కాదు.”

“తమ వాళ్ళు తమని అర్థం చేసుకోవడం లేదని - వాపోవడం సర్వసహజ మవుతోంది.”

“కాని నాకుమల్లే అవకాశం వుండి పొందలేక పోవడం అందరికీ సంభవించదు. నాకు రోజీ ఎంత అవసరమో, రోజీకి నేనూ అంతే అవసరం.

అసలు రోజీ ఆరోగ్యం చెడిపోవడానికి కారణం ఆమె ఏకాకినిగా బతకాలని ప్రయత్నించడమే అనుకుంటా.”

“మీరు ఆమెని అర్థం చేసుకుని ఎందుకని సానుభూతి చూపలేదు?”

“చూపించాను. అది బెడిసికొట్టింది.

“ఎట్లా?”

“అసలు ఎవరినన్నా పిల్లని చేరదీసి చదువు చెప్పించి తనకి సాయంగా వుంచుకోమని సలహా ఇచ్చాను.”

“మరి సుభద్రని రోజీటీచర్ యింట్లోనే చూశానన్నారుగా?”

“నన్ను పెళ్ళిచేసుకోకపోతే పోనీ-నువ్వు ఒంటరిగా వుండలేవు. ఎవరినైనా బీదపిల్లని సాయంగా తెచ్చుకుని చదువు చెప్పించు. ఆ పిల్ల బాగుపడుతుంది. నీకు ఆలంబనా వుంటుంది - అని సలహా ఇచ్చాను.”

“మీ సలహాప్రకారమే చేశారన్నమాట. పాపం.”

“అవును. అదిగాక రోజీ నే నెప్పుడు వచ్చినా, వీళ్ళు చూస్తారు, వాళ్ళు చూస్తారు అంటూ చాలా ఫన్ చేసేది. తను డిగ్రీ అయితే తెచ్చుకుందిగాని వొట్టి పిరికి, ఛాందసురాలు.”

“ఆ పిరికితనం స్త్రీలకితప్ప మొగవాళ్ళకి అర్థం అవదులెండి.”

“కావచ్చు. సుభద్ర వచ్చాక రోజీలో కొంత ధైర్యం వస్తుందనుకున్నాను, కాని నా అంచనాలు తప్పు అయినాయి.”

“అంటే?”

“సుభద్రావాళ్ళు చాలా బీదవాళ్ళు, చిన్నప్పుడే భర్త పోయాడు ఆ పిల్లకి. అత్తవారింట్లో యీ పిల్లకి తిండిబెట్టే అవకాశం లేదు. పుట్టింట్లో సరేసరి. అసలు యీ అమ్మాయి బరువు తీరుతుందని చదువు సాకుగా రోజీ యింట్లో పెట్టారు. నీకు తెలుసో లేదో-వాళ్ళకి రోజీ నెలనెలా డబ్బు ముట్టచెప్పేది.”

“జీతమా?”

“జీతమని కాదు. అయిదూ పదీ పట్టుకెళ్ళి తిరిగి ఇచ్చేవాళ్ళు కాదు. రెండు మూడు నెలలయేసరికి రోజీపై సుభద్ర ఆధారపడటం పోయి-సుభద్ర మీద రోజీ ఆధారపడటం అయింది.”

నేను చెవులప్పగించి వింటున్నాను.

“ఆడవాళ్ళు సహజంగా చెవులకంటే నోటికే ఎక్కువ పని కల్పిస్తారు. సుభద్ర అట్లాకాదు. పైకి స్తబ్ధంగా కనిపించేది. అది ఆ పిల్ల స్వభావలక్షణం కాదు, తెచ్చిపెట్టుకున్న నటన.”

“మీరు కోపంలో అంటున్నారు.”

“కోపం కాదు. మనం అంతా అనుకున్నట్లు సుభద్ర స్తబ్ధులయితే ఒక్క రెండు నెలల్లో యీ పిల్ల గంటసేపు కనబడకపోతే బతకలేను, అనే స్థితికి రోజీని తీసుకుని వచ్చివుండేది కాదు. నా ఉద్దేశంలో సుభద్ర చెవులూ, కళ్ళూ ఎప్పుడూ తీక్షణంగా వుండి-పెదవి మెదపకుండా వుండేదని.”

“అన్నీ తెలిసి మీ రెల్లా జాలిపడ్డారు?”

“అది జాలి కాదు-పరిస్థితులు-కొంతవరకూ సుభద్ర అమాయకత్వం, నిస్సహాయత.”

“మీ రనేది నాకర్థం కావడంలేదు.”

“సుభద్ర వచ్చిన ఏడాదిదాకా అంతా బాగానే వుంది. ఏడాది దాటేసరికి మీ రోజీ, నేను సుభద్ర వైపు మొగ్గుతున్నానని అనుమానపడసాగింది.”

“అది నిజం కాదా?”

“మొదట్లో ఆలాటి అభిప్రాయం నాలో లేనేలేదు. రోజీ అనారోగ్యంవల్ల తనకి లోకంమీద ఉన్న కోపాన్నీ, కసినీ సుభద్రమీద చూపేది. ఆ పిల్ల చదువుమీద కంటే నడతమీద ఎక్కువ శ్రద్ధచూపేది.”

“మీరు యిరవై నాలుగు గంటలూ దగ్గర వుండరు కాబట్టి గ్రహించలేదేమో! సుభద్ర స్వభావం మంచిది కాదేమో!”

“ఏమో! నా కెప్పుడూ పొరపాటుగా అనిపించలేదు. కాని రోజీమటుకు, స్కూలుకెళుతూ దిక్కులు చూస్తుంది. వీళ్ళతో మాట్లాడుతుంది, వాళ్ళవంక చూస్తుంది-అని సాధించేది. నిజానికి రోజీ ఒక సైకలాజికల్ కేసుగా తయారయింది. సుభద్ర ఎదురుగా వుంటే సాధించి తిట్టేది. ఒక్కరాత్రి తనని వదిలి-సుభద్ర తన తల్లి వాళ్ళింట్లో పడుకుంటే ఏడ్చి రాద్ధాంతం చేసేది.”

“అవుననుకుంటా. ఇప్పుడు జ్ఞాపకం వస్తోంది. ఒకరోజున నేను వచ్చేసరికి ఎక్కడికి వెళ్లావని టీచర్ తిడుతున్నారు.”

“అది నువ్వు ఒక్కసారే చూశావు. నేను రోజూ చూసేవాడిని. రోజీ ‘శాడిస్టు’గా తయారయి ఆ పిల్లని కాల్చుకు తినేది. ఇక మందులూ సేవలూ చెప్పక్కర్లేదు.”

“కాళ్లు పట్టడం ఓ పెద్ద లెక్కకాదు. తను హిస్టేరికల్ గా తయారయింది. మందు అవున్నకు ఓ చుక్క యిటూ అటూగా పోస్తే పెద్దసీను చేసేది. రానురాను

ఆరోగ్యం చెడి తలంటు కూడా సుభద్ర పొయ్యాల్సి వచ్చేది. ఆ రోజు నాకు బాగా జ్ఞాపకం. సుభద్ర రోజీకి తలంటుపోసి, పడిశం పడుతుందని సాంబ్రాణి పొగవేసింది. సాంబ్రాణి వేస్తుంటే పొరబాటున వెంట్రుకలు కాలిన వాసనొచ్చింది, ఇంకేముంది! తనని సజీవదహనం చేస్తోందని పెద్ద గొడవ చేసింది.”

“అనారోగ్యంవల్లనేమో!”

“అని ఈనాడు కామ్గా అనగలనేమో గాని - ఆ రోజుల్లో నాకు మహాచికాగ్గా వుండేది. వెళ్ళినప్పటినుంచీ రోజీ సుభద్రని పెట్టే హింస కళ్ళారా చూడాల్సి వచ్చేది. చూడలేక వెళ్ళడం మానితే, మర్చిపోయానని సాధించేది రోజీ. లేకపోతే సుభద్రని నేను బయట రహస్యంగా కలుసుకుంటున్నానని నెపం వేసేది.”

“కలుసుకునేవారా?”

“లేదు కాని ఒక మనిషిని, అందులో నిస్సహాయ స్థితిలోవున్న ఒక మనిషిని వూరికే చిత్రవధ-మాటల్తోనే అనుకో-చెయ్యడం భరించలేకపోయేవాడిని. ఒకటి రెండు సార్లు సుభద్రమీద రోజీ కోపంలో చెయ్యి చేసుకోడంకూడా జరిగింది. ఆడవాళ్ళయితే వూరుకుంటారేమోగాని మొగవాళ్ళు యీ అన్యాయాన్ని భరించలేరు.”

“అప్పటినుంచే మీరు సుభద్రమీద యింటరెస్ట్ తీసుకున్నారన్నమాట.”

“ఈ జాలి ఒకరోజుతో వచ్చింది కాదు. సుభద్రకి హాఫ్ ఇయర్లలో అన్నీ సున్నాలు వచ్చాయి. ఫస్ట్ మార్కులొచ్చిన మీ అందరితో పోల్చి ఆ పిల్లని హేళనచేసి సాధిస్తుంటే, నేను నిజంగా భరించలేకపోయాను. ఈనాడు నాకు సుభద్రమీద ఎటువంటి సానుభూతీ లేదు. కాని ఒక విషయం మటుకు నిజం-సుభద్ర రోజీ యింట్లో వుండి వుంటే, తనుకూడా ఓ మెంటల్ రెక్ అయివుండేది. ఆ పిల్ల దేహానికి, మనసుకి క్షణం విశ్రాంతి వుండేదికాదు. ఇంటి పని, రోజీ సేవ, సాధింపులు, తిట్లు, ఒక విధంగా రోజీ యీ సుభద్ర ద్వారా లోకం మీద తన కసినంతా తీర్చుకుంటూండేది. ఎంత బురదపామయినా ఏదో ఒక సమయంలో తిరగబడక మానదు. ఆ రోజున సుభద్ర నా వంకచూసి ‘అంకుల్ గారూ! నేను మా యింటి కెళ్ళిపోతాను. నాకు చదువుకోవాలని లేదు.’ అంటూ పెద్దపెట్టున ఏడ్చింది. సుభద్ర మీ అందరికి మల్లనే నన్ను అంకుల్ గారని పిల్చేది. ఆ కళ్ళలో నిస్సహాయత, కోపం, తన్నీనరకంనుంచి తప్పించమని వేడికోలు. ఎలా వుందంటే, బోనులో పెట్టిన జంతువు ఏదారీ లేక గిలగిల్లాడుతుందే అల్లా వుంది.”

“మీరేం చేశారు?” అన్నాను కుతూహలంతో-క్లయ్ మాక్స్ కొస్తున్నట్లుందీ గాథ.

“ఏం చెయ్యలేదు. సుభద్రని వూరుకోమని బుజ్జగించి, రోజీని మందలించాను. దాంతో రోజీ కోపం తారస్థాయి నందుకుంది. నాకు సుభద్రమీద జాలి కాదు-ప్రేమ అంటూ మొదలు పెట్టింది.”

6

వీధి తలుపు కొట్టిన శబ్దం అయితే వులిక్కిపడి గడియారంవైపు చూశాను. టైము మూడున్నర. పని మనిషి పాలసీసాతో ప్రత్యక్షమయింది.

“అప్పుడే మూడున్నరయిందా? టైము తెలియనేలేదు,” అన్నారు అంకుల్ గారు.

“అవును - కాఫీ కలుపుతాను వుండండి” అంటూ ప్లేట్లో జీడిపప్పులూ, బిస్కట్లూ సర్ది, నెస్ కాఫీ కలిపాను. నాకు సుభద్ర గురించి వినాలని మహా కుతూహలంగా వుంది. ఈయనకీ సుభద్రకీ ఎలా చెడింది? ఈయనని వదిలేసేందుకు తగినంత కారణం ఏమిటి?

పనిమనిషిని గిన్నెలు తోముకోమని మా కుర్చీలు బాల్కనీలోకి మార్చాను. అక్కడ కూచుంటే చుట్టూ పచ్చగా పూలమొక్కలు, ఎదురుగా లేచిగుళ్ళతో వున్న మామిడి చెట్లూ కనిపిస్తాయి.

“ఈ వాతావరణం చాలా బాగుంది. ఎక్కడో తోటలో వున్నట్లుంది గాని, మద్రాసు నగరం మధ్య ఉన్నట్లు లేదు” అన్నారు అంకుల్ గారు.

“కాని యీ తోట, యీ వాతావరణం యివన్నీ చాలా బరువైన బాధ్యతలు.”

“అయితే ఏం - యింత చక్కటి పరిసరాల్లో మనసు చాలా ప్రశాంతంగా వుంటుంది.”

“ప్రశాంతంగా వుండటమనేది పరిసరాలని బట్టికాదు, మన మానసిక స్థితిని బట్టి వుంటుంది. అవునంటారా?”

“అదీ నిజమే అనుకో.”

“కానీ యీ చెట్లు, యీ మేడ యివన్నీ వాటంతట అవి ప్రశాంతతని యివ్వవు.”

“అదేమిటమ్మా అలా అంటావు?”

“దీని వెనక బరువు బాధ్యతలున్నాయి. నిరంతరం పడేశ్రమా, తాపత్రయం వున్నాయి. ఒకోసారి యింత తాపత్రయం, శ్రమా అనవసరమేమో అని కూడా అనిపిస్తుంది.”

“కాని యీ తోటలోని పూలచెట్లు విరబూసి గుబాళిస్తున్నప్పుడు నీకు ఆహ్లాదంగా వుండదా?”

“ఉంటుందనుకోండి. కాని ఈ పూల మొక్కలు కాపాడడం ఎంత కష్టం? మీరు చెప్పినట్లు రంగు రంగుల యీ పూలు విచ్చినప్పుడు, వంట చేస్తూ, మధ్య మధ్య తొంగిచూసి, నాలో నేను సంతోషపడుతూంటా.... కాని యీ లోపలే ఏ పిల్లలో పెద్దలో తుంచిపారేస్తారు... ఆ పువ్వులు కోసుకోవాలనే ఆత్రంలో - మొగ్గలూ- కొమ్మలూ కూడా విరిచేస్తారు. దాంతో నా మనసు వికలమయిపోతుంది. విచ్చి, మర్నాటికి ఆహ్లాదాన్ని కలిగించే పూలని-మొగ్గలోనే తుంచేస్తే-చాలా బాధ అనిపిస్తుందండీ.”

“నిజమే నువ్వు అన్నది కూడా - అలా అని పూలచెట్లని పెంచకుండా వుండగలమా?”

“ఉండలేను - అదే నాలోని బలహీనత.”

“అదే మానవ జీవితంలోని గమ్మత్తు. మనకి తెలుసు - యీ లోకంలో ఏదీ శాశ్వతం కాదని! కాని అన్నిటిని పట్టుకుని వేళాడుతాం. ఈ నిరంతర తాపత్రయంలోనే కన్నీరూ, పన్నీరూ అన్నీవున్నాయి. ఏపని అయితే ఎక్కువ ఆనందం ఇస్తుందో, ఎవరి నయితే ఎక్కువ ప్రేమిస్తామో-అక్కడే బాధ, తపన వుంటాయి. అన్నిటి కంటే ఏ బాధ కలకూడదని ప్రతిక్షణం తప్పుకో చూస్తామో-అదే మనని ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఎదుర్కొంటుంది. నువ్వు పూలమొక్కలని పెంచకుండా వుండలేవు. నేను కష్టంలో వున్న స్త్రీని ఆదుకోకుండా వుండలేను. అది నాలోని బలహీనత అను, వ్యసనం అను, సుగుణం అను - ఏదో ఒక పేరుపెట్టు - అభ్యంతరం లేదు. ఈ వ్యసనం నాకు ఆనందాన్నీ, తృప్తిని యిచ్చింది. అదే సమయంలో తీవ్రంగా బాధించింది. నువ్వు పూలమొక్కలని ఎంతో ప్రేమతో, ఓపికతో పెంచి పెద్ద జేస్తావు. అవి పెరిగి పెద్దయి చక్కటి పూలునిస్తే వాటి అంచాన్ని సౌరభాన్ని ఒకరోజు అయినా సరే నీతోపాటు నలుగురూ ఆనందించాలను కుంటావు. కాని ఎవరో ఒకరు ఆ పువ్వుని పుటుక్కున తుంచేస్తారు. అవతలవారికి

నీ అంతటి సున్నిత హృదయం వుండదు. గిలగిల్లాడిపోతావు. ఈ బాధలన్నిటికీ మూలం, మనిషికి మనిషికి మధ్యగల హృదయ ధర్మంలోని వ్యత్యాసం” అన్నారు అంకుల్ గారు.

పోనుపోను ఆయన వేదాంత ధోరణిలో పడుతునట్లున్నారు, అనుకున్నా.

“సుభద్రని చూస్తే నాకు జాలిగా వుండేది. రోజీ ‘ఏ పర్సన్’ కోసం సుభద్రని తీసుకొచ్చిందో ఆ చదువు కనుచూపు మేరలో అబ్బేట్లు లేదు. క్రమంగా నేను రోజీని చూసేందుకు వచ్చినపుడల్లా సుభద్రని చదువు గురించి ప్రశ్నించేవాడిని. రోజీకి నేను సుభద్రతో మాట్లాడటం యిష్టం వుండేదికాదు. అసలు సుభద్రతో కాదు, ఏ ఆడపిల్లతో, ఆఖరికి మీలాంటి పసివాళ్ళతో మాట్లాడినా పెడర్థాలు తీసేది. నా భార్య ఏనాడూ నన్నిలా సాధించలేదు. ఇంటి ఖర్చుకు లేదని ఎప్పుడైనా డబ్బు విషయంలో ఘర్షణ పడేవాళ్ళం కాని... యిలా కూచున్నా, నిల్చున్నా అనుమాన పడేదికాదు. తనకూ, నాకూ మధ్య ‘ప్లెటోనిక్ ఫ్రెండ్ షిప్’ అని చెప్పే రోజీ - నా విషయంలో ఎందుకంత పొజెసివ్ గా వుండేదో అర్థమయేది కాదు. ఇది ఒక రకంగా దైహికమైన బాంధవ్యం కంటే నీచమయింది. నా మనసు, నా ప్రవర్తన వీటన్నిటిపై తన కేదో బ్రహ్మాండమైన హక్కు వున్నట్టు గొడవచేసేది. నామీదా, సుభద్రమీదా అనుమానం, సుభద్రని హింసించడం-ఈ రెండే రోజీకి ఎక్కువ ఆనందాన్ని యిచ్చే వనుకుంటా. ఒక టైములో రోజీని చూసే సాయంత్రాలకోసమే పగలంతా బతికేవాడిని-కాని రాను రాను ఆమె యింటి కెళ్లాలంటే భయపడే స్థితిదాకా వచ్చాను.”

“పోనీ మానెయ్యక పోయారా?”

“అక్కడే సుభద్ర నన్ను బందీని చేసింది. నేనుకూడా వెళ్ళకపోతే ఆ పిల్ల ఏమవుతుంది? సుభద్రా వాళ్ళవాళ్ళకి యీ రోజీ టీచరు అండకావాలి. ఆవిడిచ్చే డబ్బుకావాలి. ఈపిల్ల ఏమయినా ఫరవాలేదు. టీచరు పాతబడ్డ చీరలు యిస్తుంది, డబ్బిస్తుంది, పిల్లకి చదువు చెప్పించి వృద్ధిలోకి తెస్తుంది. ఇంతకంటే ఏం కావాలి? - అని వాళ్ళ దృక్పథం. క్రమంగా నేను సుభద్రకొరకు రోజీని బుజ్జగించి, ఆవిడపట్ల విపరీత సహనం అలవరచుకోవాల్సి వచ్చింది. సుభద్రకి బ్రహ్మాండమైన తెలవితేటలు లేకపోవచ్చును కాని పరీక్షలు పాసయేపాటి గ్రహణశక్తివుంది. రోజీ చీటికి మాటికి జ్వరపడటం, ఆమెతోపాటు సుభద్రకూడా శలవుపెట్టడం, అన్నిటికీ మించి సుభద్రలో సగటుమనిషికి కావలసిన ఆత్మస్థయిర్యము, అంటే తను పాసవగలననే నమ్మకం లేకపోవడం వీటన్నిటితో, మీరంతా పాసయ్యారు, తను తప్పింది.”

“తను చాలాసార్లు తప్పేదిగా?”

“అవును-అందరూ కలిసి- ‘దొంగ దొంగ’ అంటే ఆ మనిషి చివరికి ‘దొంగే’ అవుతాడు. రోజీ సుభద్రని తిట్టి తిట్టి మొద్దుని చేసింది. ఆ వేసంగిలో నేను సుభద్రకి కాస్త కాస్త మనోధైర్యం నూరిపోయడం మొదలు పెట్టాను. తను చదువుకుని స్వతంత్రంగా బతకదలుచుకుందో, లేక రోజీయింట్లో బానిసగా గడపదలుచుకుందో, తనకి తాను నిర్ణయించుకోమన్నాను. భయపడిన కొద్దీ రోజీ నలిపేస్తుంది - కొంచెం బింకం చూపించమన్నాను.”

“సుభద్ర ఒప్పుకుందా?”

“ఇక్కడ సుభద్ర ఒప్పుకోడంకాదు ముఖ్యం-ఆ పిల్లకి చీమతలకాయంత సందు దొరికితే పారిపోవాలని వుంది. కాని ఆమె తల్లి తండ్రులని వొప్పించాలి. అదీ ముఖ్యం. ధనం యొక్క ఆధిక్యం, మనుషులని డబ్బు ఎలా ఆడిస్తుందో ఆకళింపు చేసుకోడం మొగవాళ్ళకి పుడుతూనే తెలుస్తుంది. క్రమంగా సుభద్ర అమ్మావాళ్ళకి రోజీ కంటే నేనే ఎక్కువ సాయం చేయడం మొదలుపెట్టాను. వాళ్ళ తమ్ముడికి ఉద్యోగం యిప్పించాను.”

నేను తెల్లపోయి విన్నానా గాథ - ఒక ఆడపిల్లకోసం ఎట్లా చదరంగం ఆడతారో గదా! ఆ వేసంగిలోనే అనుకుంటా నేనూ, జయా అంకుల్ గారితో పాటు సుభద్రని సినిమాహాల్లో చూసింది.

“రోజీ వేసంగి శలవులు అయిపోయాక తిరిగి వచ్చేసరికి సుభద్ర పగలు మటుకే రోజీ యింట్లో వుండేది. రాత్రిళ్ళు యింటిదగ్గరే పడుకునేది. సుభద్రకి నేను సాయంత్రాలు పాఠాలు చెప్పేవాడిని. క్రమంగా సుభద్ర తనమీద ఆధారపడటం తగ్గిస్తోంది, సుభద్ర పెద్దలుకూడా తన సహాయం మీద ఆధారపడటం లేదు, దీని వెనుక నా మద్దత్తు వుంది - అని గ్రహించుకున్న రోజీ నాతో ఒక రోజున హోరాహోరీ దెబ్బలాడింది. నాకు హృదయం లేదంది. పసిదాన్ని చెడగొడుతున్నానంది! డబ్బు గుప్పి తనకున్న ఆధారాన్ని లాగేస్తున్నానని ఏడ్చింది. నన్ను గుమ్మంలోకి రావద్దంది. సుభద్రకి నన్ను నమ్మితే రాబోయే అపాయం నూరిపోసింది. కాని లాభం లేకపోయింది. ఒకవైపు జబ్బు, రెండోవైపు కోపం, హిస్టీరికల్ గా అవుతున్న రోజీ వోడిపోయింది.”

“ఆ తరువాత ఆమె రిజైన్ చేశారనుకుంటా.”

“కానీ రోజీ తాచుపాములాంటి పని చేసింది. ఆడవాళ్ళు పగబడితే అల్లా చేస్తారు కాబోలు. నేను ఆఫీసు కెళ్ళినపుడు మా యింటి కెళ్ళేది - ముఖ్యంగా మా అబ్బాయిని నామీద వుసిగొలిపింది.”

“నిజంగానా?”

“నిజమే. మీరు అభం శుభం తెలియని వయసులో వున్న పసివాళ్ళు. ఎంతకీ రోజీ టీచరు గులాబీవూలు, ఆవిడ అనారోగ్యంలో కూడా నవ్వేందుకు ప్రయత్నిస్తారు - అని పై రూపు చూసేవారు. కాని రోజీ - నేను సుభద్రని తన దగ్గరనుంచి వేరు చేశానని, దానికి ప్రతీకారంగా నా కొడుకుని - నా నుంచి వేరు చేసేందుకు ప్రయత్నించింది.”

“కాని అది సఫలం అవలేదుగా!”

“ఎందుకు కాలేదు? అయింది. తల్లి పోయినపుడు గాని వాడు నావంక కన్నెత్తి చూడలేదు. ఇంట్లో అన్నం తినలేదు. వాడు అలా పేచీ పడకుండా వుంటే యీ పాటికి ఏ లెక్కరరో అయిందేవాడు.”

“ఇప్పుడు మటుకేం? సుఖంగానే వున్నాడు.”

“అది నిజమే - ఇప్పుడు కాకపోతే మరొకప్పుడేనా వాడికి డిగ్రీలేని వెలితి తెలుస్తుంది. డిగ్రీవుంటే వుద్యోగంలో పైకిరావడం సులభం.”

“తరువాత?”

“ఆ తరువాత సుభద్ర చదువు బాధ్యత నాపై వేసుకున్నాను. నాకు క్రమంగా సుభద్రమీద వ్యామోహం పెరగజొచ్చింది. ఇది అవకాశంగా తీసుకుని వాళ్లవాళ్ళు నాదగ్గరకు ప్రతి చిన్న విషయానికి వచ్చేవారు. సుభద్ర స్కూలు ఫైనలు కొచ్చేసరికి నాపైన రెండుకుటుంబాల భారం పడింది.”

“రోజీ టీచర్ గురించి వదిలేశారేం?”

“వస్తున్నాను రోజీ రిజైన్ చేసి వెళ్ళిపోతున్నరోజున, తను కబురు చేయకపోయినా, వెళ్ళాను. రోజీ నాతో మాట్లాడలేదు. కళ్ళెత్తి చూడలేదు. మనిషి పాలిపోయి క్షీణించి వుంది. నాకు తనని చూస్తే జాలివేసింది. కాని మంచుముద్దలా బిగుసుకుని కూచున్న వాళ్లని ఎలా పక్కరించడం? ఆ రోజే అనుకున్నాను - రోజీ మళ్ళీ తిరిగి రాదని.”

“మీకు బాధ అనిపించలేదూ?”

“నువ్వెప్పుడయినా వృద్ధాప్యంలో జరాభారంతో తీసుకు తీసుకు చచ్చిపోయిన వాళ్లని చూశావా?”

“చూడలేదు.”

“మా అమ్మ మూడేళ్లు పక్షవాతంతో పక్కమీద పడివుండి, తీసుకు తీసుకు పోయింది. ఆవిడ పోయినపుడు మాకు దుఃఖం కంటే ‘హమ్మయ్య’ అని ఏదో భారం తొలిగినట్లు అనిపించింది. అది తల్లిమీద ప్రేమ లేక కాదు. రుగ్మత ఒకనాటిదీ, రెండునాళ్లదీ కాక ఏళ్లతరబడి పాకితే ఆ మృత్యువుతో అందరికీ కొంత విశ్రాంతి లభించినట్లవుతుంది. సరిగ్గా రోజీ వూరి కెళ్ళిన రోజున నా కల్లానే అనిపించింది. ఆమెతో స్నేహం చేసిన తొలిరోజుల్లోని మాధుర్యం, ఆమెపై నేను పెట్టుకున్న ఆశలు, కలలు యివన్నీ ఎక్కడో అడుగున పడిపోయి రోజీ కోపం, హింసా ప్రవృత్తి యివే జ్ఞాపకం వచ్చాయి. తను వెళ్ళిపోయేప్పుడు సుభద్రని ఎలాగైనా వెంట తీసుకెళ్ళాలని చూసింది. తను దాచుకున్న డబ్బు యిచ్చేస్తానంది. తన నగలు సుభద్రకిస్తానంది. కాని సుభద్ర ససేమిరా వెళ్లడానికి వొప్పుకోలేదు. మనిషి దేన్నయినా వదులుకుంటాడుగాని స్వేచ్ఛని వదులుకోలేదు. సుభద్ర తను పొందిన స్వేచ్ఛని వదులుకునేందుకు వొప్పుకోలేదు.”

“కాని ఆఖరి రోజుల్లో సుభద్ర ఆమెని చూడటానికి కూడా వెళ్ళలేదుట-అది అమానుషత్వం కాదా?”

“నువ్వు సుభద్ర స్థానంలో వుంటే, ఆ మాట అనవు. అసలు సుభద్రని నేను రోజీ దగ్గరనుంచి తప్పించకపోతే ఎలాంటి అనర్థాలు జరిగేవో అని నాకనిపిస్తూండేది. నిస్సహాయ స్థితిలో వున్న ఒక ప్రాణిని పొడిచి పొడిచి హింసిస్తే ఒకోసారి ఆ ప్రాణి తిరగబడ్డప్పుడు ప్రమాదం జరగవచ్చు. ఆత్మరక్షణకోసం జరిగే నేరాలన్నీ నిస్సహాయ స్థితిలో జరిగేవే. సుభద్రకి రోజీ అంటే ఒకవిధమైన జుగుప్సకలిగింది. అందుకే ఎవరెన్ని చెప్పినా-వెళ్లనుగాక వెళ్లనంది.”

“మీరు పంపలేదని అనుకున్నారే?”

“ఇన్ని విషయాలు నీతో చెప్పిన వాడిని అది దాస్తానా? లేదు, సుభద్ర రోజీ విషయంలో కఠిన శిలగా అయిపోయింది. నేనే ఆ నెపం నాపైన వేసు కున్నాను- చదువు పోతుంది అని చెప్పాను.”

టెలిఫోన్ గణగణ మోగడంతో బాల్కనీలోంచి హాలులోకి వచ్చాను. అప్పుడుగాని పొద్దు ఏటవాలినట్లు తెలియలేదు.

ఫోనులో ఆయన “నేనే మాట్లాడుతుండేది,” అన్నారు.

“ఏం యింకా బయలుదేరలేదా?”

“లేదు. యింటికొచ్చేప్పటికి తొమ్మిదవుతుంది. యిక్కడేదో పార్టీ ఉంది.”

నాకు ఆయన సాయంత్రం అనుకున్న టైముకి యింటికి రాకపోతే బ్రహ్మాండమైన కోపం వస్తుంది. అది నాలోని బలహీనత. నాకు కోపం వస్తుందని ఆయనకి తెలుసు. అందుకనే ముందుగా ఫోన్ చేస్తారు, కాళ్ళకి బంధాలు వేస్తూ.

“అంకుల్ గారు వున్నారా?”

“ఆ, వున్నారు.”

“నేను వచ్చేదాకా ఆయన్ని వెళ్ళనివ్వకు. మీ యిద్దరూ భోంచెయ్యండి. నాకోసం ఎదురు చూడకండి. మజ్జిగా అన్నం తింటాను.”

హాల్లో లైటు వేశాను. అంకుల్ గారు అలాగే మామిడిచెట్టువైపు చూస్తూ కూచున్నారు.

“ఆయన వచ్చేసరికి తొమ్మిదవుతుందట-మిమ్మల్ని వెళ్ళనివ్వద్దన్నారు. రేపు ఉదయం వెళుదురుగాని, ఈ పూటకి వుండండి.”

“వద్దమ్మా, యిప్పటికే నా గొడవతో నిన్ను విసిగించాను. ఈసారి వచ్చినపుడు వస్తాను. మరి లేస్తా” అన్నారు.

“మీరు మిగతా విషయాలు చెప్పకుండా వెళితే వొప్పుకోను.... ఆయన్ని రానివ్వండి-యీలోగా బియ్యం పడేసి వస్తాను.”

“రేపు ఉదయం తప్పకుండా వెళ్ళిపోవాలి. నన్ను యీ రాత్రి ఎలానేనా పంపించెయ్యి.”

“అయితే భోంచేసి వెళ్ళండి.”

“భోజనం చేస్తానుగాని ఒక షరతుమీద.”

“ఏమిటి?”

“కూరేమీ వండకు-ఊరగాయా, చారూ చాలు.”

“అదేమిటి?”

“మళ్ళీ చాలా రోజులదాకా యిల్లు కదిలే అవకాశం వుండదు. ఇంకా నేను చెప్పాల్సింది చాలా ఉంది. నువ్వు వంటలో పడ్డావంటే నేను చెప్పడం ఎలా, నువ్వు వినటం ఎలా?”

“సరే లెండి, కుక్కరు వేసి వస్తా.” అంటూ గాస్ వెలిగించి కుక్కరు పడేశాను.

“చెప్పండి” అంటూ కూచున్నా, తడిచెయ్యి నాప్కిన్కి తుడుచుకుంటూ. అంకుల్గారు బాల్కనీలోని కుర్చీలను హాల్లో వేశారు నేను వచ్చేసరికి.

“రోజీకి సీరియస్గా వున్నప్పుడు వాళ్ళ బావగారు సుభద్రని పంపమంటూ వచ్చారు. సుభద్ర వెళ్ళనంది. నేను వెళ్ళి చూసివచ్చాను. అప్పటికి మనిషి చాలా క్షీణించి పోయింది. నన్ను చూడగానే ఫిట్వచ్చింది.

“కాని వాళ్ళవాళ్ళు మీరు సుభద్రని కావాలనే పంపలేదన్నారు?”

“అయివుండవచ్చు. నేను కాదు కూడదంటే సుభద్ర వచ్చి వుండదేమో గాని మనస్ఫూర్తిగా మటుకు కాదు. నేను బలవంతపెట్టలేదు. ఎందుకో ఒక్కసారి రోజీని చూసిరావాలని అనిపించి వెళ్ళాను. రోజీకి నా మీద కోపం తగ్గలేదు. వెంటనే తిరుగురైల్లో వచ్చేశాను.”

“అమెకి నిజంగా డబ్బా, నగలూ వున్నాయా?”

“నా కావిషయం తెలీదు. ఉన్నా వైద్యానికి అయిపోయి వుంటాయి. సుభద్రని కాలేజీలో చేర్పించిన ఏడే నాకొడుకు నాతో హోరాహోరి దెబ్బలాడాడు, ఆస్తి పంచి యిమ్మని. మాకు పెద్ద ఆస్తుల్లేవు-ఓ నాలుగు ఎకరాలు తప్పించి. చిట్ట చివరికి ఒక రోజున వాళ్ళమ్మ గొలుసు తీసుకొని పారిపోయాడు, యింట్లోంచి. ఆ తరువాత పదిహేను రోజులకి ఓ ఉత్తరం రాశాడు, వాళ్ళమ్మకి. ఆ గొలుసు తన ఆవసరానికి పట్టుకెళ్ళాననీ, ఇంక నా మొహం చూడననీ.”

“మీకు బాధ అనిపించలేదా?”

“నిజం చెప్పాలంటే, నే నెక్కువ బాధపడలేదు. నా ఆశలూ, ఆలోచనలూ అన్నీ సుభద్రమీద కేంద్రీకృతం చేశాను. సుభద్ర పెద్ద చదువులు చదువుతుంది, పైకొస్తుంది, ఈ సుభద్ర నా సుభద్ర-యీ భావాలముందు మిగతా అన్ని సమస్యలూ పేలవంగా వుండేవి.”

“సుభద్ర మీ నుంచి దూరం అవడం మీ కెప్పుడు తెలిసింది.”

“బి.యస్సీ. ఫైనల్లో వుండగానే నాకు సుభద్ర చెయ్యిజారిపోతోందని భయం మొదలయింది. అప్పుడు మ్యూజిక్ ఎకాడమీ సభలకి తీసుకొచ్చాను-జ్ఞాపకం వుందా?”

“అప్పుడేగా మిమ్మల్ని, తననీ చూసింది?”

“నా సహాయంతో వాళ్ళ ఆర్థికస్థితి కాస్త మెరుగయింది. సుభద్ర ఆ వూళ్ళోనే బి. యస్సీ. అయ్యాక వుద్యోగంలో జేర్తాను అంటోంది. ఇదివరకు లాగా కాక, నేనంటే ఆరాధన తగ్గుతోంది. నాకు ఖర్చులు పెరిగి చికాగ్గా వుండేది. ఆ క్రిస్మస్లో శలవులకి సుభద్ర మద్రాసు వెళ్దామని పట్టుబట్టింది.”

“మీరు కచేరీలు విందామని వచ్చారంది.”

“నాకు పాట కచేరీలు అంటే యిష్టమే కాని మద్రాసు వచ్చి వుడ్లాండ్స్లో వారం రోజులుండేపాటి స్థితిలో లేను నేను. కాని, సుభద్రని సంతోషపెట్టాలి అప్పుడే నాకు ఆనందం. మన వూళ్ళో అయితే ఎప్పుడూ దొంగతనం సుభద్ర యింట్లో వాళ్ల వాళ్ళు, మా యింటికి తనను తీసుకెళ్ళవీలులేదు. ఒక్క పదిరోజులు మే మిద్దరం స్వేచ్ఛగా వుండాలంటే మరోదారి లేదు-అందుకే పొలం మీద అప్పుతీసుకొని మద్రాసు వచ్చాను. ఆ వారం రోజులకి ఎంతయిందో తెలుసా?”

“ఎంత?”

“రెండు వేలు.”

“రెండువేలా?” అన్నాను నిర్ఘాంతపోయి.

“అవును. వాళ్ళింట్లో అందరికీ పేరు పేరునా బహుమతులు కొన్నాము, తను చీరెలు కొనుక్కుంది. మా అమ్మాయికీ ఓ చీరెకొంది, టాక్సీలు, హోటళ్ళు, మొత్తం రెండువేలయింది. కాని ఆ ఖర్చుకు నేను యిప్పటికీ విచారించటం లేదు. నా జీవితంలో ఆనందంగా గడిపింది ఆ వారం రోజులే.”

“మీతో ఒంటరిగా పంపడానికి వాళ్లవాళ్లు అభ్యంతరం చెప్పలేదా?”

“ముందు గునిశారు-తరువాత బంధువులింటికి వెళ్ళింది అని చట్టుపక్కల వాళ్లతో అన్నారు. కాని అందరికీ తెలుసు. సుభద్రని యమ్మోస్సీలో జేరమని నేనే పట్టుబట్టాను. చదువుకున్నన్నాళ్లా నా చెప్పుచేతల్లో వుంటుంది. ఆనక చూద్దాం-కనీసం కృతజ్ఞత అయినా వుండదా అనుకున్నాను.”

“తనలో లేనిది వెతికారు.”

“కాని-నాలో మటుకు తప్పు లేదంటావా? వయసులో నాకంటే చాలా చిన్నది, చదువుకుంది, రెక్కలొచ్చాయి. స్వేచ్ఛగా ఎగరకూడదు, నే కట్టిన గూటిలోనే వుండిపోవాలి అనే ప్రలోభంతో రామచిలక్కి రకరకాల పళ్ళుపెట్టి పెంచినట్లు, సుభద్రకి యమ్మోస్సీ ఎరగావేశాను. తాను యూనివర్సిటీలో చేరింది. మా ఆవిడ అనారోగ్యం, ఖర్చులు పెరగడం మొదలయ్యాయి. ఒక పక్క మందులు, ఖర్చులు,

మరోవైపు అప్పులు, సుభద్ర చదువుకి నెల నెలా పంపే రెండొందలు, యివన్నీ నన్ను 'మామూళ్ల' వైపు తిప్పాయి. అక్కడే నా అసలు పతనం ఆరంభమయింది."

"సుభద్ర కివ్వన్నీ తెలియవా?"

"తెలియక పోనూ వచ్చు. తెలిసీ తెలియనట్టు నటించనూ వచ్చు. మానవ హృదయం అగాధం. ఇందులో తన నెందుకు తప్పుపట్టాలి. తపన, బాధ అంతా నాదే! సుఖాలు ఒంటిగా వస్తాయిగాని, కష్టాలు రావడం మొదలయితే మూకుమ్మడిగా వస్తాయి. ఆఫీసులో ఎంక్వయిరీ, సస్పెన్షను, దాని పైన అప్పులు - మా ఆవిడని రాయవెల్లూరులో జేర్చడం - వీటన్నిటికీ పొలం అమ్మేశాను. పాత బాకీలు పోను నాలుగువేలొచ్చింది. కాని ఎన్నాళ్ళు సరిపోతుందా డబ్బు? అప్పటికీ సుభద్రకి సరిగా డబ్బు పంపలేకుండా వున్నాను. డబ్బు చేతపుచ్చుకుని స్వయంగా నేను వాల్తేరు వెళ్ళాను. సుభద్ర ఒకసారి మటుకు హాస్టలు విడిచి బయటకొచ్చింది. ఓ గంటసేపు బీచిలో కూచున్నాము. ఎంత సేపూ తన చదువూ, ఫ్రెండ్స్ తప్ప 'మీరెల్లా వున్నారూ?' అని ఆడగలేదు. ఆ సాయంత్రం సుభద్ర ఎట్లా మాట్లాడిందంటే, నే నేదో తనని ఆర్థిస్తున్నట్లుంది గాని తను నా మీద ఆధారపడినట్లు లేదు. నేను కష్టపడి తీసుకొచ్చిన అయిదువందలూ పుచ్చుకోలేదు. 'మీ ఖర్చులకి వుంచుకోండి' అంది. అప్పటి నా పరిస్థితి ఎలా వుంటుందో వూహించుకో."

"అప్పుడేనా మద్రాసొచ్చింది?"

"అవును. మిగతావి నీకు తెలుసుగా! ఒకటి మటుకు నిజం, నేను సుభద్రకు తనకు మాలిన ధర్మంగా చేయకుండా వుంటే యింత చిక్కుల్లో పడేవాడిని కాదు. కాని ఒక్క మనిషికి ఒక్కో బలహీనత వుంటుందనుకుంటా. నేను ఏ పని చేసినా సగం చెయ్యలేను, సుభద్ర నా మనిషి, నా తోడు నీడ అనుకున్నాను. ఎండమావుల్ని చూసి నీరనుకోవడం నా దురదృష్టం. అన్నిటికంటే నన్నెక్కువ బాధించినది ఏమిటంటే, తను పెళ్ళిచేసుకోబోతున్నానని, ఆ అభిప్రాయం తనకుందని ఆ రోజు బీచిలో చెప్పివుంటే బాగుండేది."

"ఏం చేసేవారు?"

"ఏమీ చెయ్యగలిగేవాడిని కాదుగాని తనలోని నిజాయితీని హర్షించేవాడిని."

"దానివల్ల లాభం?"

"లాభం కాదు. మనిషి స్వభావానికి కొన్ని గీటు రాళ్లుంటాయి. నీకూ నాకూ మధ్య రెండు దశల వ్యత్యాసం వుంది. నీ ముందు, సిగ్గు పడవలసిన

విషయాలు కూడా ఏమీ దాచలేదు నేను. నాలోని బలహీనతలని ఒక్కటి దాచకుండా నీకు చెప్పాను. ఇందులో నాకీ నాడు లాభించే దేమీలేదు. నీకు వారిగేదీ లేదు. కాని ఎందుకు చెప్పానంటావ్? అది నా స్వభావం. నాలో బలహీనతలున్నాయి గాని, మోసగించడం నాకు చేతకాదు. ఆఖరికి ఆఫీసులో మామూళ్ళు పుచ్చుకున్న విషయంకూడా నీ దగ్గర దాచలేదు. అది సిగ్గుపడాల్సిన విషయమే కాని, నిజంమటుకు అవును,” అన్నారు.

“అందరికీ అంత మనోబలం వుండదు. అందులోనూ సుభద్ర ఆడది.”

“నిజం అనేదానికి ఆడ మొగ భేదం లేదమ్మా. ఆఖరిరోజుల్లో మా ఆవిడ, సత్తెకాలపుది, నేను పోయాక మీరు సుభద్రని చేసుకోండి. మిమ్మల్ని సుఖపెడుతుంది - అనేది, అప్పటికే మా యిద్దరి మధ్యనా చెడిపోయిందని తెలీక.”

“ఇంతకీ అతనెవరు?”

“నాకు ఆట్టే తెలియదు - రెండో పెళ్ళిట. భార్యకి ఒక పిల్లవున్నదిట. లేబర్ ఆఫీసరని విన్నా.”

రెండో పెళ్ళా?”

“ఏం? నీకు ఆశ్చర్యంగా వుందా? రెండో పెళ్ళయితే ఏం-మంచి వుద్యోగం సెక్యూరిటీ వుంది. నన్ను చేసుకుంటే మా పోషణ భారం నెత్తినపడదూ?”

“మీరు ఆపేందుకు ప్రయత్నించలేదూ?”

“ఛ.... అక్కడే సుభద్ర పొరబడింది. నేను తన ఉత్తరాలు బయట పెద్దానని - మా మధ్య ఉన్న సంబంధం పైకిచెప్పి యాగీచేస్తాననుకుంది. నేను రోజీనికాను - మొగవాడిని.”

“మొగవాళ్ళలో మటుకు యాగీ చేసేవాళ్ళు లేరా?”

“వుండవచ్చు. నేను ఆ కోవకు చెందను. కాని మా ఆవిడపోయిన రోజున, సరిగా మొట్ట మొదటి మాసికం రోజున తను పెళ్ళిచేసుకుంది అన్నపుడు - నేను పడినబాధ పగవాడికి కూడా వద్దనిపించింది. ఈ ప్రేమా, ఈ శ్రద్ధా నా కూతురు మీద చూపివుంటే - యీ పాటికి దానికీ ఓ డిగ్రీ వచ్చివుండేది. నా ఉద్యోగం నిలబడుతుందనే ఆఖరి ఆశకూడా ఆరిపోయింది. ఎలాగో అలా మా సుందరిని ఓ గ్రాడ్యుయేట్ని చేశాకగాని నాకు స్థిమితం చిక్కదు. మీ అంకుల్ గారు స్త్రీ చాపల్యం కలవాడూ, తెలివి తక్కువవాడూ అయివుండవచ్చు, కాని దగాకోరు మటుకు కాదు.

నే నెవ్వరినీ మోసగించలేదు, నా వల్ల ఒక కుటుంబం వృద్ధిలోకి వచ్చిందిగాని-
నేను ఏ కుటుంబాన్నీ పాడుచేయలేదు. ఆ వొక్క భావం నాకు చాలా తృప్తినిస్తోంది.”
అన్నాను.

నాకు ఆయన మాటలు వింటుంటే జాలి కలిగింది.

“ఏవండి-భోం చేద్దాం.”

“మీ ఆయన్ని రానీ. మళ్ళీ కలుస్తానో లేదో. ముగ్గురం కలిసి భోంచేద్దాం.”
అన్నారు.

“అలా అనకండి. ఈసారి మ్యూజిక్ కాన్ఫరెన్స్ కి మీ అమ్మాయిని తీసుకుని
రండి-మా యింట్లో దిగాలి. హోటల్లోకాదు.” అన్నాను.

“నీ నోటి చలవన అల్లా జరగాలనే కోరుకుంటున్నా-సుందరికి డిగ్రీ రాగానే
ఆ ఏదే మద్రాసు తీసుకొస్తాను.”

“తప్పకుండా వస్తారు-నాకు తెలుసు. సుందరి గ్రాడ్యుయేట్ అవుతుంది,”
అన్నాను.

ఆ రాత్రి తొమ్మిదింటి దాకా వెయిట్ చేసి, మా ఆయన వచ్చాక,
భోంచేశాము. అంకుల్ గారు మా యిద్దరి దగ్గర శలవు తీసుకున్నారు. సుందరికి
డిగ్రీ వచ్చాక మద్రాసు తీసుకుని రమ్మనమని మరోసారి హెచ్చరించాను.

7

సుందరి బి.ఏ. అయి వాళ్ళ నాన్నతో మద్రాసు వచ్చివుంటే యీ గాధని
నేను అసలు మొదలు పెట్టి వుండేదాన్నికాదు. కథల్లో, సినిమాల్లో అల్లా
జరుగుతుందేమో గాని జీవితంలో అలా జరగదు. అదే తమాషా. ఒక్కోసారి
జీవితమెంత మధురమో-మరోసారి అంత కాలకూట విషం.

ఆరునెలల అనంతరం అంకుల్ గారు గుండె ఆగిపోయి అకస్మాత్తుగా
మరణించారని ఉత్తరం వచ్చింది. ‘అయ్యో పాపం! సుందరి ఏమవుతుంది?’
అనుకున్నాను. నా విచారాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ అంకుల్ గారి కొడుక్కు బదులు రాశాను,
బహుశా సుందరికూడా అక్కడే వుండివుంటుంది అనుకుంటూ.

అంకుల్ గారి గురించిన జ్ఞాపకాలు అడుగున పడిపోయాయి. ఆ రోజు
ఉదయంవేళ కొంచెం ముసురుగా వుంది. మరీ కుండపోత కాదుగాని మధ్య

మధ్య వర్షం కురుస్తూనే వుంది, పొద్దుట నుంచీ. మేడమీద కాబట్టి యిల్లు చితచిత లాడటంలేదు. కాని కాస్త చికాగ్గానే వుంది. పదిన్నరకి టెలిఫోన్ మోగింది, వర్షపు చికాకువల్ల మంచి విసురుగా వెళ్ళాను ఫోన్ దగ్గరకు.

“ఫలాన నెంబరు యిదేనా?” అని అవతల నుంచి ఒక పురుషుని కంఠం.

“అవును” అన్నాను ముక్తసరిగా.

“ఫలాన రావుగారి యిల్లేనా?” అని మళ్ళీ ప్రశ్న.

“అవును, ఎవరు కావాలి?” అని అడిగాను.

“జస్ట్ ఏ మినిట్” అంటూ అవతలివారు ఫోన్ మరొకరికి అప్పగించడంతో అవతలనుంచి స్త్రీ కంఠం- “మిసెస్ రావు వున్నారా?” అని ప్రశ్న.

“మీరు మిసెస్ రావుతోనే మాట్లాడుతున్నారు,” అన్నాను నేను కాస్త విసురుగానే.

“నువ్వేనా? ఎవరో అనుకున్నా. ఏమిటా కోపం బాబూ!” అంది అవతల కంఠం నవ్వుతూ.

నాకు ఆ కంఠం గుర్తురావడం లేదు. అంత చనువుగా మాట్లాడుతున్న వాళ్ళకి ‘రూడ్ గా’ ఎలా బదులు చెప్పడం?

“మీ పేరు?”

“ఇది రెండోసారి, నన్ను గుర్తించకపోవడం, నేను సుభద్రని.”

“అరె, నువ్వా? ఎప్పుడొచ్చావ్?”

“రాత్రి వచ్చాం. నువ్వు యింట్లోనే వుంటావా?”

“ఈ వర్షంలో ఎక్కడికి పోతాను, యింట్లోనే వుంటా.”

“నేనూ, మావారూ-యింకా-వచ్చాంలే. వాళ్లు ‘జూ’ వగైరా చూసేందుకు వెళ్తున్నారు. నేను మీ యింటికొస్తున్నాను.”

“అలాగే రా” అన్నాను, యింకేమనాలో తెలీక.

“మా వాళ్ళు భోజనం టైముదాకా వూరు చూస్తారుట. అంతసేపూ మనం ఖబుర్లాడుకోవచ్చా?”

“అట్లాగే, రమ్మంటుంటే” అన్నాను లేని ఉత్సాహం గొంతులోకి తెచ్చి పెట్టుకుంటూ.

“నీకో సర్ప్రైజ్” అంది సుభద్ర.

“ఏవింటి?”

“వచ్చాక చూద్దవుగానిలే” అంటూ ఫోన్ పెట్టేసింది.

సుభద్ర ఏం చేసినా ఆశ్చర్యపడటం గాని, కంగారు పడటంగాని జరగదు. ఎందుకంటే తను ఎప్పుడు ఏం చేస్తుందో ఊహించడం కష్టం. ఇప్పుడెందు కొస్తున్నట్లు? తన ఘనత నా దగ్గర చాటడానికా? అంకుల్ గారు తన లీలలు నాకు చెప్పివుండరనుకుందా? తను ఏరుదాటాక తెప్ప తెగలేసినరకం అని నాకు తెలీదనుకుందా? ఇంత జరిగాక, తన గురించి నా కింత తెలిసిన వెనుక ఎలా నిర్భయంగా వస్తానంటోంది? సుభద్రకున్న తెగువ, ధైర్యం సగటు ఆడపిల్లలకు వుండదు. నా మటుకు నా కెలాగో వుంది, తనని చూడాలంటే.

పదకొండింటికి కాబోలు కారు పోర్టికోలో ఆగింది. అందులోంచి ఒక పెద్దావిడా, ఒకాయినా, యిద్దరమ్మాయిలూ, చేతిలో బాబుతో సుభద్రా దిగారు.

ఇదే కాబోలు సుభద్ర చెప్పిన సర్ప్రైజ్ అనుకున్నాను.

సుభద్ర వాళ్ళాయనను పరిచయం చేసింది. మనిషి అంత పెద్దవాడులా కనిపించలేదు. మధ్య వయస్సు-సుభద్రకి సమంగానే వున్నాడు.

“నా చిన్ననాటి ఫ్రెండు” అంటూ నన్ను పరిచయం చేసింది.

“సుభద్ర వచ్చినప్పటి నుంచీ మీ గురించి కలవరిస్తోంది” అన్నారాయన నవ్వుతూ.

నే నెంత ప్రాణస్నేహితురాలిననో, అని నాలో నేను ప్రశ్నించుకున్నాను.

“మా అత్తగారు. ఇది నా మేనగోడలు, శ్యామల. బి.ఏ. ఫైనల్ లో ఉంది. మా దగ్గర వుండి చదువుకుంటోంది. నా కూతురు రమ, వీడు మా బాబు” అంది అందరినీ పరిచయం చేస్తూ.

అత్తగారు అందరి పెద్దవాళ్ళమల్లే సామాన్యంగా వున్నారు. ఎనిమిదేళ్ళ పిల్ల-ఆయన మొదటి భార్యకూతురు కాబోలు, వాళ్ళంతా ఓ పదినిమిషాల సేపు కూచుని మేము వెళ్తాం అంటూ లేచారు.

“నిన్ను మీ ఫ్రెండు దగ్గర వదిలాం గదా! నా డ్యూటీ అయిపోయింది. రెండింటికి వస్తాం.” అంటూ వాళ్ళాయన లేచారు.

బాబు బొద్దుగా బాగున్నాడు.

“ఎన్నో నెల?” అంటూ ఎత్తుకున్నాను.

“పై నెలకి ఏడాది వస్తుంది. మా అత్తగారికి భక్తి నమ్మకాలు జాస్తి. వీడికి తరుపతిలో పుట్టువెంట్రుకలు తీయించాలట. అందుకని బయలుదేరాం.”

“ఎప్పుడొచ్చారు?”

“చెప్పానుగదూ! అంత మతిమరుపా! టాక్సీ తీసుకుని మన వైపునుంచి బయలుదేరాం-రైళ్లయితే హైరాన అని! గుండు చేశాక బాగుండదని ముందే మద్రాసులో దిగాం. ఎల్లా వున్నాడు చెప్పు? నువ్వు చూస్తావని గిరజాలు వుంచాను.”

“బాగున్నాడు, నీ కొడుకాయె-బాగుండక ఏం చేస్తాడు?” అన్నాను నవ్వుతూ.

“అదిగో నువ్వు మీ జయలాగే మాట్లాడుతున్నావ్” అంది సుభద్ర తీక్షణంగా.

నిజానికి నేను పెదర్థం వచ్చేట్లు అనదలచుకోలేదు. ఆ ఉద్దేశ్యమూ లేదు. చక్కగా గిరజాలతో వున్న పసివాడిని అలా అనగలనా!

“అబ్బే-నవ్వుతాలకన్నాను,”

“ఇంతకీ మా ఆయన ఎలా వున్నారో చెప్పావు కాదు.”

“బాగానే వున్నారు.”

“నీకు తెలుసా? మీ ‘వసు’ రాజమండ్రిలో వుంది.”

“మీ అంటావేం - నీకు ఫ్రెండ్ కాదా?”

“నీ అంత జోస్తీ నాకు లేదుగా. వాళ్ళాయన ఎ.యి.ధవళేశ్వరం ఆనకట్టమీద ఉన్నారు.”

“అల్లాగా! నువ్వు చూస్తూంటావా?”

“ఆ... అప్పుడప్పుడు లేడీస్ క్లబ్ లో కలుసుకుంటూ వుంటాం,” అంది సుభద్ర.

సుభద్ర క్రిందటిసారి నేను చూచినప్పటికంటే మారింది. పూర్వమంత ఫాషన్ బుల్ గా లేదు. కొంచెం ఒళ్ళువచ్చింది అంచేత కాబోలు మనిషి రంగు వచ్చినట్లు అనిపించింది.

“ఏమిటలా చూస్తున్నావ్? బాగా వూరాను కదూ!”

“కొద్దిగా వొళ్ళొచ్చింది. ఇప్పుడే బాగున్నావు.”

“అదే మా ఆయనా అంటూంటారు. పెళ్ళికి ముందు పుల్లలా వుండేదాన్ననీ, ఇప్పుడు బాగున్నాననీ వెక్కిరిస్తూంటారు. ఇక మా అత్తగారయితే ఎంతకీ తినుతిను అని కూరుతారు. ఆవిడ దగ్గర ఓ నెల్లాళ్ళుంటే చాలు రోల్ లా అయిపోవచ్చు.”

“చాలా ప్రేమగా చూసుకుంటారన్నమాట.”

“చాలా మంచి మనిషి. కాస్త చాదస్తం తప్పించి-మిగతా అంతా బాగా చూచుకుంటారు.”

“అంటే?”

“ఆవిడకు మా ఆయన ఒక్కరే మొగపిల్లవాడు. మా వదినగార్లిద్దరికి పెళ్ళిళ్ళు అయిపోయాయి. ఇక యాయనమీద వెర్రి ఆపేక్ష. దిష్టులు మొక్కుబడులు, నోములు, వ్రతాలు వీటితో తలమునక అవుతూంటారు.”

“అంత పాతపద్ధతులు గలావిడ మీరు ‘రిజప్టర్ మారేజ్’ చేసుకుంటే ఎలా వూరుకున్నారబ్బా?” అని అడిగాను కుతూహలం చంపుకోలేక.

“ఎవరు చెప్పారు?”

“ఎవరో ఒకరు లెద్దా” అన్నాను.

నాకు సుభద్రని చూస్తే ఏదో కోపంగా వుంది. తను వచ్చినప్పటి నుంచీ వర్తమానం తప్పించి తన జీవితంలో గడిచిన కాలం అంటూ వున్నదనీ, ఆ కాలంలో తను ఎవరిచేతనైతే వుపకారం పొంది, ఎవరివల్లనైతే యింత స్థితికి వచ్చిందో ఆ వ్యక్తి వునికినే విస్మరించడం చూస్తే నాకు వొళ్ళు మండిపోతున్నది. అంకుల్ గారిని మర్చిపోయావా? ఆయన చేసినదంతా కాలగర్భంలో కలిసిపోయిందా? అని ఒక్కసారి బుజాలు పట్టుకొని కుదిపి అడగాలనిపించింది.

“నేను సివిల్ మారేజి చేసుకున్నానని నీకు ఎవరు చెప్పి వుంటారో వూహించుకోగలను.” అంది సుభద్ర మామూలుగా.

“ఇంక నాచే చెప్పించడం దేనికి-ఇంతకీ మీ అత్తగారు వొప్పుకున్నారా?”

“మేము సివిల్ మారేజ్ కాదు చేసుకుంది. సంప్రదాయ సిద్ధంగానే అన్నవరం కొండమీద చేసుకున్నాము.”

“అట్లానా?”

“అసలు నన్ను కోడలిగా చేసుకోడానికి ఆవిడ వొప్పుకోలేదు. ఒట్టి సత్తెకాలపు మనిషి. కొడుకు ఎలా చెబితే అలా ఆయనకోసం వొప్పుకుంది.”

నే నేం మాట్లాడలేదు.

“మనవడిని ఎత్తుకున్నాక ఆవిడకు మనసులోవున్న ఆ శంక కాస్తా తీరిపోయింది. ఇప్పుడు నే నెంత చెబుతే అంతే. పాపం, ఆ పెద్దావిడ మనసు కష్టపెట్టడం ఎందుకని నాకు నమ్మకం లేకపోయినా పుట్టువెంట్రుకలు తీయించడానికి బయలుదేరాను.”

“అంకుల్ గారు పోయారు నీకు తెలుసా?” అని అడిగాను, తను యింక ఆయన విషయం ఎత్తదేమోనని.

“తెలుసు. మా అన్నయ్య వెళ్ళివచ్చాడు. నా కప్పటికి వేవిళ్లు. డాక్టరు కదలవద్దన్నాడు.”

“వాళ్ళ సుందరి ఎక్కడుందో?” అని నాలో నేను ప్రశ్నించుకున్నట్లు అడిగాను.

“వాళ్ళ అన్న దగ్గరే వుండి వుంటుంది. వాళ్ళకి నా పొడ గిట్టదు-నీకు తెలుసుగా.”

అంత తేలిగ్గా నెపం ఎదుటివారి నెత్తిని రుద్దేసి తనదేమీ తప్పులేదన్నట్లు మాట్లాడుతుంటే యింకేమనగలను?

“ఉద్యోగం చేస్తున్నావా?”

“ప్రస్తుతం లీవులో వున్నాను. మా అత్తగారికి ఉద్యోగం చెయ్యడం అసలిష్టం లేదు. మనకి మూడుతరాలు తిన్నా తరగని ఆస్తి వుంది, నీ కీ ఉద్యోగం ఎందుకు అంటారు.”

“మరి మానెయ్యకపోయావా?” అన్నాను కసిగా-అంకుల్ గారు యీ సుభద్ర స్వశక్తురాలిగా నిలబడటానికి వ్యయం చేసిన కాలం, ధనం, అన్నీ గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూ.

“మా వాళ్ళకి డబ్బుసాయం అవసరం. మా పెద్దన్న గనక పూనుకోకపోతే నా పెళ్ళి అయేదికాదు. వాడి పిల్లలు పెరుగుతున్నారు. మా అమ్మగారికి నా జీతంలో సగం పంపుతూంటాను. శ్యామలకి నేనే చదువు చెప్పిస్తున్నాను.”

“మీ అత్తగారు వూరుకుంటారా?”

“చెప్పాను కదూ! ఆవిడ చాలా మంచి మనిషి. డబ్బూ దస్కం ఆవిడకు అక్కరలేదు. ఈ మనవడిని పెట్టుకు కూచుంటుంది.”

“అన్నట్టు బాబు పేరేమిటి?” అన్నాను.

“పోనీలే, యిప్పటికన్నా అడిగావు. ‘గోపి’ అని మేము ముద్దుగా పిలుస్తాము. వాళ్ళ మామ్మ కిట్టప్పా అని అంటారు. అసలు పేగు వేణుగోపాల్ రావు.”

నేను ప్రశ్నార్థకంగానో, ఆశ్చర్యంగానో చూసివుంటా తనవంక.

“మా మామగారిపేరు వేణుగోపాలరావు” అంది సుభద్ర.

నాకు మనసులో సుభద్రపట్ల మెరిసిన ఆ కొద్దిపాటి సానుభూతి హరించుకు పోయింది. అంకుల్ గారి జ్ఞాపకంగా, కృతజ్ఞతా సూచకంగా, తన కొడుక్కి ఆపేరు పెట్టుకుంది అనుకున్నా, కాని అది పొరపాటని తెలిసిపోయింది.

“నువ్వెప్పుడొస్తావ్ - మావూరు?”

“నా కటువైపు పెద్ద పనిలేదుగా.”

“నా కోసం రాకూడదా? చిన్నప్పటి స్నేహితులమాయె - నేను రెండు సార్లొచ్చాను.”

“దారి కాబట్టి దిగావు. నాకోసం ప్రత్యేకంగా రాలేదుగా,” అన్నాను నవ్వుతూ.

“మా ఆయన నన్ను పి. హెచ్. డి. చెయ్యమంటున్నారు.”

“చేస్తావా?”

“ఉహూఁ-నాకింక చదవాలని లేదు. మా శ్యామలని పోస్టుగ్రాడ్యుయేట్ చెయ్యాలని వుంది.”

“నువ్వు తలుచుకుంటే చెయ్యలేనిది వుండదు,” అన్నాను.

“ఏం అల్లా అంటున్నావ్? దానికి నాలాగే చదువుమీద శ్రద్ధలేదు. ఇంగ్లీషులో రెండుసార్లు పోయింది,” అంది సుభద్ర.

నాకు ఆ శ్యామల అశ్రద్ధ గూర్చిగాని, సుభద్ర భర్త ప్రేమని గూర్చిగాని వినాలనిలేదు. అంకుల్ గారు సుందరిని గ్రాడ్యుయేట్ చెయ్యాలని పడిన ఆవేదన పదేపదే జ్ఞాపకం వస్తోంది సుభద్ర ఈ శ్రద్ధ, యీ జాగ్రత్త సుందరిపట్ల చూపించి వుంటే సంతోషించి వుండేదాన్ని. సుభద్రతో యింతకంటే ఆప్యాయంగా మాట్లాడగలిగేదాన్ని. తీగెకదిల్తే డొంక కదిలినట్లు - రోజీ టీచరు, అంకుల్ గారు, సుందరి యిలా సుభద్రని చూడగానే ఎన్నో జ్ఞాపకాలొచ్చాయి.

సరిగా అన్నటైముకి టంచన్ గా సుభద్రభర్త వచ్చారు. వాళ్ళ వాళ్ళంతా యింకా మూర్ మార్కెట్ లో వున్నారట. అటునుంచి - దాశప్రకాష్ కి వెళ్ళిపోతాము అంటూ, సుభద్ర మరోసారి తమవూరు రమ్మని ఆహ్వానించి కారెక్కింది.

సుభద్ర వచ్చి వెళ్ళిన తరువాత రెండేళ్ళ కనుకొంటా - సుందరి దగ్గర నుంచి ఉత్తరం వచ్చింది.

“మీకు నే నెవరో తెలియదు. నేను అంకుల్ గారి అమ్మాయి సుందరిని. నాన్నగారు ఆఖరి రోజుల్లో మీగురించి చాలా చెప్పేవారు. నేను బి.ఎ. అయాక మద్రాసు తీసుకెళ్తాననీ, మీ యింటికి తీసుకెళ్ళి మీకు పరిచయం చేస్తాననీ అనేవారు. కాని నేను దురదృష్టవంతురాలిని బి.ఎ. డిగ్రీ వచ్చిందిగాని, చూసి సంతోషించే నాన్నగారు లేరు. నాన్నగారు పోయినప్పటినుంచీ - చిత్తూర్లో అన్నయ్య దగ్గరే వుంటున్నాను.

“ప్రస్తుతం యీ జాబు నేను మీ దగ్గరనుంచి ఒక సహాయం ఆర్థిస్తూ రాస్తున్నాను. రాజమండ్రిలో టుబాకో కంపెనీలో స్టేనోగ్రాఫర్ జాబ్ కి అప్లై చేశాను. షార్టుహాండ్లూ, టైపు రైటింగ్ హయ్యర్ రెండూ కంప్లీటు చేశాను. ఆ జాబ్ కి తగిన క్వాలిఫికేషన్లు అన్నీ నాకు వున్నాయి. ఈ రోజుల్లో క్వాలిఫికేషన్లు ఒక్కటే కాదుగా ముఖ్యం. సెలక్షన్ బోర్డుమెంబరు ఎవరేనా రికమండ్ చేస్తే తప్పక వస్తుంది జాబ్ అంటున్నారు నాకు తెలిసినవాళ్ళు. అక్కడ సుభద్రగారి భర్త లేబర్ ఆఫీసర్ అని మీకు తెలిసే వుంటుంది. ఆమెకి రాయడానికి నాకు ధైర్యం చాలడం లేదు. అన్నయ్యని రాయమంటే ససేమిరా రాయనంటున్నాడు. అసలు ఆమె ద్వారా అయితే ఆ వుద్యోగానికే వెళ్లద్దు అని వారిస్తున్నాడు. కాని యీ పట్టింపులూ, అభిమానాలు పెట్టుకుంటే నా జీవిత సమస్యని పరిష్కరించడం ఎలా? నేను ఎన్నాళ్లు మా అన్నయ్యమీద ఆధారపడి వుండను? చెల్లెల్ని పోషించలేని అసమర్థుడినా అంటూ అన్నయ్య కోపగించుకుంటాడు-నేను గట్టిగా వాదిస్తే! నాన్నగారు లేరు - నేను ఎవరి నడుగను? ఎవరు నాకు సహాయం చేస్తారు? మీరు తప్ప సుభద్రగారికి యీ విషయం రాయగల ఆపులు నాకు మరెవ్వరూ లేరు. మీరు దయతో నాకీ సహాయం చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ఈ ఉత్తరం అన్నయ్యకి తెలియకుండా రాస్తున్నాను. వచ్చే నెల 15వ తేదీన యింటర్వ్యూ అని కార్డు వచ్చింది. ఆ యింటర్వ్యూనాటికి నా విషయం సుభద్రగారి భర్తకి తెలియగలిగితే నా కా జాబ్ తప్పకుండా లభిస్తుందని ఆశగా వుంది. ఆమె భర్తగారికి ఆ కంపెనీలో చాలా పలుకుబడి వుందిట. గోపాల్ రావుగారి కూతురు అని చెప్పుకునే కంటే మీ ద్వారా పరిచయం అయితే-మీపై సుభద్రగారికి గల అభిమానంతో యీ పని తప్పక అవుతుందని నాకు నమ్మకం వుంది - ఇందులో నే నేదన్నా పొరబాటు గనక

రాసివుంటే మన్నించ ప్రార్థన. ఇంటర్వ్యూ కార్డు నెంబరు, అప్లికేషన్ ఫారమ్ నెంబరు పంపుతున్నాను. ఈ రోజుల్లో చదువుకుని, పెళ్లికాక-వుద్యోగంలేక యింట్లో కూచున్న ఆడపిల్ల స్థితి ఎంత శోచనీయంగా వుంటుందో, అందులోనూ తల్లి తండ్రీలేని నాలాటివారిస్థితి ఎలా వుంటుందో నేను మీకు ప్రత్యేకించి చెప్పక్కర లేదనుకుంటా. నా పరిస్థితి అర్థం చేసుకోగల సహృదయం మీకుందని నాన్నగారి మాటలద్వారా నాకు నమ్మిక ఏర్పడింది. అందుకని చొరవచేసి యీ ఉత్తరం రాస్తున్నాను. మీకు శ్రమగలిగిస్తున్నందుకు మన్నించ ప్రార్థన.

-సుందరి"

ఎక్కడి పరిచయాలు ఎక్కడికి తీసుకెళ్తున్నాయి? ఎక్కడి రోజ్ టీచరు-ఎక్కడి సుందరి?

సుభద్ర నా ఉత్తరానికి విలువన్నిస్తుందా? నా మాటకు విలువ ఇచ్చినా ఇవ్వకపోయినా కనీసం తన పూర్వ చరిత్రను జ్ఞాపకం చేసుకుని అన్నా యీ సాయం చేస్తుందా? కృతజ్ఞత అన్నది అలా వుంచి చదువుకుని నిస్సహాయ స్థితిలో వున్న ఒక ఆడపిల్లకి సహాయం చేస్తుందా? ఏమో, చెయ్యనూ వచ్చు, చెయ్యకపోనూ వచ్చు. మానవ హృదయాలు అగాధాలు. అక్కడ ముత్యపు చిప్పలూ వుంటాయి, నత్తగుల్లలూ వుంటాయి. వర్షపు చినుకు ముత్యపు చిప్పలో పడినపుడు అది ముత్యమవుతుందట. నా జాబుకూడా మంచి తరుణంలో సుభద్ర చేతిలో పడితే, అది సత్ఫలితాన్ని ఇవ్వవచ్చుగాదా! ప్రయత్నలోపం వుండకూడదు-అనుకుంటూ సుభద్రకి వివరాలతో వుత్తరం రాశాను.

తను వెంటనే బదులు రాసింది - సుందరికి ఆ ఉద్యోగం తప్పకుండా వచ్చేటట్టు చూస్తానని - ఈ విషయంలో నన్ను నిశ్చింతగా వుండమనీ రాసింది.

సుందరి దగ్గర నుంచి ఇంకా జాబు రాలేదు. ఆ జాబుకోసమే ఎదురు చూస్తున్నాను, ఆ పిల్లకి ఉద్యోగం దొరికితే అంకుల్ గారికి ఆత్మశాంతి. ఆయన ఆదర్శాలూ యిలాటి మాటలూ అటుంచి ఆత్మగౌరవం గల ఒక చదువుకున్న అమ్మాయికి స్వశక్తిమీద నిలబడగల అవకాశం వస్తుందనే ఆశతో వున్నాను.

ఇంటర్వ్యూకి వెళ్ళిన సుందరికి ఆ ఉద్యోగం రాలేదు. కాని ఇంటర్వ్యూ లేకుండానే, శ్యామల అనేపిల్ల కిచ్చారట. ఎవరీ శ్యామల అంటే-సుభద్ర మాయంటికి వచ్చిందే సుభద్ర అన్న కూతురు-ఆ శ్యామల.

ఈ విషయం తెలిశాక "నన్నెందుకు ద్వేషిస్తావ్ - నే నెప్పుడూ నీకు సహాయం చెయ్యలేదే." అన్న ప్రాచీన సూక్తి జ్ఞాపకం వచ్చింది.